



Európska
komisia

EÚ



v roku 2022

SÚHRNNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI
EURÓPSKEJ ÚNIE

Na titulnej strane



1. Muž nesie na pleciach dievčatko a hľadá na veterný park (© Adobe Stock).
2. Poľskí hasiči pomáhajú pri hasení lesných požiarov v Hostens (Francúzsko) 14. augusta 2022.
3. Mladá mamička rozpráva o budúcnosti Európy a v jednej ruke drží bábätko, ktoré sa jej narodilo počas trvania konferencie, Štrasburg (Francúzsko) 30. apríla 2022.
4. Občania na demonštrácii na podporu Ukrajiny, Brusel (Belgicko) 8. marca 2022.
5. Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen (vľavo) na návšteve Ukrajiny, kde sa stretla s ukrajinským prezidentom Volodymyrom Zelenským, Kyjev (Ukrajina) 15. septembra 2022.
6. Zľava doprava: Predseda Európskej rady Charles Michel, predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen a prezident Spojených štátov Joe Biden na samite skupiny G7, Krün (Nemecko) 26. júna 2022.
7. Technické oddelenie dosiek s integrovanými obvody v továrni na polovodiče, Drážďany (Nemecko) 8. februára 2022.
8. Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen (vľavo) počas stretnutia s predsedníčkou Európskeho parlamentu Robertou Metsolovou (vpravo) a prezidentkou Európskej centrálnej banky Christine Lagardovou, Štrasburg (Francúzsko) 14. februára 2022.

EÚ v roku 2022

SÚHRNNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI EURÓPSKEJ ÚNIE

Uverejnená v súlade s článkom
249 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

Interaktívna verzia tejto publikácie, ktorá obsahuje odkazy na online obsah, je dostupná vo formátoch PDF a HTML na adrese: <http://europa.eu/general-report/sk>

EÚ v roku 2022 – Súhrnná správa o činnosti Európskej únie

Európska komisia
Generálne riaditeľstvo pre komunikáciu
Redakčná služba a cielená komunikácia
1049 Brusel
BELGICKO

EÚ v roku 2022 – Súhrnná správa o činnosti Európskej únie bola prijatá Európskou komisiou 21. februára 2023 pod referenčným číslom C(2023) 1112/3.

Print	ISBN 978-92-76-61855-3	ISSN 1725-6968	doi:10.2775/05309	NA-AD-23-001-SK-C
PDF	ISBN 978-92-76-61844-7	ISSN 1977-3552	doi:10.2775/003776	NA-AD-23-001-SK-N
HTML	ISBN 978-92-76-61803-4	ISSN 1977-3552	doi:10.2775/385399	NA-AD-23-001-SK-Q

Európska komisia nezodpovedá za akékoľvek následky opakovaného použitia tejto publikácie.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2023



© Európska únia, 2023

Politika v oblasti opakovaného použitia dokumentov Európskej komisie sa vykonáva rozhodnutím Komisie 2011/833/EÚ z 12. decembra 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie (Ú. v. EÚ L 330, 14.12.2011, s. 39). Ak nie je uvedené inak, opakované použitie tohto dokumentu je povolené v zmysle medzinárodnej licencie Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znamená, že opakované použitie je povolené za predpokladu, že sa riadne uvedie zdroj a akékoľvek zmeny.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve Európskej únie, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv.

FOTOGRAFIE

Všetky fotografie © Európska únia, pokiaľ nie je uvedené inak.

Predslov



Ursula von der Leyen

Predsedníčka Európskej
komisie

Rok 2022 bol pre Európu prelomový. Bol rokom brutálnej invázie Ruska na Ukrajinu. No zároveň bol rokom, keď sa Ukrajinci postavili agresorovi a svojou odvahou inšpirovali celý kontinent. Bol to rok, keď európski občania privítali milióny vojnových utečencov z Ukrajiny vo svojich domovoch, na školách a v srdciach. Práve v tomto roku sa Únia zomkla a odvážne postavila za naše európske hodnoty: za slobodu a ľudskú dôstojnosť, ktorých cenu nemožno vyčíslieť, a za demokraciu a mier, ktoré sa musia chrániť.

Vieme, že skutky majú väčšiu váhu než slová. Keď ruské tanky vpadli na Ukrajinu, konali sme okamžite, jednotne, rázne a odhodlane. EÚ a jej partneri uvalili voči Rusku a tým, ktorí mu v jeho imperialistickej vojne pomáhajú, bezprecedentné sankcie. Celá Únia vyjadrila Ukrajine solidaritu a poskytla jej humanitárnu, finančnú a vojenskú podporu. Susedné členské štáty otvorili svoje hranice Ukrajincom utekajúcim pred vojnou, poskytli im prístrešie, lekársku starostlivosť, možnosť zamestnať sa a zapísať deti do našich škôl. EÚ prijala historické rozhodnutie udeliť Ukrajine štatút kandidátskej krajiny na členstvo v Európskej únii. Európa dnes opäť znamená budúcnosť.

Minulý rok EÚ ukázala, akú veľkú výzvu môžeme zdolať, keď konáme so spoločným zámerom. Rusko nerozpútalo vojnu len proti Ukrajine, ale aj proti európskej energetike a európskemu hospodárstvu. Prostredníctvom plánu REPowerEU sa snažíme v rekordnom čase ukončiť našu závislosť od ruských fosílnych palív. Počas prvých ôsmich mesiacov vojny sa nám podarilo nahradiť viac ako 80 % ruského potrubného plynu, zásobníky plynu sme naplnili na rekordnú úroveň (v novembri na viac ako 95 %), spotrebu plynu sme od augusta do novembra znížili o 20 % (v porovnaní s predchádzajúcimi piatimi rokmi) a využívanie obnoviteľných zdrojov energie sme zvýšili o viac ako 40 %. Dokonca aj v čase krízy EÚ pevne stála za svojimi klimatickými cieľmi. Zdvojnásobili sme tiež naše úsilie v rámci sľubu zanechať nasledujúcej generácii lepšiu Európu.

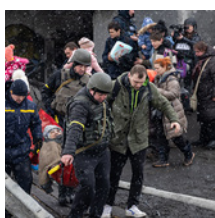
V roku 2022 sa z nášho plánu obnovy NextGenerationEU začali financovať aj zelené a digitálne projekty v teréne – od veternej energie na mori až po električné vlaky, od digitálnych verejných služieb až po energeticky hospodárne nemocnice. V snahe nadviazať na túto dynamiku a úspešný Európsky rok mládeže sme rok 2023 vyhlásili za Európsky rok zručností. Spájame pracovníkov, priemysel, sociálnych partnerov a poskytovateľov odbornej prípravy, ako aj vnútroštátne, regionálne a miestne orgány s cieľom zaradiť medzi priority vzdelávanie, odbornú prípravu, rekvalifikáciu a zvyšovanie úrovne zručností. Musíme znížiť nezamestnanosť mladých ľudí a umožniť vstup na pracovný trh väčšiemu počtu žien, aby sme čo najlepšie využili potenciál Európy. Práve ľudia a ich know-how sú totiž hnacou silou pozitívnej zmeny.

V nasledujúcom roku budeme naďalej pracovať na tom, aby boli naše demokracie a hospodárstva odolnejšie, naše priemyselné odvetvia konkurencieschopnejšie, naše spoločnosti spravodlivejšie a naše partnerstvá so zvyškom sveta silnejšie. Všetky informácie o pokroku, ktorý sme v tomto smere dosiahli v roku 2022, si môžete prečítať na nasledujúcich stranách.

Nech žije Európa!

Ursula von der Leyen

Obsah

**1**

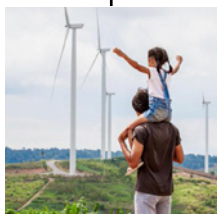
Reakcia EÚ na
útočnú vojnu
Ruska proti
Ukrajine

strana 8

2

Zaistenie
bezpečnej,
cenovo
dostupnej
a udržateľnej
energie

strana 22

**3**

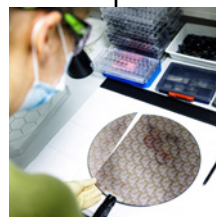
Vytváranie
ekologickejšej,
klimaticky
neutrálnej
Európy

strana 31

4

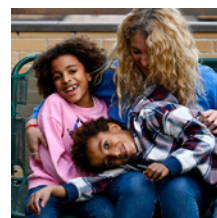
Európa
pripravená na
digitálny vek

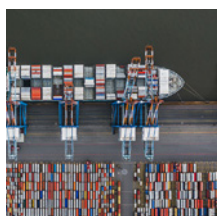
strana 46

**5**

Ochrana
ľudí
a slobôd

strana 59



**6**

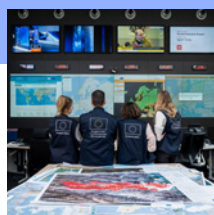
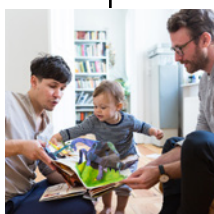
Posilnenie
hospodárstva

strana 69

7

Budovanie
spravodlivej
a sociálnej
Európy

strana 85

**8**

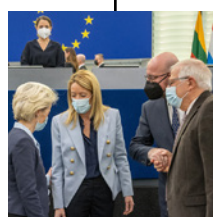
Podpora
európskych
záujmov
a hodnôt vo
svete

strana 100

9

Inštitucionálny
vývoj

strana 116





© Getty Images

1. Reakcia EÚ na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine



Ukrajinci kráčajú po provizórnom chodníku pozdĺž zničeného mosta pri úteku z mesta, Irpin (Ukrajina) 8. marca 2022.

Úvod

Práve vo chvíli, keď sa globálne hospodárstvo začalo v roku 2022 zotavovať z pandémie COVID-19, začal svet čeliť novej geopolitickej kríze. Takmer osem rokov po protiprávnej anexii Krymu a Sevastopola začalo Rusko 24. februára 2022 útočnú vojnu proti Ukrajine a prinieslo skazu jej obyvateľstvu, pričom tragické straty na ľudských životoch a ničenie ďalej pokračujú. Okrem toho, že ruské kroky vyvolali bezprecedentnú humanitárnu krízu, spustili aj najhoršiu energetickú krízu v Európe od 70. rokov 20. storočia. Tá viedla aj k nárastu cien potravín na celom svete, čím sa ďalej prehĺbila globálna potravinová neistota.

Reakcia Európskej únie bola jednotná, rozhodná a okamžitá. 27 členských štátov a ich partneri na celom svete odsúdili túto nevyprovokovanú a neodôvodnenú útočnú vojnu a konali rýchlo a rázne s cieľom Rusko hospodársky izolovať a prostredníctvom tvrdých sankcií mariť jeho schopnosť vojnu financovať.

EÚ preukázala svoju neochvejnú podporu Ukrajine a zintenzívnila poskytovanie politickej, humanitárnej

a finančnej podpory tejto krajine. Prijala aj výnimočné opatrenie, ktorým bola vôbec prvá aktivácia smernice o dočasnej ochrane, aby poskytla okamžitú ochranu miliónom Ukrajincov, ktorí boli nútení utiecť zo svojich domovov.

EÚ zároveň zmobilizovala všetky svoje prostriedky na podporu členských štátov v ich reakcii na dôsledky útočnej vojny Ruska proti Ukrajine a masívneho prílevu utečencov do krajín susediacich s Ukrajinou.

Ruská útočná vojna tiež vyvolala zmeny v európskej bezpečnostnej štruktúre. EÚ v marci prijala Strategický kompas s cieľom posilniť do roku 2030 postavenie EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany (pozri kapitolu 8).

Európska komisia okrem toho vypracovala prelomový plán REPowerEU s cieľom pomôcť ukončiť závislosť EÚ od ruských fosílnych palív (pozri kapitolu 2).

V nadväznosti na historické rozhodnutie Európskej rady z júna 2022 udelila EÚ Ukrajine štatút kandidátskej krajiny (pozri kapitolu 8).

Solidarita s Ukrajinou

Okamžitá a jednotná reakcia

EÚ reagovala na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine pohotovo. V duchu skutočnej solidarity medzi EÚ a jej členskými štátmi EÚ v roku 2022 prijala v reakcii na inváziu vyše 200 opatrení. Reakcia sa uberala tromi smermi, a to: izolácia Ruska a jeho vzatie na zodpovednosť za útočnú vojnu, inváziu a porušovanie medzinárodného humanitárneho práva vrátane vojnových zločinov, prijatie bezprecedentného súboru

sankcií, ktoré majú privodiť vážne dôsledky pre ruské hospodárstvo a zmariť jeho schopnosť pokračovať v útočnej vojne, a rozsiahla podpora pre Ukrajinu. EÚ takisto prestala spolupracovať s ruskými orgánmi, pričom naďalej poskytovala podporu občianskej spoločnosti, obhajcom ľudských práv a nezávislým médiám.



↑
Zľava doprava: Poľský prezident Andrzej Duda, predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen a spoluzakladateľ a výkonný riaditeľ organizácie Global Citizen Hugh Evans na celosvetovej darcovskej konferencii „Stand up for Ukraine“ v paláci Belvedere, Varšava (Poľsko) 9. apríla 2022.

V apríli sa svet spojil a v mene solidarity vyzbieral sumu 9,1 miliardy EUR pre ľudí utekajúcich pred ruskou inváziou. Táto suma zahŕňala 1 miliardu EUR z rozpočtu EÚ a ďalšiu 1 miliardu EUR z Európskej banky pre obnovu a rozvoj. V reakcii na výzvu ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského zorganizovala Komisia a kanadská vláda v spolupráci s medzinárodnou organizáciou Global Citizen darcovskú konferenciu Stand Up for Ukraine (Stojíme pri Ukrajine). Na znak uznania Poliakom za štedrú pomoc utečencom sa darcovská konferencia uskutočnila vo Varšave za účasti poľského prezidenta Andrzeja Duda.

V rámci prístupu „Tím Európa“ zmobilizovali spoločne EÚ, jej členské štáty a finančné inštitúcie do konca roka 2022 takmer 50 miliárd EUR na celkovú podporu pre Ukrajinu v duchu jasného vyjadrenia pokračujúcej solidarity EÚ s ukrajinským ľudom.

To zahŕňa bezprecedentný balík podpory vo výške 18 miliárd EUR vo forme zvýhodnených úverov, keď si Komisia – v mene EÚ – požičia finančné prostriedky na medzinárodných kapitálových trhoch a v roku 2023 ich bude vyplácať v pravidelných splátkach.

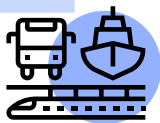
Vďaka tejto finančnej pomoci bude Ukrajina schopná pokryť svoje naliehavé krátkodobé potreby financovania, zachovať základné štátne funkcie, zabezpečiť makroekonomickú stabilitu a obnoviť kritickú infraštruktúru zničenú ruskou útočnou vojnou. Takúto podporu by mali v rovnakom objeme zabezpečiť aj ostatní medzinárodní partneri, aby sa zabezpečilo pokrytie celej medzery vo financovaní Ukrajiny.

Celková podpora pre Ukrajinu mobilizovaná v roku 2022

- **19,7 miliardy EUR** vo forme finančnej pomoci, rozpočtovej podpory a humanitárnej pomoci z rozpočtu EÚ a priamo od členských štátov EÚ.
- Balík vo výške **18 miliárd EUR** na podporu ukrajinského hospodárstva.
- **3,1 miliardy EUR** vo forme vojenskej pomoci v rámci Európskeho mierového nástroja a približne **7 miliárd EUR** priamo od členských štátov EÚ (*).

(*) Podpora poskytovaná z Európskeho mierového nástroja alebo poskytovaná priamo od členských štátov nie je súčasťou rozpočtu EÚ.

Kľúčové opatrenia prijaté v roku 2022 s cieľom pomôcť ukrajinským podnikom a ľuďom využívať výhody jednotného trhu EÚ



Koridory solidarity medzi EÚ a Ukrajinou vytvorili nové logistické trasy na prepojenie Ukrajiny s globálnymi obchodnými partnermi prostredníctvom železničnej, cestnej a vnútrozemskej vodnej dopravy. Stali sa životne dôležitou pomocou pre ukrajinské hospodárstvo, ktorá priniesla ukrajinským poľnohospodárom a podnikom veľmi potrebné príjmy vo výške viac ako 15 miliárd EUR. Zároveň umožnili Ukrajine vyvážať tovar, najmä obilie, s cieľom zaistiť potravinovú bezpečnosť v rozvojových krajinách (pozri kapitolu 8). Ukrajina takisto mohla vďaka nim dovážať všetko potrebné – od humanitárnej pomoci až po krmivo pre zvieratá a hnojivá.



Platforma pre odolnosť dodávateľského reťazca a platforma venovaná sprostredkovaniu obchodných partnerstiev v rámci koridorov solidarity medzi EÚ a Ukrajinou pomohli ukrajinským a európskym spoločnostiam riešiť narušenia medzinárodných dodávateľských reťazcov a nachádzať možnosti pre vývoz poľnohospodárskych produktov z Ukrajiny.



V snahe zlepšiť dopravnú prepojenosť s EÚ sa európske dopravné koridory rozšírili o Moldavsko a Ukrajinu. Obe krajiny budú mať prístup k Nástroju na prepájanie Európy, ktorý možno použiť na podporu cezhraničných projektov na odstránenie prekážok.

Dohody EÚ s Moldavskom a Ukrajinou takisto pomôžu zjednodušiť cezhraničnú prepravu tovaru.



Novými pravidlami sa zabezpečilo, že všetok tovar dovezený z Ukrajiny mohol vstúpiť do EÚ úplne bez ciel a kvót. Všetky obmedzenia obchodu zavedené vo vzťahu k Ukrajine pred vojnou, akými sú antidumpingové a ochranné opatrenia, sa pozastavili.



Spoločné usmernenia umožnili orgánom členských štátov zaistiť rýchle, spravodlivé a flexibilné uznávanie odborných kvalifikácií osôb utekajúcich z Ukrajiny.



Nové pravidlá umožnili Ukrajincom, ktorí utiekli do EÚ, naďalej používať ich ukrajinské vodičské preukazy v EÚ a zmiernili požiadavky na profesionálnych vodičov.



Elektrizačné systémy Moldavska a Ukrajiny sa zosynchronizovali s európskou kontinentálnou elektrizačnou sústavou. Ukrajina sa takisto pripojí k EÚ v rámci mechanizmu spoločného nákupu plynu, skvapalneného zemného plynu a vodíka (pozri kapitolu 2).



Operátori z EÚ a Ukrajiny poskytli utečencom cenovo dostupné alebo bezplatné hovory a používanie internetu, ako aj bezplatné SIM karty s mobilnými službami pre Ukrajincov v Európe.



EÚ v rámci núdzového balíka v hodnote 330 miliónov EUR zmobilizovala 25 miliónov EUR na posilnenie kybernetickej a digitálnej odolnosti Ukrajiny.

Sankcie EÚ

EÚ od marca 2014 priebežne ukladala voči Rusku sankcie, ktoré boli prvýkrát uvalené v reakcii na protiprávnu anexiu Krymu a Sevastopola a zámernú destabilizáciu Ukrajiny.

Ďalšie sankcie uložila EÚ 23. februára 2022 v reakcii na formálne uznanie častí Doneckej a Luhanskej oblasti Ukrajiny, ktoré nie sú kontrolované vládou, Ruskom, a na nariadenie nasadenia ruských ozbrojených síl do týchto častí. Po 24. februári uložila EÚ ďalšie sankcie v reakcii na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine a na jeho protiprávnu anexiu štyroch ďalších ukrajinských oblastí po zinscenovaných „referendách“. Do konca roku 2022 bolo prijatých celkovo deväť balíkov reštriktívnych opatrení.

Popri zvýšení celkového počtu ruských jednotlivcov a subjektov na sankčnom zozname na viac ako 1 500 prijala EÚ bezprecedentné opatrenia vzťahujúce sa na širokú škálu hospodárskych odvetví, od obchodu, dopravy a technológií až po energetiku, obranu a financie. Stalo sa tak s cieľom privodiť vážne dôsledky pre Rusko za jeho činy a priebežne zhoršovať jeho schopnosť pokračovať v agresii. EÚ napríklad obmedzila vývoz kľúčových technológií a tovaru do Ruska a zakázala dovoz tovaru, ktorý Rusku prináša značné príjmy.

Takisto obmedzila prístup Ruska na kapitálové trhy EÚ, napríklad uložením zmrazenia aktív a zákazov financovania pre viaceré ruské banky, vylúčením niektorých bánk zo siete SWIFT a obmedzením prístupu ku kľúčovej infraštruktúre finančného trhu. Zákaz transakcií s Ruskou centrálnou bankou znamená, že už nemá prístup k aktívam, ktoré uchováva v centrálnych bankách a súkromných inštitúciách v EÚ.

Občania podporujú reakciu EÚ na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine

Opatrenia, ktoré EÚ prijala v reakcii na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine, si získali silnú podporu občanov. Európania, napríklad, vo veľkej miere schválili poskytnutie humanitárnej pomoci (88 %) a prijímanie ľudí utekajúcich pred vojnou (82 %). V čase prieskumu sedem z desiatich Európanov podporovalo uloženie ekonomických sankcií proti ruskej vláde, ako aj spoločnostiam a jednotlivcom (71 %) a poskytnutie finančnej podpory Ukrajine (70 %).

Zdroj: Rýchly prieskum Eurobarometra 514, december 2022.

EÚ tiež zakázala ruským médiám vo vlastníctve štátu vysielat' v EÚ, aby bojovala proti šíreniu misinformácií a dezinformácií. Ďalej EÚ uzavrela svoj vzdušný priestor pre ruské lietadlá a svoje prístavy pre ruské plavidlá a uložila zákaz ruským prevádzkovateľom cestnej dopravy. Ďalšie opatrenia zahŕňali zákaz dovozu ropy z Ruska po mori, globálny cenový strop pre ropu dohodnutý s partnermi zo skupiny G7 a zákaz dovozu všetkých foriem ruského uhlia.

Sankcie uložené EÚ a krajinami po celom svete začali oslabovať hospodársku základňu Ruska, oberajú ho o kritické technológie a trhy a obmedzujú jeho schopnosť viesť vojnu. Očakáva sa, že budúci hospodársky rast Ruska bude výrazne pomalší ako na iných rozvíjajúcich sa trhoch, či v rozvojových a vyspelých ekonomikách.

Finančné opatrenia



- Zákaz poskytovania služieb zasielania finančných správ (konkrétne v rámci systému SWIFT) v prípade 10 ruských bánk.
- Obmedzený prístup Ruska na kapitálové a finančné trhy EÚ.
- Zákaz transakcií s Ruskou centrálnou bankou a Ruskou bankou regionálneho rozvoja.
- Zákaz poskytovania eurobankoviek Rusku.
- Zákaz transakcií s ruskými subjektmi vo vlastníctve štátu.
- Zákaz poskytovania služieb úverového ratingu ruským subjektom.
- Zákaz poskytovania kryptopeňaženiek.

Žiadna zo sankcií, ktoré EÚ prijala voči Rusku, sa nezameriava na obchod s poľnohospodárskymi a potravinovými výrobkami medzi Ruskom a krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ, ani nebráni dodávkam zdravotníckeho vybavenia alebo liekov širokej verejnosti.

Diplomatické opatrenia

Pozastavenie ustanovení o zjednodušení udeľovania víz ruským diplomatom a iným ruským úradníkom a podnikateľom.

Súčasnne sa rozšíril sankčný režim EÚ týkajúci sa Bieloruska, a to v reakcii na zapojenie sa tejto krajiny do útočnej vojny Ruska proti Ukrajine. Ide o celý rad finančných, hospodárskych a obchodných opatrení. Hospodárske sankcie voči Bielorusku sa týkali približne 60 % všetkého bieloruského vývozu do EÚ. Od marca, kedy sankcie nadobudli účinnosť, do konca roku 2022 bieloruský vývoz do EÚ klesol v porovnaní s rovnakým obdobím v predchádzajúcom roku o 65 %. Štyri bieloruské banky boli vylúčené zo systému SWIFT.

Komisia zriadila osobitnú skupinu pre zmrazovanie a zaistovanie Freeze and Seize s cieľom zabezpečiť

Obmedzenia voči médiám

Pozastavenie vysielania štátnych médií v EÚ:

- | | |
|---------------------------|----------------|
| → Sputnik | → NTV/NTV Mir |
| → Russia Today | → Pervyi Kanal |
| → RTR Planeta | → Rossiya 1 |
| → Russia 24 | → REN TV |
| → TV Centre International | |

účinné vykonávanie sankcií EÚ voči bieloruským a ruským jednotlivcom a podnikom zaradeným do sankčného zoznamu a preskúmať možné prepojenia medzi ich majetkom a trestnou činnosťou. Do konca roka 2022 zmrazila EÚ ruské aktíva vo výške viac ako 20 miliárd EUR.

V novembri Rada Európskej únie súhlasila s rozšírením zoznamu „únijných trestných činov“ stanoveného podľa článku 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie tak, aby tento zoznam zahŕňal porušenie sankcií EÚ. V nadväznosti na uvedené rozhodnutie Komisia navrhla smernicu o vymedzení trestných činov a sankcií v súvislosti s porušením reštriktívnych opatrení Únie.

Boj proti dezinformáciám

V roku 2022 pokračovala EÚ v práci na vývoji nástrojov, ktoré politicky, ekonomicky a reputačne sankcionujú páchatel'ov škodlivej manipulácie s informáciami a zasahovania, ako aj tých, ktorí sa zameriavajú na voľby a otvorené mediálne prostredie.

Činnosť Európskej služby pre vonkajšiu činnosť zahŕňala monitorovanie, analýzu a odhaľovanie manipulácie s informáciami a dezinformácií ruskej vlády prostredníctvom posilnenej komunikácie a webového sídla EUvsDisinfo.

EÚ rozšírila priamu podporu, ktorú poskytuje úsiliu Ukrajiny v oblasti strategickej komunikácie, a úzko spolupracovala s medzinárodnými a podobne zmýšľajúcimi partnermi, najmä so skupinou G7 a NATO, s cieľom potlačiť vojnovú propagandu. Sieť Komisie na boj proti dezinformáciám monitorovala a analyzovala falošné naratívy a odporúčala

opatrenia a protiargumentáciu v týždenných správach, ktoré pripravuje Komisia.

EÚ úzko spolupracuje s online platformami a ďalšími relevantnými zainteresovanými stranami v boji proti šíreniu dezinformácií. Od roku 2018 slúži Kódex postupov proti šíreniu dezinformácií ako nástroj, z ktorého si relevantní mediálni hráči môžu vybrať samoregulačné normy, ktoré budú dodržiavať v boji proti dezinformáciám. V júni 2022 podpísalo rozšírené znenie kódexu 34 signatárov (veľké online platformy, vznikajúce a špecializované platformy, zainteresované strany v reklamnom priemysle, overovatelia faktov, výskumné organizácie a organizácie občianskej spoločnosti). Cieľom revidovaného kódexu je obmedziť finančné stimuly pre tých, ktorí šíria dezinformácie, zabezpečiť transparentnosť politickej reklamy a posilniť postavenie komunity overovateľov faktov.



Riešenie humanitárnej krízy

Od začiatku ruskej útočnej vojny sa humanitárne potreby na Ukrajine zvýšili na bezprecedentnú úroveň. Do konca roka 2022 dostalo humanitárnu pomoc viac ako 13 miliónov ľudí v krajine. Z celkovej sumy finančnej pomoci pre Ukrajinu zahŕňala humanitárna podpora 485 miliónov EUR vyčlenených na programy humanitárnej pomoci na podporu civilného obyvateľstva postihnutého ozbrojeným konfliktom na Ukrajine a 38 miliónov EUR pre Moldavsko, ktoré bolo touto vojnou takisto ťažko zasiahnuté. Humanitárne financovanie zo zdrojov EÚ zabezpečilo životne dôležitú podporu vrátane prístupu k základným výrobkom a službám, ako je vzdelávanie, zdravotná starostlivosť a potraviny.

Ďalších 200 miliónov EUR bolo poskytnutých na podporu vysídlených osôb na Ukrajine.

Prvou prioritou EÚ bola ochrana ukrajinských civilistov. Komisia v spolupráci s ukrajinskými orgánmi civilnej ochrany začala najväčšiu a najzložitejšiu operáciu v rámci mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany vo svojej histórii s cieľom zabezpečiť najnaliehavejšiu nepeňažnú pomoc pre Ukrajinu a s ňou susediace krajiny a bezpečnú evakuáciu osôb utekajúcich pred ozbrojeným konfliktom. Do konca roka dosiahla hodnota takmer 78 000 ton pomoci, ktorú poskytli členské štáty EÚ i krajiny mimo EÚ prispievajúce do mechanizmu, spolu s pomocou pochádzajúcou z rezerv v systéme rescEU, približne pol miliardy EUR.

↓
Európsky komisár pre krízové riadenie
Janez Lenarčič (v strede) počas evakuácie
ranených na letisku Rzeszów, Rzeszów
(Poľsko) 10. júna 2022.



↑
Prvé zdravotnícke evakuačné lietadlo
rescEU na prepravu ukrajinských pacientov
bolo uvedené do prevádzky, Rzeszów
(Poľsko) 22. marca 2022.

Komisia spolu s členskými štátmi a Regionálnym úradom Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu zriadila triediace centrá na ukrajinských hraniciach a v najviac zasiahnutých členských štátoch, aby urýchlila premiestňovanie a presuny na lekárske účely. Na začiatku vojny sa zapojili aj európski dopravcovia, aby utečencom z Ukrajiny ponúkli bezplatnú dopravu do európskych krajín.

V rámci mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany sa koordinovali zdravotnícke odsuny ukrajinských civilistov a pacientov z radov vojakov, ktorí potrebovali nepretržitú liečbu alebo naliehavú lekársku pomoc, do krajín EÚ a Nórska. Komisia zriadila logistické centrá na nasmerovanie európskej pomoci a podporu humanitárnych partnerov priamo v teréne. Boli medzi nimi zdravotnícke centrá zriadené v Jasionke v Poľsku, Iași v Rumunsku

a v Košiciach na Slovensku s cieľom zaistiť bezpečnú evakuáciu pacientov a pripraviť sa na veľký prílev pacientov z krajín, ktoré susedia s EÚ. Pri evakuačných operáciách sa využilo nové zdravotnícke evakuačné lietadlo rescEU, ktoré financovala EÚ a ktorého letecká základňa sa nachádza v Nórsku. Do konca roka bolo do nemocníc v 19 európskych krajinách presunutých viac ako 1 670 pacientov.

Počas celého roka bolo príkladnou ukážkou európskej solidarity s Ukrajinou a jej ľuďom poskytovanie pomoci Ukrajine zo strany všetkých 27 členských štátov a Severného Macedónska, Nórska a Turecka v rámci mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany. Boli vytvorené ďalšie zásoby naliehavo potrebných položiek, ako je zdravotnícke vybavenie a dočasné prístrešky, s cieľom centralizovať položky darované súkromnými podnikmi.

Pomoc Ukrajine na záchranu životov



30 krajín ponúklo svoju pomoc

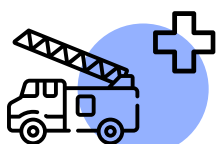
Viac než **77 500 ton** darovanej nepeňažnej pomoci



1 260 generátorov na výrobu elektriny

1 105 transformátorov

185 sanitných vozidiel



125 kusov hasičskej techniky

129 vozidiel ťažkej techniky

33 pontónových mostov a mostov „Bailey Bridge“





Európska komisárka pre energetiku Kadri Simson (vľavo) a ukrajinský minister energetiky Herman Haluščenko v centre Kyjeva (Ukrajina) 1. novembra 2022.



Útočná vojna Ruska proti Ukrajine takisto vyvíja tlak na systémy zdravotnej starostlivosti členských štátov, ktoré poskytujú zdravotnú starostlivosť ľuďom vysídleným do EÚ. Na základe dohody s EÚ mohla Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca poskytovať služby v oblasti duševného zdravia a emocionálnej podpory ľuďom vysídleným na Ukrajine, v EÚ i v krajinách Európskeho hospodárskeho priestoru.

Európska agentúra pre lieky a Úrad pre pripravenosť a reakcie na núdzové zdravotné situácie Komisie úzko monitorovali dodávky dôležitých liekov a zdravotníckeho vybavenia vrátane vakcín proti detským chorobám a vakcín proti ďalším infekčným chorobám, aby predišli prípadným problémom v dodávateľskom reťazci. Členským štátom, ktoré utečencom poskytujú útočisko bola tiež poskytnutá dodatočná podpora vo forme dohľadu nad odpadovými vodami na účely sledovania rôznych patogénov. Komisia koordinovala tieto opatrenia s medzinárodnými partnermi ako napr. so Svetovou zdravotníckou organizáciou.

Sústavné a úmyselné útoky Ruska na ukrajinskú energetickú infraštruktúru vážne ovplyvnili energetický systém krajiny. EÚ spolu so svojimi členskými štátmi a súkromnými podnikmi dodala Ukrajine núdzové energetické vybavenie v hodnote niekoľko miliónov eur. Okrem toho sa zozbieralo 32 miliónov EUR na pokrytie najnaliehavejších potrieb prostredníctvom ukrajinského fondu na podporu energetiky, ktorý na žiadosť Komisie zriadilo Energetické spoločenstvo. Predsedníčka Komisie von der Leyenová v decembri oznámila, že EÚ zmobilizuje približne 30 miliónov EUR na nákup 30 miliónov energeticky úsporných žiaroviek pre Ukrajinu.

EÚ tiež poskytla viac ako 40 miliónov EUR z rezerv rescEU na protipatrenia a vybavenie proti chemickým, biologickým, rádiologickým a jadrovým hrozbám a vyčlenila 13 miliónov EUR na obnovu laboratórií, ktoré poškodili ruskí okupanti v Černobyle.

Poskytnutie útočiska tým, ktorí utekajú pred ozbrojeným konfliktom

EÚ 4. marca prvýkrát v histórii a s bezprecedentnou rýchlosťou aktivovala smernicu o dočasnej ochrane, aby ponúkla rýchlu a účinnú pomoc. Popri poskytovaní ochrany tým, ktorí utekajú pred ruskou útočnou vojnou, vrátane poskytnutia jasného právneho postavenia a povolenia na pobyt v členskom štáte EÚ, poskytla EÚ aj prístup k vzdelávaniu, sociálnemu zabezpečeniu, pracovným miestam, zdravotnej starostlivosti a bývaniu.

Komisia zriadila platformu solidarity EÚ, ktorá slúži ako centrálna platforma na monitorovanie potrieb a koordinovanie operačnej reakcie. Platforma, ktorá je dostupná aj v ruskom a ukrajinskom

jazyku, umožnila členským štátom EÚ vymieňať si nevyhnutné informácie o následnom príchode miliónov vysídlených osôb do európskych krajín. V marci Komisia predstavila 10-bodový plán, aby posilnila európsku koordináciu v oblasti poskytovania útočiska utečencom.

Komisia takisto spustila komunikačnú kampaň s cieľom informovať utečencov o ich právach a dôveryhodných zdrojoch informácií pri cestovaní do EÚ. Do konca roku 2022 sa v členských štátoch EÚ oficiálne zaregistrovalo a o dočasnú ochranu požiadalo približne 4,5 milióna ľudí.



© UNICEF, 2022



Anastasija Konovalová utiekla z ukrajinskej Odesy do rumunskej Bukurešti, kde teraz učí ukrajinské deti na prvom stupni základnej školy.



500 000 ukrajinských detí začalo školský rok 2022/2023 v EÚ.

Vzdelávanie v čase konfliktu

Útočná vojna Ruska proti Ukrajine si vybrala veľkú daň na vzdelávacom systéme Ukrajiny a postihla študentov, učiteľov a administratívne a vzdelávacie zariadenia, pričom tisíce z nich utrpeli škody. S podporou Európskej únie poskytol UNICEF školské potreby a pre učiteľov zorganizoval odbornú prípravu zameranú na vzdelávanie v oblasti životných zručností a emocionálnej podpory.

Podľa odhadov EÚ tvorili približne jednu tretinu utečencov z Ukrajiny školopovinné deti. Na tieto deti sa vzťahujú rovnaké práva a ochrana ako na deti, ktoré sú občanmi EÚ. Na začiatku nového školského roka v septembri bolo do školských systémov v 20 členských štátoch začlenených približne pol milióna ukrajinských detí.

Komisia podporila vnútroštátne vzdelávacie systémy praktickou príručkou pre školský rok 2022/2023, usmerneniami týkajúcimi sa zrýchleného uznávania ukrajinských kvalifikácií, partnerského učenia, online platforiem a flexibilných mechanizmov financovania v rámci programu Erasmus+, ktorý podporuje vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport v Európe.



© UNICEF / JUND622380/Holgera 2022

Komisia v júni vyzvala členské štáty, aby preskúmali svoje žiadosti o pomoc na školský rok 2022/2023 v rámci školského programu EÚ, aby ich žiadosti brali do úvahy aj vysídlené ukrajinské deti. Uvedený program podporuje distribúciu ovocia, zeleniny, mlieka a určitých mliečnych výrobkov školákom od materských škôl po strednú školu. Vďaka tejto výzve sa týmto krajinám prerozdeleno celkovo 2,9 milióna EUR.

Komisia takisto spustila program MSCA4Ukraine s rozpočtom vo výške 25 miliónov EUR, financovaný v rámci akcií Marie Curie-Skłodowskej na podporu výskumných pracovníkov utekajúcich pred vojnou. Vďaka tomu mohli pokračovať v práci v akademických i neakademických organizáciách v členských štátoch EÚ a v krajinách pridružených k programu Horizont Európa a zároveň si zachovať prepojenie s výskumnými a inovačnými komunitami na Ukrajine.



VIDEO Budovanie budúcnosti Ukrajiny.

V roku 2022 vyčlenila EÚ 100 miliónov EUR na obnovu poškodených ukrajinských škôl a darovala 14 miliónov EUR na nákup a prepravu školských autobusov pre deti na Ukrajinu. Komisia zorganizovala aj kampaň solidarity, v ktorej vyzvala verejné a súkromné subjekty, aby Ukrajine darovali školské autobusy. Do decembra bolo na ceste z členských štátov EÚ na Ukrajinu prostredníctvom mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany 240 autobusov.

Podpora pre členské štáty EÚ

EÚ takisto konala rýchlo a solidárne, aby členské štáty podporila pri poskytovaní útočiska a hľadani ubytovania pre ľudí utekajúcich z Ukrajiny, a okamžite uvoľnila 3,5 miliardy EUR z nástroja určeného na riešenie krízy spôsobenej pandemiou REACT-EU (Pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe). Členské štáty a ich regióny boli takisto schopné presmerovať existujúce finančné prostriedky na poskytovanie základnej materiálnej pomoci, ako sú potraviny a oblečenie, a to prostredníctvom iniciatívy „Kohézne opatrenia na podporu utečencov v Európe“ (CARE). S cieľom ďalej rozšíriť túto podporu predložila Komisia v júni návrh Flexibilnej pomoci územiám (FAST – CARE) v snahe pomôcť členským štátom pri poskytovaní podpory utečencom. Celkovo je v rámci opatrení CARE na roky 2014 – 2020 potenciálne k dispozícii 17 miliárd EUR (vrátane uvedenej pomoci REACT-EU) a 17 miliárd EUR na roky 2021 – 2027 v rámci pomoci FAST-CARE.

Finančné prostriedky v oblasti vnútorných vecí na roky 2014 – 2020 a 2021 – 2027 boli takisto k dispozícii na podporu členských štátov EÚ pri poskytovaní útočiska ľuďom utekajúcim z Ukrajiny.

Ďalších 400 miliónov EUR bolo sprístupnených členským štátom v prvej línii na pokrytie ich nákladov na poskytnutie prístrešia, potravín a zdravotnej starostlivosti a na podporu riadenia hraníc.

V záujme vykonávania smernice o dočasnej ochrane požiadalo o podporu cez Nástroj technickej pomoci EÚ deväť členských štátov. Patrila sem pomoc ľuďom utekajúcim z Ukrajiny pri hľadaní práce v EÚ a prispôbenie školských osnov potrebám ukrajinských žiakov.

Po pozastavení programov spolupráce s Ruskom a jeho spojencom Bieloruskom presunula EÚ 26,2 milióna EUR, ktoré boli pôvodne naplánované na projekty s týmito dvomi krajinami, aby posilnila spoluprácu členských štátov s Moldavskom a Ukrajinou.

EÚ takisto zmenila právne rámce 15 programov cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce, ktoré boli narušené v dôsledku ruskej útočnej vojny. Tieto zmeny sa vykonali s cieľom zabezpečiť, aby sa projekty, ktoré podporujú členské štáty a z ktorých majú prospech Moldavčania i Ukrajinci, mohli naďalej vykonávať. Išlo aj o projekty na podporu utečencov.

FAST – CARE: podpora v rámci politiky súdržnosti pre územia a partnerov prijímajúcich ukrajinských utečencov



- Úplná flexibilita a **zjednodušenie** všetkých kohéznych fondov.
- 30 % finančných prostriedkov je určených pre miestne orgány a organizácie občianskej spoločnosti.
- **Flexibilita pri realizácii projektov, ktoré sa oneskorili** v dôsledku nedostatku surovín a pracovnej sily.
- Zjednodušená podpora vo výške **100 EUR na utečenca za týždeň počas 26 týždňov**.
- Dodatočné **predbežné financovanie v oblasti politiky súdržnosti vo výške 3,5 miliardy EUR**.

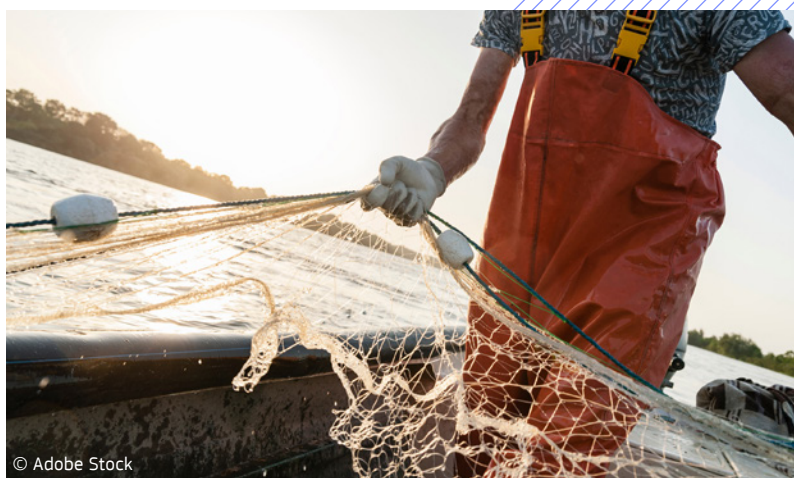
Pomoc poľnohospodárom a rybárom

Opatrenia na podporu poľnohospodárov EÚ najviac postihnutých vojnou zahŕňali mimoriadny balík pomoci vo výške 500 miliónov EUR. Poľnohospodári EÚ získali väčšiu podporu z fondov pre rozvoj vidieka, ktoré členským štátom umožnili vyplatiť zasiahnutým poľnohospodárom a agropotravinárskym podnikom jednorazový príspevok. Okrem toho sa očakáva, že dočasným uvoľnením pravidiel týkajúcich sa striedania plodín na roky 2022/2023, ktorého cieľom je maximalizovať produkciu obilnín, sa späť do produkcie vráti približne 1,5 milióna hektárov.

Ruské využitie vývozu energie ako zbraň ešte viac zhoršilo už beztak náročnú situáciu na trhu s hnojivami zapríčinenú pandémiou COVID-19. Mimoriadne vysoké ceny plynu viedli v septembri 2022 k zvýšeniu nákladov na dusíkaté hnojivá v porovnaní s predchádzajúcim rokom približne o 149 %. Komisia v rámci svojej reakcie predložila širokú škálu iniciatív, aby zabezpečila dostatočné množstvo cenovo dostupných hnojív v EÚ i vo svete. Opatrenia na podporu poľnohospodárov

zahŕňali cieľnú finančnú pomoc, ako napríklad osobitnú podporu v medziach dočasného krízového rámca štátnej pomoci, podporu alternatívnych riešení v oblasti hnojív a zriadenie strediska na monitorovanie trhu s hnojivami s cieľom zvýšiť transparentnosť trhu.

Rastúcimi cenami energie a surovín boli v EÚ takisto vážne zasiahnutí prevádzkovatelia v oblasti rybolovu a akvakultúry. EÚ v snahe pomôcť tomuto odvetviu čeliacemu ťažkostiam aktivovala Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond, aby prevádzkovateľom poskytla podporu a zaviedla osobitné krízové opatrenia. Tieto iniciatívy dopĺňajú iniciatívy dostupné v dočasnom krízovom rámci štátnej pomoci, ktorý bol prijatý s cieľom pomôcť podnikom v EÚ vyrovnať sa s vysokými cenami energie a ďalšími dôsledkami útočnej vojny Ruska proti Ukrajine (viac informácií sa nachádza v kapitole 2).



© Adobe Stock

Podpora pri vyšetrowaní a stíhaní vojnových zločinov

EÚ prijala niekoľko opatrení s cieľom postihovať ruských činiteľov s rozhodovacou právomocou za hrubé porušovanie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva na Ukrajine.

V marci sa všetky členské štáty EÚ spolu s ostatnými partnerskými krajinami rozhodli spoločne postúpiť situáciu na Ukrajine Medzinárodnému trestnému súdu. Popri tom, že EÚ naďalej podporuje prácu uvedeného súdu, vyjadrila pripravenosť spolupracovať s medzinárodným spoločenstvom na zriadení *ad hoc* medzinárodného tribunálu alebo „hybridného“ tribunálu na vyšetrenie a stíhanie ruského trestného činu agresie.

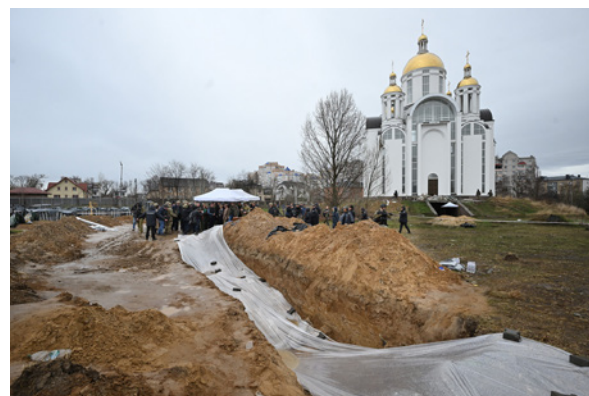
Do konca roku 2022 začala Ukrajina a 14 členských štátov EÚ vyšetrowanie medzinárodných trestných činov spáchaných Ruskom na Ukrajine. Niektoré z týchto členských štátov už spolupracujú priamo s Ukrajinou a Agentúrou Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) prostredníctvom spoločného vyšetrovacieho tímu, ktorý bol zriadený na zhromaždenie dôkazov a vyšetrenie vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti. Mandát Eurojustu bol posilnený v júni 2022, čo mu umožnilo uchovávať, analyzovať a uskladiť dôkazy týkajúce sa medzinárodných trestných činov.



↑ Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredseda Európskej komisie pre silnejšiu Európu vo svete Josep Borrell (vpravo) a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen (druhá sprava) vzdávajú úctu obetiam vojny na Ukrajine, 8. apríla 2022.



Masový hrob v Buči (Ukrajina) 8. apríla 2022.



Ukrajinský generálny prokurátor Andriy Kostin (vľavo) a európsky komisár pre spravodlivosť Didier Reynders, Borodjanka (Ukrajina) 9. októbra 2022.

EÚ takisto zmenila mandát poradnej misie EÚ pre reformu sektora civilnej bezpečnosti na Ukrajine, aby jej umožnila poskytovať podporu aj ukrajinským orgánom pri vyšetrowaní a stíhaní akýchkoľvek medzinárodných trestných činov spáchaných v súvislosti s útočnou vojnou Ruska proti Ukrajine.

Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol) zriadila špecializovanú pracovnú skupinu na zber a analýzu verejne dostupných informácií v snahe pomôcť Ukrajine a Medzinárodnému trestnému súdu pri monitorovaní online obsahu.

V novembri 2022 Komisia členským štátom predstavila rôzne možnosti, ako zabezpečiť, aby Rusko zaplatilo za zverstvá spáchané počas jeho nevyprovokovanej agresie proti Ukrajine. V krátkodobom horizonte Komisia navrhla, aby sa vytvorila nová finančná štruktúra na správu zmrazených a imobilizovaných verejných ruských aktív, na ich investovanie a využívanie výnosov z nich v prospech Ukrajiny. V dlhodobom horizonte by sa po zrušení sankcií tieto finančné prostriedky mohli použiť na zabezpečenie úplnej kompenzácie škôd spôsobených Ukrajine zo strany Ruska.

Obnova Ukrajiny

Útočná vojna Ruska proti Ukrajine už spôsobila rozsiahle zničenie miest a obcí na Ukrajine, pričom Svetová banka odhaduje, že náklady na obnovu sa budú pohybovať na úrovni 600 miliárd EUR. Na podporu Ukrajiny pri obnove jej krajiny a hospodárstva bude potrebné spoločné medzinárodné úsilie.

Pokiaľ ide o dlhodobú obnovu, Komisia a predsedníctvo skupiny G7 spoločne zorganizovali 25. októbra v Berlíne v Nemecku medzinárodnú odbornú konferenciu o obnove, rekonštrukcii a modernizácii Ukrajiny. V nadväznosti na diskusie, ktoré sa uskutočnili 4. a 5. júla vo švajčiarskom Lugane na konferencii o obnove Ukrajiny, poskytla berlínska konferencia ďalšie odborné poradenstvo o procese obnovy. Výsledok konferencie prispeje k rozvoju medzinárodnej koordinačnej platformy, ako to Komisia navrhla v máji. V decembri sa vedúci predstavitelia skupiny G7 dohodli na zriadení takejto multiagentúrnej platformy na koordináciu darcov pre Ukrajinu, a to spolu s Ukrajinou a medzinárodnými partnermi a v úzkej koordinácii s príslušnými medzinárodnými organizáciami a medzinárodnými finančnými inštitúciami. Platforma bude kľúčová na to, aby pomohla prepojiť

potreby so zdrojmi v snahe Ukrajiny o nápravu, obnovu a rekonštrukciu. Spolupredsedať jej bude EÚ, Ukrajina a Spojené štáty a pri práci jej bude pomáhať technický sekretariát s kanceláriou v belgickom Bruseli pod záštitou Komisie a s kanceláriou v ukrajinskom Kyjeve pod záštitou ukrajinskej vlády.



Predsedička Európskej komisie Ursula von der Leyen na medzinárodnej odbornej konferencii o obnove, rekonštrukcii a modernizácii Ukrajiny, Berlín (Nemecko) 25. októbra 2022.



2. Zaistenie bezpečnej, cenovo dostupnej a udržateľnej energie

Úvod

Útočná vojna Ruska voči Ukrajine a využívanie vývozu energie ako zbrane ohrozili bezpečnosť a cenovú dostupnosť dodávok energie do EÚ. EÚ zareagovala iniciatívami zameranými na postupné ukončenie svojej závislosti od ruských fosílnych palív, podporu občanov, ktorí zápasia s vysokými účtami za energiu, a na urýchlenie prechodu EÚ na čistú energiu.

Krátko po invázii Únia predstavila REPowerEU – prelomový plán na úsporu energie, podporu energie z obnoviteľných zdrojov a diverzifikáciu dodávok energie do Európy. Plán vychádza z ambiciózných opatrení navrhnutých v roku 2021 s cieľom pomôcť EÚ splniť ciele v oblasti klímy a životného prostredia

(pozri kapitolu 3). Zároveň dopĺňa predchádzajúce iniciatívy týkajúce sa energetickej bezpečnosti, dodávok a uskladňovania energie.

Plán REPowerEU je čiastočne financovaný z nástroja NextGenerationEU a opiera sa o potrebné právne opatrenia na urýchlenie prechodu na novú energetickú infraštruktúru a systém, ktoré Európa potrebuje. To si bude vyžadovať masívne navýšenie obnoviteľných zdrojov energie spolu s rýchlejšou elektrifikáciou a nahradením tepla a elektrickej energie z fosílnych palív v priemysle, budovách a v odvetví dopravy.

Počas roka 2022 EÚ prijala celý rad núdzových opatrení na riešenie energetickej krízy a po prvýkrát v oblasti energetiky využila núdzový zásah podľa článku 122 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Cieľom bolo zabezpečiť úspory plynu, urýchliť

konania na udeľovanie povolení pre projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a podnietiť solidaritu medzi členskými štátmi v prípade vážnych ťažkostí s dodávkami energie.

Energetická bezpečnosť

Ukončenie závislosti EÚ od ruských fosílnych palív

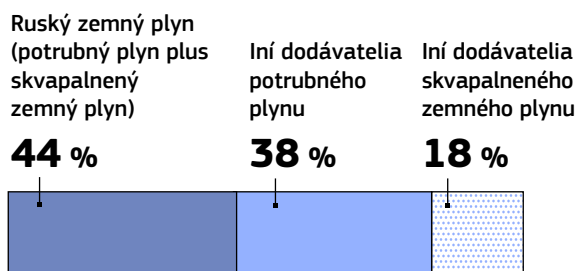
Útočná vojna Ruska proti Ukrajine výrazne narušila svetový energetický systém, čo spôsobilo ťažkosti v dôsledku vysokých cien energie a zvýšenie obáv o energetickú bezpečnosť. Vojna zároveň jasne ukázala nadmernú závislosť EÚ od dovozu fosílnych palív z Ruska, ktorá v roku 2021 predstavovala 44 % dovozu plynu, 46 % dovozu uhlia a 27 % dovozu ropy.

Do niekoľkých týždňov po invázii predložila EÚ plán REPowerEU, ktorého cieľom je ukončiť závislosť EÚ od ruských fosílnych palív urýchlením zavádzania obnoviteľných zdrojov energie, zvýšením energetickej

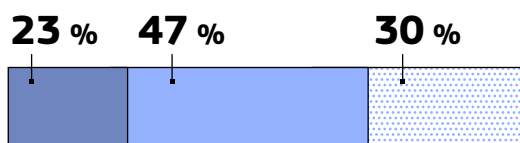
efektívnosti a úspor energie a diverzifikáciou dodávok energie.

S cieľom nájsť alternatívne dodávky energie a vyhnúť sa nadmernej závislosti od jediného dodávateľa EÚ oslovila spoľahlivých medzinárodných partnerov a zabezpečila rekordný objem dovozu skvapalneného zemného plynu (LNG), ako aj alternatívne dodávky plynu z plynovodov. Na tento účel EÚ v marci podpísala prelomovú dohodu so Spojenými štátmi a nasledovali ďalšie dohody s Azerbajdžanom, Egyptom a Izraelom.

Diverzifikácia dodávok energie do EÚ

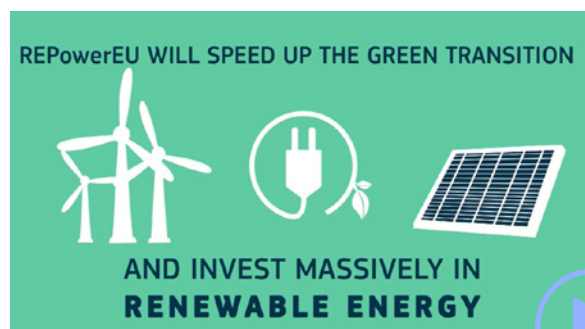


Dovoz do EÚ v roku 2021



Dovoz do EÚ v roku 2022

Zdroj: Európska sieť prevádzkovateľov prepravných sietí pre plyn.



↑
VIDEO REPowerEU: plán Európskej komisie na postupné vyradovanie ruských fosílnych palív.

Politické snahy EÚ v roku 2022 priniesli svoje ovocie. Do konca roka 2022 EÚ znížila svoj dovoz potrubného plynu z Ruska o 9 % a Nórsko predbehlo Rusko ako hlavného dodávateľa plynu do EÚ.

Prechod na LNG a jeho prepravu v celej Európe uľahčilo niekoľko projektov energetickej infraštruktúry, známych ako projekty spoločného záujmu. Ďalšie projekty, ktoré sa uskutočnili v roku 2022, ako napríklad baltský plynovod (Baltic Pipe) a prepojovací plynovod medzi Gréckom a Bulharskom, mali zásadný význam, pokiaľ ide o zabezpečenie alternatív k ruskému plynu pre viaceré členské štáty. To bolo možné vďaka značným investíciám EÚ do energetickej infraštruktúry v poslednom desaťročí.

Prepojovací plynovod medzi Gréckom a Bulharskom je kľúčový projekt z hľadiska diverzifikácie dodávok plynu v juhovýchodnej Európe. Do prevádzky bol slávnostne uvedený 1. októbra 2022 v Sofii (Bulharsko) a je kľúčovou trasou na prepravu plynu z Transjadranského plynovodu a Grécka do Bulharska a susedných krajín. Projekt získal prostriedky vo výške 45 miliónov EUR z Európskeho energetického programu pre oživenie a 39 miliónov EUR zo štrukturálnych fondov v rámci operačného programu Inovácia a konkurencieschopnosť.



Pohľad na pódium počas inaugurácie plynového prepojovacieho vedenia medzi Gréckom a Bulharskom, Sofia (Bulharsko) 1. októbra 2022. Zľava doprava: Výkonná riaditeľka ICGB AD Teodora Georgieva, prezident Severného Macedónska Stevo Pendarovski, prezident Azerbajdžanu Ilham Aliyev, predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen, bulharský prezident Roumen Radev, grécky predseda vlády Kyriakos Mitsotakis, bulharský predseda vlády Galab Donev, srbský prezident Aleksandar Vučić, rumunský predseda vlády Nicolae-Ionel Ciucă a výkonný pracovník ICGB AD George Satlas.

EÚ tiež nadviazala spoluprácu s Egyptom, Japonskom, Kazachstanom a Namíbiou s cieľom urýchliť výrobu vodíka z obnoviteľných zdrojov, ktorý bude zohrávať kľúčovú úlohu pri eliminácii emisií uhlíka v odvetviach, v ktorých by prechod na alternatívne palivá mohol byť neuskutočniteľný alebo drahší (napr. v diaľkovej doprave). Ponúka aj potenciálne budúce využitie pre časti existujúcej infraštruktúry plynovodov, aby sa zabránilo efektu odkázanosti na určitého dodávateľa.

Zabezpečenie skladovania a riešenie vysokých nákladov

Útočná vojna Ruska voči Ukrajine a jeho využívanie vlastných energetických zdrojov ako zbrane zhoršili už aj tak napätú situáciu, pokiaľ ide o dodávky na trhu s energiou po pandémie COVID-19. Súbor nástrojov pre ceny energie prijatý v októbri 2021 poskytol členským štátom návod, ako na národnej úrovni zavádzať opatrenia na riešenie vplyvu rastúcich cien energie v súlade s pravidlami jednotného trhu. Súbor nástrojov bol v roku 2022 rozšírený o oznámenie o krátkodobých intervenciách na trhu s energiou a dlhodobých zlepšeniach koncepcie trhu s elektrinou a o plán REPowerEU.

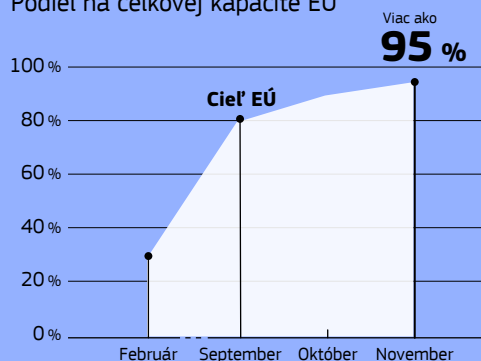
EÚ tiež prijala okamžité opatrenia v snahe zaistiť, aby Európa ostala počas zimy v teple. Patrili medzi ne aj úspory energie, aby sa mohlo uskladniť viac plynu na zimné mesiace. Členské štáty sa dohodli, že v období od 1. augusta 2022 do 31. marca 2023 znížia svoj dopyt po plyne o 15 % v porovnaní so svojou priemernou spotrebou za predchádzajúcich päť rokov, a to s použitím opatrení podľa vlastného výberu. Hoci sa energetické systémy v jednotlivých členských štátoch značne líšia, čo si vyžaduje prijatie celej škály opatrení, koordinované kroky na úrovni EÚ sa ukázali ako nevyhnutné na zníženie celkovej spotreby v celej EÚ v roku 2022.

Pri zaistovaní bezpečnosti dodávok do EÚ zohráva dôležitú úlohu skladovanie plynu, ktoré počas bežnej zimy pokrýva 25 – 30 % plynu spotrebovaného v celej EÚ. EÚ v júni prijala v rekordnom čase nové právne predpisy, v ktorých sa vyžaduje, aby sa podzemné zásobníky plynu v EÚ naplnili do 1. novembra 2022 aspoň na 80 % kapacity a v nasledujúcich rokoch do toho istého dátumu na 90 %. Tak sa majú zabezpečiť dodávky na nadchádzajúcu zimu. Vďaka koordinovanému úsiliu členských štátov stavy zásob prekonal tento cieľ a v novembri 2022 dosiahli 95,5 %.

Ďalším núdzovým opatrením bolo sformulovať štandardnú dohodu o solidarite medzi susednými členskými štátmi pre prípad nedostatočných dodávok. Tou sa zabezpečí, aby európski občania mali nepretržitý prístup k plynu aj počas krízy. Znižovanie dopytu po energii je navyše stále dôležité v kontexte znižovania emisií skleníkových plynov a zachovania zásob plynu v Európe v nadchádzajúcich rokoch.

Skladovanie plynu v EÚ

Podiel na celkovej kapacite EÚ



EÚ tiež zriadila platformu EÚ na nákup energie, aby sa uľahčil dobrovoľný spoločný nákup plynu, LNG a vodíka členskými štátmi. Platforma bude otvorená aj krajinám energetického spoločenstva, ako sú Gruzínsko, Moldavsko a Ukrajina, a krajinám západného Balkánu.

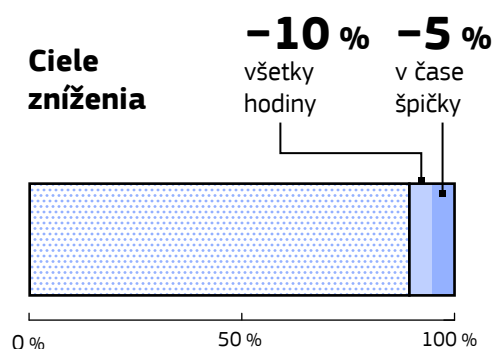
V reakcii na energetickú krízu sa zmenili pravidlá politiky súdržnosti s cieľom podporiť opatrenia zamerané na cenovo dostupnú energiu, čím sa členským štátom umožnilo poskytnúť priamu podporu zraniteľným rodinám a malým a stredným podnikom, ktoré sú zvlášť zasiahnuté nárastom cien energie.

Zavedenie dočasného krízového rámca štátnej pomoci umožnilo členským štátom využiť flexibilitu, ktorú poskytujú pravidlá štátnej pomoci, na podporu svojich hospodárstiev bez narušania jednotného trhu. Týka sa to najmä kategórií pomoci na podporu úsilia členských štátov o vyriešenie problému vysokých cien energie, zaistenie bezpečnosti dodávok energie a uľahčenie postupného odklonu od fosílnych palív. V roku 2022 Európska komisia schválila 182 vnútroštátnych opatrení v celkovej výške približne 671,78 miliardy EUR, ktoré majú členským štátom pomôcť riešiť dôsledky útočnej vojny Ruska voči Ukrajine.

Nariadením Rady o núdzovom zásahu na riešenie vysokých cien energie sa zaviedli ďalšie naliehavé opatrenia, ako sú ciele na zníženie spotreby elektrickej energie. Komisia predložila aj ďalšie návrhy vrátane vypracovania cenovej referenčnej hodnoty s cieľom zabezpečiť stabilné a predvídateľné stanovovanie cien pre transakcie s LNG. Členské štáty sa takisto dohodli, že zdania neočakávané zisky energetických spoločností (výrobcov fosílnych palív a inframarginálnych technológií) s cieľom financovať ďalšiu podporu pre domácnosti a podniky.

EÚ okrem toho prijala mechanizmus korekcie trhu s cieľom chrániť podniky a domácnosti pred nárazovými nadmerne vysokými cenami plynu, ktoré sa líšia od cien na iných medzinárodných trhoch.

EÚ rieši vysoké ceny elektrickej energie znížením spotreby



10 miliárd EUR

Fínsky systém úverových záruk na podporu výrobcov energie



1,5 miliardy EUR

Belgický systém záruk na podporu dodávateľov plynu a elektriny



3,4 miliardy EUR

Dánsky systém dotovaných úverov na podporu spoločností



125 miliónov EUR

Estónsky systém na podporu potrieb likvidity spoločností vo všetkých odvetviach



220 miliónov EUR

Španielske opatrenie na podporu výroby obnoviteľného vodíka



10 miliárd EUR

Poľský systém na čiastočnú kompenzáciu energeticky náročných spoločností za vyššie ceny elektriny vyplývajúce z nepriamych nákladov na emisie

Efektívne využívanie energie

Šetrenie energiou

Šetrenie energiou je najrýchlejším a najjednoduchším spôsobom, ako riešiť energetickú krízu a znížiť účty. Okrem okamžitého zníženia spotreby plynu a elektrickej energie Komisia navrhla posilniť strednodobé opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti, medzi nimi aj zvýšiť záväzný cieľ energetickej efektívnosti do roku 2030 v rámci balíka Fit for 55 z 9 % na 13 %.

Iniciatívy občanov a podnikov zamerané na úsporu energie mali spolu s politikami energetickej efektívnosti pozitívny vplyv na ceny, vďaka čomu sa hospodárstvo stalo odolnejším a urýchlil sa prechod

Fit for 55 odkazuje na cieľ EÚ znížiť do roku 2030 čisté emisie skleníkových plynov aspoň o 55 %.

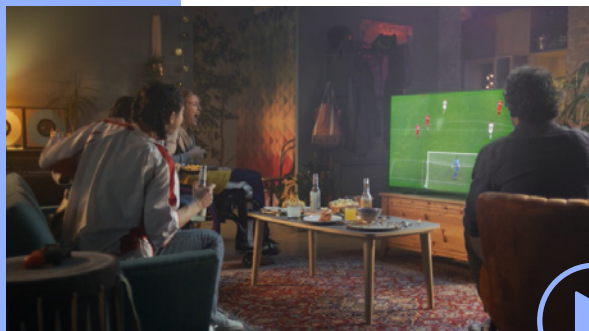
Jedným z opatrení na dosiahnutie tohto cieľa je zníženie spotreby energie v EÚ. V roku 2021 navrhla Komisia nový cieľ pre úspory, a to 9 % (v porovnaní so spotrebou v roku 2020) do konca desaťročia. Navrhovaná cieľová hodnota sa v rámci plánu REPowerEU zvýšila na minimálne úspory 13 % do roku 2023.

EÚ na čistú energiu. S týmto trendom podpory energetickej efektívnosti súvisí aj prebiehajúca revízia smernice o energetickej hospodárnosti budov a dôraz, ktorý sa kladie na obnovu budov v plánoch obnovy a odolnosti členských štátov, napríklad prostredníctvom izolácie a inštalácie tepelných čerpadel.

Šírenie informácií o úsporách energie

V roku 2022 Komisia obnovila svoje dlhodobé partnerstvo s Úniou európskych futbalových združení a načrtla plán spoločného úsilia do roku 2025. Cieľom je využiť futbal ako silný nástroj pozitívnej zmeny v prioritných oblastiach, ako sú opatrenia v oblasti klímy, rovnosť pre všetkých a sociálne začlenenie.

Tento spoločný podnik je súčasťou záväzku Únie európskych futbalových združení v rámci Európskeho klimatického paktu – celoúnijnej iniciatívy, ktorá vyzýva ľudí, komunity a organizácie, aby sa zapojili do opatrení v oblasti klímy a budovali ekologickejšiu Európu.



VIDEO Televízna reklama „Become a fan of energy saving too“ (Aj ty sa staň fanúšikom úspor energie), ktorá bola odvysielaná počas Ligy majstrov Únie európskych futbalových zväzov, Európskej ligy a iných veľkých športových podujatí, a len v samotnej EÚ ju pri každom zápase videlo vyše 35 miliónov divákov.

Ako môžu občania a podniky šetriť energiu?



Znížením teploty vykurovania/úspornejším využívaním klimatizácie



Vypínaním osvetlenia



Hospodárnejšou jazdou

Zníženie teploty vykurovania o 1 °C môže za rok ušetriť 10 miliárd kubických metrov plynu.



Efektívnejším používaním domácich spotrebičov



Rozsiahlejším využívaním verejnej dopravy a aktívnej mobility

Digitalizácia odvetvia energetiky

Digitalizácia odvetvia energetiky pomôže EÚ dosiahnuť jej cieľ klimateckej neutrality do roku 2050, ako sa stanovuje v Európskej zelenej dohode (pozri kapitolu 3). V roku 2022 Komisia predložila akčný plán na celosystémovú digitalizáciu odvetvia energetiky. Jeho cieľom je zvýšiť udržateľnosť, kybernetickú bezpečnosť, transparentnosť a konkurencieschopnosť trhu s digitálnymi energetickými službami. Zabezpečí sa ním aj ochrana údajov a dátová suverénita a podporia sa investície do digitálnej energetickej infraštruktúry.

V pláne sa zdôrazňuje, ako môžu nové technológie pomôcť zlepšiť efektívne využívanie zdrojov energie, uľahčiť začlenenie obnoviteľných zdrojov energie do siete a ušetriť náklady spotrebiteľom a energetickým spoločnostiam v EÚ. Jeho cieľom je ďalej zabezpečiť, aby digitalizácia odvetvia energetiky bola plne súčasťou prechodu na čistú energiu a aby bola v súlade s digitálnymi cieľmi do roku 2030.

Digitalizácia zlepší:



cenovú dostupnosť
Spotrebiteľom pomôže získať väčšiu kontrolu nad spotrebou energie a účtami.



udržateľnosť
Zabezpečí, aby zelená a digitálna transformácia išli ruka v ruku.



odolnosť
Posilní kybernetickú bezpečnosť energetických sietí.

Urýchlenie výroby zelenej energie

Obnoviteľné zdroje energie

Obnoviteľné zdroje energie sú ústredným bodom plánov EÚ na postupný odklon od ruských fosílnych palív a riešenie klimatickej krízy. Ide o zdroje najlacnejšej a najčistejšej energie, akú máme k dispozícii. Možno ju vyrábať doma, čím sa znižuje potreba jej dovozu. V roku 2022 Komisia v rámci balíka REPowerEU navrhla zvýšiť cieľ EÚ na rok 2030 v oblasti obnoviteľných zdrojov energie na 45 % celkovej spotreby energie v porovnaní s cieľom 40 % plánovaným v návrhoch balíka opatrení Fit for 55.

Presnejšie povedané, cieľom je do roku 2030 zvýšiť celkové kapacity výroby energie z obnoviteľných zdrojov na 1 236 gigawattov. Súčasťou toho sú ambície stimulovať výrobnú kapacitu EÚ v oblasti slnečnej energie, veternej energie, biometánu a vodíka z obnoviteľných zdrojov.

Nedávno prijatá stratégia EÚ v oblasti slnečnej energie povzbudí zavádzanie fotovoltickej energie tým, že do roku 2025 prinesie viac ako 320 gigawattov dodatočnej solárnej fotovoltickej kapacity (viac ako dvojnásobnú úroveň oproti dnešku) a do roku 2030 takmer 600 gigawattov. Tieto dodatočné solárne panely by do roku 2027 mohli nahradiť 9 miliárd metrov kubických zemného plynu ročne.

Občania a montážne firmy môžu zistiť potenciál striech vyrábať solárnu energiu pomocou fotovoltického geografického informačného systému. Členské štáty a regionálne orgány medzitým aktívne využívajú Geografické laboratórium pre energetiku a priemysel. Ide o novú online platformu, ktorá pomáha identifikovať vhodné pozemné a morské lokality pre nové zariadenia na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov a zároveň umožňuje vyhnúť sa environmentálne cenným oblastiam. Prispieva to k rýchlemu zavádzaniu energie z veterných a solárnych zdrojov.

Občania podporujú reakciu EÚ na energetickú krízu

Veľká väčšina občanov EÚ pozitívne hodnotí nedávne iniciatívy EÚ na riešenie energetickej krízy. Konkrétne, viac ako 8 z 10 občanov EÚ (82 %) súhlasí s tým, aby EÚ pokračovala v prijímaní opatrení na zníženie svojej závislosti od ruských fosílnych palív. Absolútna väčšina respondentov (83 %) si myslí, že v dôsledku ruskej útočnej vojny proti Ukrajine sa potreba investovania do energie z obnoviteľných zdrojov stala ešte naliehavejšou.

Zdroj: prieskum Eurobarometra, december 2022.



↑
Výkonný podpredseda Európskej komisie zodpovedný za Európsku zelenú dohodu Frans Timmermans (druhý zľava) navštívil pilotný závod, ktorý na výrobu ocele používa bezfosílnu technológiu, Luleå (Švédsko) 31. marca 2022.

Plán REPowerEU vychádza z vodíkovej stratégie EÚ z roku 2020, v ktorej sa skúma, aký potenciál má využívanie vodíka z obnoviteľných zdrojov pri nahrádzaní vodíka z fosílnych palív v doprave a priemyselných procesoch, ako aj pri zavádzaní nových priemyselných výrobkov, ako sú zelené hnojivá a oceľ. V roku 2022 EÚ ďalej zvýšila svoje ambície, pokiaľ ide o vodík z obnoviteľných zdrojov, a to zdvojnásobením cieľa na rok 2030 na 20 miliónov ton vodíka z obnoviteľných zdrojov. Z toho 10 miliónov ton by pochádzalo z domácej výroby a ďalších 10 miliónov ton z dovozu.

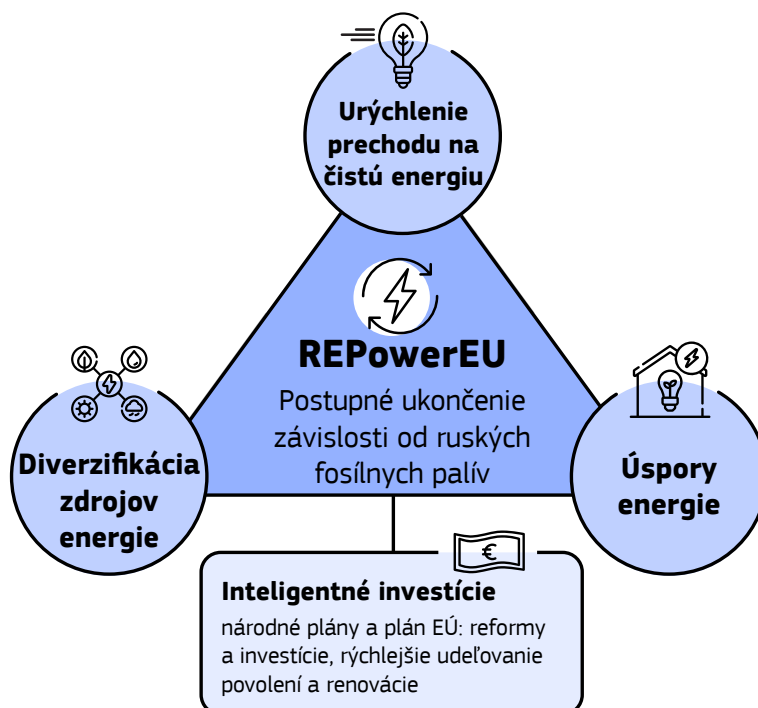
EÚ zároveň stanovila cieľ, pokiaľ ide o výrobu biometánu, a to na 35 miliárd kubických metrov do

roku 2030. Na dosiahnutie tohto ambiciózneho cieľa bolo založené priemyselné partnerstvo pre biometán, ktoré podporí spoluprácu medzi Komisiou, členskými štátmi EÚ, zástupcami priemyslu, výrobcami surovín, akademickou obcou a mimovládnyimi organizáciami.

S cieľom urýchliť zavádzanie obnoviteľných zdrojov energie a povzbudiť viac investícií Komisia prijala odporúčanie o urýchlení postupov udeľovania povolení na projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a návrh na zmenu smernice o energii z obnoviteľných zdrojov. Dočasné núdzové opatrenie prijaté v decembri v záujme riešenia energetickej krízy uľahčí udeľovanie povolení pre niektoré energetické projekty už od začiatku roka 2023.

Financovanie plánu REPowerEU

Vďaka plánu obnovy NextGenerationEU už členské štáty vykonávajú reformy a investície, ktorých cieľom je zlepšiť energetickú efektívnosť a podporiť využívanie obnoviteľných zdrojov energie na základe svojich vlastných plánov obnovy a odolnosti. Napríklad prostredníctvom financovania renovácií zameraných na úspory energie, nových veterných turbín a solárnych parkov a elektrických vlakov nástroj NextGenerationEU pomáha urýchliť obnovu a zelenú a digitálnu transformáciu. V decembri sa dosiahla politická dohoda o zahrnutí osobitných kapitol do existujúcich plánov obnovy a odolnosti jednotlivých členských štátov s cieľom nasmerovať investície do priorít plánu REPowerEU a uskutočniť potrebné reformy (pozri kapitolu 6).





3. Vytváranie ekologickejšej, klimaticky neutrálnej Európy

Úvod

Trojité krízy pozostávajúca zo zmeny klímy, straty biodiverzity a znečistenia je naliehavou výzvou, ktorá si vyžaduje okamžité opatrenia. Plánom EÚ na riešenie týchto naliehavých výziev je aj naďalej Európska zelená dohoda.

Popritom dve historické svetové udalosti – pandémia COVID-19 a ruská útočná vojna proti Ukrajine – len prispeli k posilneniu záväzku EÚ pokračovať v ekologickej transformácii a urýchliť tempo zmien.

Rastúca intenzita extrémnych poveternostných javov v roku 2022 podčiarkla potrebu ďalších opatrení na úrovni EÚ i na medzinárodnej úrovni na boj proti zmene klímy, zvýšenie odolnosti voči suchu a obnovu ekosystémov. Ďalšie iniciatívy zahŕňali prísnejšie pravidlá týkajúce sa znečisťujúcich látok, obmedzenie používania chemických pesticídov, boj proti odpadu z obalov a budovanie udržateľnejšej budúcnosti.



Dieťa sa hrá počas konferencie OSN o zmene klímy (COP27), Šarm aš-Šajch (Egypt) november 2022.

Realizácia Európskej zelenej dohody

Dlhodobou stratégiou rastu EÚ je zabezpečiť do roku 2050 klimatickú neutralitu Európy. Tento cieľ je zakotvený v európskom právnom predpise v oblasti klímy spolu s právnym záväzkom znížiť do roku 2030 čisté emisie skleníkových plynov aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Európska zelená dohoda je plánom EÚ na dosiahnutie tohto cieľa. V roku 2022 EÚ pokračovala vo svojich odvážnych opatreniach na dosiahnutie svojich cieľov v oblasti klímy.

Základným kameňom politiky EÚ v oblasti boja proti zmene klímy a jej kľúčovým nástrojom na nákladovo efektívne znižovanie emisií skleníkových plynov je systém EÚ na obchodovanie s emisiami (EU ETS) – trh, na ktorom jeho účastníci v záujme maximálnej efektívnosti medzi sebou obchodujú s obmedzenými emisnými kvótami. V roku 2022

Čisté domáce emisie EÚ boli v roku 2022 o 30 % nižšie ako v roku 1990 a EÚ je naďalej na dobrej ceste k dosiahnutiu cieľa, ktorým je zníženie o 55 % do roku 2030.

Zdroj: Správa o pokroku pri vykonávaní opatrení v oblasti klímy za rok 2022.

schválili návrh Európskej komisie týkajúci sa revízie EU ETS Európsky parlament a Rada Európskej únie. Došlo aj k politickej dohode o návrhoch týkajúcich sa emisií a odstraňovania oxidu uhličitého z využívania pôdy, zo zmeny využívania pôdy a z lesného hospodárstva, zriadenia Sociálno-klimatického fondu a osobných vozidiel a ľahkých úžitkových vozidiel s nulovými emisiami do roku 2035.

EÚ pracuje aj na zvýšení svojej transparentnosti, pokiaľ ide o sociálny a environmentálny vplyv

činností podnikov. Smernicou o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov, ktorá bola prijatá v decembri, sa zmodernizujú a posilnia pravidlá týkajúce sa druhu informácií, ktoré musia podniky vykazovať, a širšiemu súboru veľkých podnikov a kótovaných malých a stredných podnikov sa uložila povinnosť podávať správy.

Konáme globálne pre planétu

Medzivládny panel o zmene klímy, ktorý je vedúcim medzinárodným orgánom pre posudzovanie zmeny klímy, vydal v roku 2022 tri správy, v ktorých potvrdil, že svet sa v dôsledku ľudského vplyvu rýchlo otepľuje, a stanovil trajektórie na adaptáciu na zmenu klímy a jej zmiernenie. EÚ naďalej spolupracovala s medzinárodnými partnermi na tom, ako zvýšiť ambície posilnením sektorových cieľov, dosahovaním cieľov vo všetkých odvetviach hospodárstva a predkladaním stratégií nulovej bilancie emisií.

Vďaka diplomatickému úsiliu EÚ sa na marcovom Environmentálnom zhromaždení OSN zabezpečila podpora pre právne záväznú celosvetovú dohodu o boji proti znečisťovaniu plastmi. V pláne je, aby sa rokovania ukončili do roku 2024. Budúca dohoda bude zameraná na posilnenie existujúcich iniciatív a dohôd, najmä vo fáze navrhovania a vo výrobnej fáze životného cyklu plastov. Musí spojiť úsilie všetkých zainteresovaných strán, aby sa dosiahol celkový cieľ, ktorým je zastaviť prenikanie plastov do životného prostredia.

Konferencie OSN o zmene klímy a o životnom prostredí

V júni 2022 sa na konferenciách zmluvných strán Bazilejského, Rotterdamského a Štokholmského dohovoru OSN – environmentálnych dohôd, ktorých spoločným cieľom je ochrana ľudského zdravia a životného prostredia pred nebezpečnými chemikáliami a odpadom – dosiahol pokrok v oblasti riadneho nakladania s chemikáliami a odpadom. Patrí sem čiastkové rozhodnutie kontrolovať celosvetový obchod s elektronickým odpadom a predchádzať jeho nekontrolovanému skládkovaniu. EÚ tiež navrhla vypracovanie globálnych noriem pre nakladanie s odpadovými pneumatikami, ktoré sú hlavným zdrojom mikroplastov. Opätovne odzneli výzvy na zastavenie používania polychlórovaných bifenyllov, t. j. chemikálií, ktoré sa vo veľkej miere vyskytujú v starých elektrických zariadeniach a používajú sa v olejoch, do roku 2025.

Pred výročnou konferenciou OSN o zmene klímy (COP27) v egyptskom Šarm aš-Šajchu sa EÚ zapojila do konštruktívnych rokovaní s cieľom podnietiť globálne opatrenia v oblasti klímy v súlade s teplotným cieľom Parížskej dohody, ktorým je globálne otepľovanie maximálne o 1,5 °C.

V Egypte stála EÚ pod vedením výkonného podpredsedu Fransa Timmermansa na konferencii COP27 na čele výzvy, aby všetky zmluvné strany urýchlene prijali v nadchádzajúcich desaťročiach opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov, ale aj na prispôsobenie sa nevyhnutným dôsledkom zmeny klímy.

Na konferencii bol prijatý pracovný program v oblasti zmierňovania zmeny klímy s cieľom zvýšiť ambície i realizáciu opatrení v tejto oblasti. Uznávajúc naliehavú potrebu zintenzívniť globálne opatrenia a podporiť

najzraniteľnejšie rozvojové krajiny postihnuté zmenou klímy EÚ podporila vytvorenie nového fondu na pomoc pri odvracaní, minimalizovaní a riešení strát a škôd. Vytvárajú sa tým základy väčšej solidarity medzi tými, ktorí potrebujú pomoc, a tými, ktorí sú schopní pomôcť. EÚ a Africká únia oznámili iniciatívu v rámci prístupu „Tím Európa“ zameranú na adaptáciu na zmenu klímy a odolnosť voči nej v Afrike, ktorá bude prebiehať v rámci Global Gateway (pozri kapitolu 8) a ktorá zmobilizuje jednu miliardu EUR.

Na podujatí EÚ takisto spustila partnerstvo v oblasti lesného hospodárstva s piatimi partnerskými krajinami (Guyana, Mongolsko, Konžská republika, Uganda a Zambia) a oznámila ambiciózný, dlhodobý investičný plán pre spravodlivú energetickú transformáciu pre Južnú Afriku. EÚ uzavrela dve dôležité strategické partnerstvá v oblasti udržateľných surovín a vodíka z obnoviteľných zdrojov – jedno s Namíbiou a druhé s Kazachstanom – a zintenzívnila spoluprácu s Egyptom v oblasti prechodu na čistú energiu, čo zahŕňa aj strategické partnerstvo v oblasti vodíka z obnoviteľných zdrojov.



Predseda vlády Kazachstanu Alikhan Smailov (vľavo) a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen podpisujú memorandum o porozumení medzi EÚ a Kazachstanom o surovinách, batériách a vodíku z obnoviteľných zdrojov, Šarm aš-Šajch (Egypt) 7. novembra 2022. Viac informácií o energii z obnoviteľných zdrojov nájdete v kapitole 2.



Pohľad na rečnícky pult počas zasadnutia ministrov pri príležitosti globálneho záväzku o metáne, Šarm aš-Šajch (Egypt) 17. novembra 2022. Zľava doprava: Egyptský minister zahraničných vecí a predseda COP27 Sameh Shoukry, výkonný podpredseda Európskej komisie Frans Timmermans zodpovedný za Európsku zelenú dohodu a osobitný vyslanec USA pre klímu John Kerry.



[#ForOurPlanet](#) je nová kampaň EÚ, ktorá bola spustená v roku 2022 v kontexte konferencií COP27 a COP15 a ktorá sa bude konať každý rok s cieľom získať celosvetovú podporu pre opatrenia v oblasti ochrany prírody a klímy v nadchádzajúcich rokoch.

Na 15. zasadnutí Dohovoru OSN o boji proti dezertifikácii, ktoré sa konalo v máji, bolo prijatých 38 rozhodnutí, v ktorých sa zdôraznila úloha udržateľného obhospodarovania pôdy pri riešení viacerých kríz. Hlavným výsledkom bol celosvetový prísľub zvýšiť odolnosť voči suchu a investovať do obnovy pôdy v záujme budúcej prosperity.

EÚ dôrazne presadzovala úlohu obnovy ekosystémov, opätovného zalesňovania a riešení blízkyh prírode pri ochrane pôdy a zeme a zdôraznila kritické prepojenie medzi ochranou prírody a riešením dôsledkov sucha a zmeny klímy.

V roku 2022 sa svet zišiel aj na najväčšej konferencii o biodiverzite za posledné desaťročie s cieľom dohodnúť sa na novom globálnom rámci pre biodiverzitu. Konferencia OSN o biodiverzite (COP15), ktorá bola pôvodne naplánovaná na rok 2020, sa v dôsledku pandémie COVID-19 uskutočnila v dvoch častiach. Prvá časť sa konala virtuálne v čínskom Kunmingu od 11. do 15. októbra 2021, kde zmluvné strany opätovne potvrdili svoj záväzok realizovať do roku 2050 víziu „Žiť v harmónii s prírodou“

a prijali Kunmingské vyhlásenie. Počas druhej časti konferencie, ktorá sa konala v kanadskom Montreale od 7. do 19. decembra 2022, sa stretlo 196 krajín, ktoré dosiahli globálnu dohodu o ochrane prírody a planéty s dlhodobými cieľmi do roku 2050 a míľnikmi do roku 2030. EÚ pod vedením komisára Sinkevičusa spolupracovala so všetkými zmluvnými stranami s cieľom uzavrieť ambicióznú globálnu dohodu o ochrane, obnove a udržateľnom využívaní biodiverzity a ekosystémov a investícií do nich.

Na 19. zasadnutí zmluvných strán Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Svetová konferencia o voľne žijúcich živočíchoch a rastlinách), ktoré sa konalo 14. až 25. novembra 2022 v panamskom Panama City, EÚ aktívne prispela k dosiahnutiu kľúčových výsledkov umožňujúcich udržateľný obchod s viac ako 500 druhmi novo zaradenými do zoznamu. Má to zásadný význam pre riešenie celosvetovej straty biodiverzity, ktorá ohrozuje naše zdravie, potravinovú bezpečnosť a živobytie.

Fakty o strate biodiverzity



Jednému miliónu druhov hrozí vyhynutie.



Ľudia radikálne zmenili **tri štvrtiny** zemského povrchu.



75 % plodín na svete je odkázaných na opeľovače.



Polovica celosvetového hrubého domáceho produktu závisí od prírody.



70 % liekov proti rakovine je prírodného pôvodu alebo inšpirovaných prírodou.

Na zelenej stope

32 podujatí
v **21** členských štátoch

1 500 účastníkov
21 miliónov účastníkov online



Obrázky © Adobe Stock, © Getty Images

↑
V rámci Európskeho roka mládeže 2022 umožnila kampaň Green Track (Na zelenej stope) pred konferenciou o biodiverzite COP15 mladým ľuďom v celej Európe vyjadriť svoje nádeje a obavy v súvislosti s prírodou, biodiverzitou a udržateľnou budúcnosťou Európy.

Ochrana a obnova európskej prírody

Extrémne počasie

Európa zaznamenala v roku 2022 rekordnú úroveň sucha. Ako predpovedalo Európske stredisko pre monitorovanie sucha, výnosy plodín sa na celom kontinente výrazne znížili a výroba energie klesla v dôsledku nižšej výroby elektriny vodnými elektrárnami.

V dôsledku historicky nízkej hladiny vody vo veľkých riekach trpeli aj vodné organizmy a vnútrozemská lodná doprava. Počas leta bola zaznamenaná vysoká úroveň sucha na 60 % územia EÚ, čo viedlo k strate plodín a infraštruktúry v dôsledku prírodných požiarov. Spolu s opatreniami civilnej ochrany to EÚ stálo viac ako 2,4 miliardy EUR.

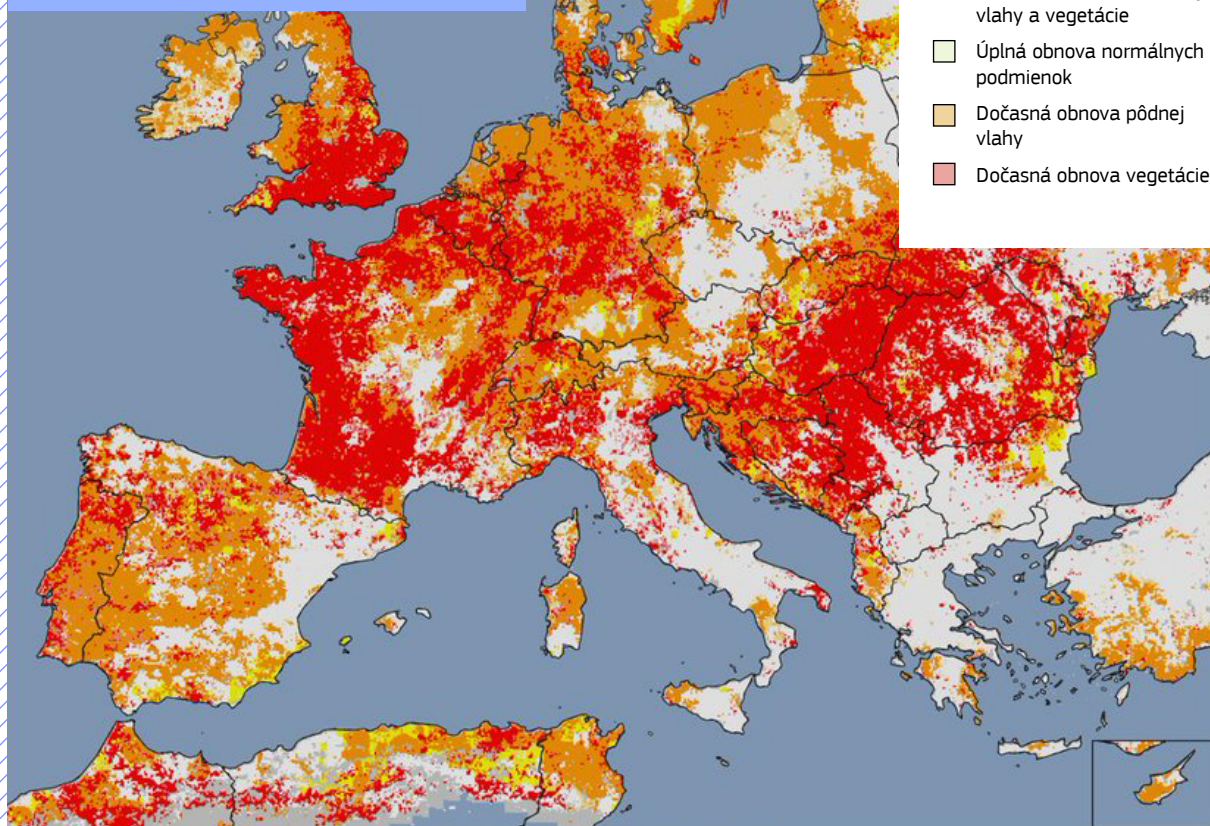
Vysoké teploty a závažný nedostatok zrážok postihli takmer všetky rieky v celej Európe, čo sťažilo výrobu energie a riečnu dopravu.

Týmto extrémnym poveternostným javom možno v budúcnosti predísť znížením emisií skleníkových plynov a riešením klimatickej krízy. Balík návrhov EÚ Fitfor55 zvýši ambície a ciele v tejto oblasti. Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy okrem toho pomôže zlepšiť odolnosť európskych občanov, poľnohospodárov a podnikov voči extrémnemu počasiu.



→
Rieka Rýn s historicky nízkou hladinou vody, Kolín (Nemecko) 12. septembra 2022.

Podľa mapy **kombinovaného indikátora sucha** zo septembra 2022 bolo **35 %** územia EÚ na úrovni **varovania** a **25 %** na úrovni **výstrahy**.



↑
Európske stredisko pre monitorovanie sucha zaznamenalo vysokú úroveň sucha na viac ako 60 % územia EÚ.

Ochrana lesov a voľne žijúcich druhov

V roku 2022 boli vážnym problémom aj lesné požiare, pričom v uvedenom roku zorelo v Európe rekordných viac ako 800 000 hektárov. Záchranné tímy využili službu mapovania núdzových situácií programu Copernicus, ktorá využíva satelitné snímky a iné geopriestorové údaje, s cieľom pomôcť krajinám vrátane Grécka, Španielska, Francúzska a Portugalska a niektorých krajín mimo EÚ bojovať proti požiarom v lete.

Európsky informačný systém o lesných požiaroch zistil, že obdobie požiarov trvalo dlhšie ako zvyčajné mesiace júl, august a september, pričom mnohé kritické udalosti nastali neskôr v priebehu roka. Dokonca aj oblasti, ktoré boli v minulosti zvyčajne nedotknuté – napríklad stredná a severná Európa – čelili prírodným požiarom častejšie. Okrem toho, keďže sa 38 % spálenej plochy v roku 2022 nachádzalo v chránených oblastiach sústavy Natura 2000, nehmotná strata biodiverzity viedla k väčšej

zraniteľnosti ekosystémov. Fond solidarity EÚ, ktorý bol pôvodne zriadený v roku 2002 na poskytovanie finančnej podpory na rekonštrukciu oblastí postihnutých prírodnými katastrofami, bol opäť mobilizovaný v roku 2022 v reakcii na škody, ktoré vznikli v dôsledku prírodných požiarov v celej Európe.

Lesy zohrávajú kľúčovú úlohu pri ochrane európskych ekosystémov a biodiverzity. Sú tiež ústredným prvkom zachytávania uhlíka, ktorý by sa inak uvoľňoval do atmosféry a zhoršoval by zmenu klímy. V jedinom roku viedli prírodné požiare k odhadovaným hospodárskym stratám vo výške viac ako dve miliardy EUR, pričom do atmosféry sa vypustilo viac ako 25 miliónov ton CO₂. Predsedníčka Komisie Ursula von der Leyen vo svojom prejave o stave Únie v septembri oznámila zdvojnásobenie kapacít EÚ na letecké hasenie požiarov, ktoré majú byť k dispozícii v ďalšom období lesných požiarov.



↑

Jeden z poľských hasičov, ktorí boli vyslaní v rámci mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany, aby hasili lesné požiare, Hostens (Francúzsko) 14. augusta 2022. Vyše 400 hasičov s viac ako 100 vozidlami z Nemecka, Rakúska, Poľska a Rumunska podporilo francúzskych špecialistov prvého zásahu v reakcii na žiadosť Francúzska o pomoc.

V novembri navrhla Komisia prvý celouňijný dobrovoľný rámec na spoľahlivé certifikovanie vysokokvalitného odstraňovania oxidu uhličitého. Ak bude tento nástroj prijatý, pomôže v boji proti zmene klímy a prispeje k dosiahnutiu cieľov EÚ v oblasti klímy, životného prostredia a nulového znečistenia.

Do konca roku 2022 sa v EÚ vysadilo takmer 9,5 milióna stromov v rámci prísľubu týkajúceho sa výsadby troch miliárd stromov. Tento prísľub je súčasťou stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 i stratégie EÚ pre lesy do roku 2030, v ktorých sa Európska únia zaviazala vysadiť do roku 2030

v EÚ aspoň tri miliardy ďalších stromov a zároveň dodržiavať ekologické zásady.

Cieľom revidovaného akčného plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín, ktorý je takisto súčasťou stratégie v oblasti biodiverzity, je zabezpečiť, aby opatrenia EÚ proti nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi komplexne reagovali na súčasné výzvy. Plán vychádza zo štyroch priorít: riešiť príčiny obchodovania s voľne žijúcimi druhmi, skúmať nové právne a politické nástroje, posilňovať presadzovanie právnych predpisov a podporovať celosvetovú spoluprácu.

Certifikácia EÚ v oblasti odstraňovania uhlíka

V záujme dosiahnutia cieľa klimatickej neutrality do roku 2050 musí EÚ znížiť svoje emisie na minimum; ich zníženie na nulu však nie je možné. Každý rok bude musieť EÚ odstrániť z atmosféry niekoľko stoviek miliónov ton CO₂, aby kompenzovala zvyšné emisie.

Medzi typy činností na odstránenie uhlíka, ktoré by sa mohli certifikovať podľa navrhovaného rámca, patria:



Uhlíkové poľnohospodárstvo, kam patrí obnova lesov a pôdy a obhospodarovanie mokradí a rašelinísk.



Trvalé ukladanie, ako je bioenergia so zachytávaním a ukladáním CO₂ alebo priame zachytávanie a ukladanie CO₂ zo vzduchu.



Ukladanie uhlíka do výrobkov a materiálov s dlhou životnosťou, ako sú stavebné výrobky z dreva.

Vďaka rámcu EÚ pre certifikáciu môže mať prístup k týmto novým príležitostiam viac podnikov, poľnohospodárov, lesníkov a iných zainteresovaných strán, keďže budú môcť požiadať o harmonizovanú a spoľahlivú certifikáciu.

Obnova prírody

Obnova európskej prírody – od mokradí, riek a lesov po morské a mestské prostredie a druhy – je kľúčovou a nákladovo efektívnou investíciou do nášho hospodárstva, potravinovej bezpečnosti, boja proti zmene klímy a zvyšovania odolnosti. Pomáha tiež zlepšovať zdravie a dobré životné podmienky občanov EÚ.

V júni 2022 prijala Komisia balík návrhov na obnovu degradovaných ekosystémov, ktorý je kľúčovým krokom na zamedzenie kolapsu ekosystémov a na predídenie najhorším vplyvom zmeny klímy a straty biodiverzity. Komisia takisto pracuje na modernizácii právných predpisov na zabezpečenie dostupnosti kvalitného a rôznorodého osiva a rastlinného množiteľského materiálu, aby splnila ciele v oblasti udržateľnosti, adaptácie na zmenu klímy a biodiverzity.

81 % biotopov je v zlom stave.

Každé 1 euro investované do obnovy prírody vygeneruje výnosy vo výške 8 až 38 EUR.

Stav každého tretieho druhu včiel a motýľov klesá.

Program LIFE je finančný nástroj EÚ pre opatrenia v oblasti životného prostredia a klímy. Realizuje sa od roku 1992 a odvtedy sa z jeho zdrojov financovalo vyše 5 500 projektov v celej EÚ aj mimo nej. Po pripojení sa k programu v júni 2022 môže toto financovanie využívať aj Ukrajina. To znamená, že Ukrajina môže získať podporu na pomoc pri obnove svojho životného prostredia vážne poškodeného v dôsledku útočnej vojny Ruska, a to pomoc v prípade znečistenia a zničenia ekosystémov až po iné dlhodobé účinky. V krátkodobom horizonte môže program LIFE podporiť úsilie Ukrajiny o obnovu prostredníctvom analýzy potrieb a pomôcť pri riešení dekontaminácie pôdy a vody, a to aj prostredníctvom riešení inšpirovaných prírodou. Ukrajina je po Islande druhou krajinou mimo EÚ, ktorá sa pripojila k programu LIFE.



↑
VIDEO Účastníci podujatia Zelený týždeň EÚ 2022 rozprávajú o právnom predpise o obnove prírody, jún 2022.



↑
Zľava doprava: Európsky komisár pre životné prostredie, oceány a rybárstvo Virginijus Sinkevičius, podpredsedníčka ukrajinskej vlády Julija Svyrydenko a ukrajinský minister pre ekológiu a prírodné zdroje Ruslan Strilets podpísali dohodu o pridružení Ukrajiny k Programu pre životné prostredie a ochranu klímy, Kyjev (Ukrajina) 24. júna 2022.

Smerom k nulovému znečisteniu

V súlade s ambíciou oslobodiť sa do roku 2050 od akýchkoľvek škôd spôsobených znečistením Komisia navrhla v októbri prísnejšie pravidlá pre znečisťujúce látky v okolitom ovzduší a v povrchových i podzemných vodách a pre čistenie komunálnych odpadových vôd. V konečnom dôsledku sa týmito pravidlami zlepši verejné zdravie, zníži sa počet predčasných úmrtí i dlhodobé zdravotné náklady.



Kvalita ovzdušia

Navrhované nové pravidlá:

- stanovia dočasné normy kvality ovzdušia v EÚ do roku 2030, ktoré budú viac zosúladené s usmerneniami Svetovej zdravotníckej organizácie,
- znížia počet úmrtí zapríčinených koncentraciami hlavnej znečisťujúcej látky PM_{2,5}, ktoré prekračujú hodnoty podľa usmernení Svetovej zdravotníckej organizácie, o viac než 75 % za 10 rokov,
- zabezpečia, aby ľudia, ktorí utrpeli ujmu na zdraví v dôsledku znečistenia ovzdušia, mali právo na náhradu škody v prípade porušenia pravidiel EÚ v oblasti kvality ovzdušia a právo na zastupovanie mimovládnu organizáciou prostredníctvom kolektívnej žaloby o náhradu škody,
- budú stáť menej než 0,1 % hrubého domáceho produktu, čo je prinajmenšom sedemkrát menej ako prínosy pre hospodárstvo a spoločnosť.



Kvalita vody

Nové návrhy stanovujú:

- nové a prísnejšie normy pre rôzne škodlivé látky v povrchovej a podzemnej vode,
- povinnosť členských štátov prijať opatrenia na zníženie prítomnosti týchto látok,
- nákladovo efektívnejšie a spravodlivejšie čistenie odpadových vôd podľa zásady „znečisťovateľ platí“,
- preventívne opatrenia pre priemysel (používanie odlišných priemyselných chemikálií alebo menej týchto látok) a poľnohospodárov (napríklad používanie menšieho množstva alebo menej škodlivých pesticídov).

Návrhy reagujú aj na osobitné požiadavky vznesené počas Konferencie o budúcnosti Európy (pozri kapitolu 9), v rámci ktorej občania požadovali drastické zníženie používania chemických pesticídov a hnojív a rozvoj udržateľného poľnohospodárstva.

Okrem toho EÚ a stredozemské štáty úspešne predložili Medzinárodnej námornej organizácii návrh na vymedzenie oblasti kontroly emisií síry v Stredozemnom mori. Cieľom je zlepšiť kvalitu ovzdušia a vody znížením znečisťujúcich látok z lodnej dopravy súvisiacich so sírou.

Návrhom nariadenia o udržateľnom používaní prípravkov na ochranu rastlín sa zavádzajú opatrenia na zníženie environmentálnej stopy potravinového systému EÚ a na pomoc pri zmierňovaní hospodárskych strát, ktoré už vznikli v dôsledku zmeny klímy a straty biodiverzity. Cieľom nariadenia je znížiť do roku 2030 používanie chemických a nebezpečnejších pesticídov o 50 % a zaviesť viac metód ochrany proti škodcom, ktoré sú šetrnejšie k životnému prostrediu. V súlade so sústavou Natura 2000 bude platiť zákaz všetkých pesticídov v mestských zelených oblastiach vrátane verejných parkov alebo záhrad, ihrísk, škôl, rekreačných alebo športových plôch, verejných chodníkov a chránených oblastí.

Znižovanie emisií z dopravy a priemyslu

V roku 2022 spustila EÚ aj priemyselnú alianciu hodnotového reťazca obnoviteľných a nízkouhlíkových palív, ktorá je novou iniciatívou zameranou na zintenzívnenie výroby a dodávky obnoviteľných a nízkouhlíkových palív v odvetví leteckej i vodnej dopravy. Práca aliancie bude dôležitá pri zabezpečovaní potrebných alternatívnych palív pre odvetvia, ktoré sa ťažko dekarbonizujú, ako je letectvo a námorná doprava. Ďalší pokrok sa dosiahol aj vo vypracúvaní pravidiel používania alternatívnych palív v týchto odvetviach. Ak budú v roku 2023 úspešne prijaté, nastavia jasnú cestu k dekarbonizácii týchto odvetví.

Návrh Komisie na modernizáciu smernice o priemyselných emisiách výraznou mierou zníži škodlivé emisie pochádzajúce z priemyselných zariadení a najväčších chovov hospodárskych zvierat

v Európe, pričom zabezpečí dlhodobú investičnú istotu, podporí inovácie a zvýši nezávislosť Európy v oblasti energetiky a zdrojov. Revízia vychádza z existujúcej smernice, ktorá sa vzťahuje na približne 50 000 veľkých poľnohospodársko-priemyselných zariadení v Európe. Tieto zariadenia musia dodržiavať úrovně emisií uplatňovaním najlepších dostupných techník stanovených daným odvetvím, odborníkmi z členských štátov a EÚ a občianskou spoločnosťou. Nové pravidlá zahŕňajú účinnejšie udeľovanie povolení a cielenú podporu inovácií pre priekopníkov a investícií priemyslu do obehového hospodárstva. Posilní sa tým prepojenie medzi znižovaním znečistenia a dekarbonizáciou a zvýši sa transparentnosť a účasť verejnosti na procese udeľovania povolení.

Komisia v novembri takisto predložila návrh nových emisných noriem. Cieľom týchto nových noriem Euro 7 je zabezpečiť, aby boli osobné automobily, dodávky, nákladné automobily a autobusy oveľa ekologickejšie, najmä v mestách, kde sú problémy so znečistením ovzdušia najvýraznejšie, a to oveľa dlhšie ako podľa súčasných pravidiel. Návrh sa zaoberá emisiami výfukových plynov, z bŕzd a pneumatík. Prispieva aj k splneniu nových prísnejších noriem v oblasti kvality ovzdušia. Okrem toho sa Európsky register uvoľňovania a prenosov znečisťujúcich látok zmení na portál EÚ pre priemyselné emisie, na ktorom sa občania budú môcť dozvedieť o znečisťujúcich činnostiach vo svojom bezprostrednom okolí.



Čo je nové v nariadení o norme Euro 7?

Všetky osobné automobily, dodávky, nákladné vozidlá a autobusy:



limity pre emisie
z bŕzd



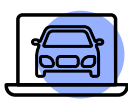
pravidlá o znečistení
mikroplastmi
z pneumatík



vozidlá musia
splňať emisné
pravidlá počas
dlhšieho obdobia



účinnnejšie emisné
skúšky



digitálne
monitorovanie
súlady



lepšie testy dohľadu
nad trhom

Vozidlá so spaľovacím motorom:



neutrálne emisné
limity z hľadiska
pohonných látok
a technológií



regulácia ďalších
znečisťujúcich látok



cestné skúšky
v širšej škále
jazdných
podmienok

Elektrické a plug-in hybrid vozidlá:



požiadavky na
trvanlivosť batérií

Zintenzívnenie ekologického poľnohospodárstva a výroby kvalitných potravín

Udržateľné poľnohospodárstvo a znižovanie používania pesticídov má zásadný význam pre zaručenie dlhodobej potravinovej bezpečnosti. V roku 2021 členské štáty na základe odporúčaní Komisie predložili svoje plány reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky. V auguste 2022 Komisia formálne schválila tieto strategické plány spoločnej poľnohospodárskej politiky, v ktorých sa uvádza zamýšľané použitie priamych platieb a hospodárskych intervencií každým členským štátom v záujme podpory rozvoja vidieka. Nové právne predpisy, ktoré majú nadobudnúť účinnosť v roku 2023, pripravujú pôdu pre spravodlivejšiu, ekologickejšiu a efektívnejšiu poľnohospodársku politiku. Ich zámerom bude zabezpečiť udržateľnú

budúcnosť pre európskych poľnohospodárov, poskytovať cielenejšiu podporu menším poľnohospodárskym podnikom a umožniť členským štátom EÚ väčšiu flexibilitu pri prispôbovaní opatrení miestnym podmienkam.

V marci Komisia prijala návrh na posilnenie systému ochrany zemepisných označení vrátane názvov poľnohospodárskych výrobkov, vín a liehovín. Systém zemepisných označení chráni názvy konkrétnych výrobkov s cieľom propagovať jedinečnú kvalitu, jedinečné vlastnosti alebo jedinečnú povosť spojené s ich zemepisným pôvodom, ako aj tradičné odborné znalosti súvisiace s ich výrobou.

Inauguračná slávnosť odovzdávania ekologických ocenení EÚ sa uskutočnila v Bruseli (Belgicko) pri príležitosti Dňa ekologickej poľnohospodárskej výroby EÚ v septembri 2022. Všetkých osem víťazov – z Belgicka, Nemecka, zo Španielska, z Francúzska, Chorvátska, Talianska, Rakúska a zo Švédska – predstavuje rast a inovácie v sektore európskej ekologickej poľnohospodárskej výroby a jeho prínos k zníženiu vplyvu poľnohospodárstva na klímu a životné prostredie.

→ Víťazi ekologických ocenení EÚ za rok 2022 s európskym komisárom pre poľnohospodárstvo Januszom Wojciechowskim, Brusel (Belgicko) 23. septembra 2022.



Udržateľný život

Mestá a občania zohrávajú kľúčovú úlohu pri vytváraní ekologickej a udržateľnej Európy. Cieľom EÚ je finančnou podporou a environmentálnymi iniciatívami podporovať projekty zamerané na ľudí a miestne orgány pri spoločnom navrhovaní tohto nového sveta.

V roku 2022 podpísalo 100 starostov v celej EÚ dohodu o zelených mestách, v ktorej sa zaviazali riešiť týchto päť oblastí environmentálneho manažérstva vo svojich mestách: ovzdušie, voda, príroda a biodiverzita, obehové i odpadové hospodárstvo a hluk. Cieľom tejto iniciatívy EÚ je dosiahnuť, aby boli mestá čistejšie, ekologickejšie a zdravšie.

Prvýkrát ohlásená v roku 2020, iniciatíva Nový európsky Bauhaus (NEB) spája občanov, expertov, podniky a inštitúcie s cieľom pretvoriť predstavy o udržateľnom živote v Európe i mimo neho. Popri vytvorení platformy na experimentovanie a prepojenie táto iniciatíva podporuje pozitívnu zmenu aj tým, že poskytuje krásne, udržateľné a inkluzívne projekty s prístupom k finančným prostriedkom EÚ.

Európska mestská iniciatíva bola zriadená v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja na podporu inovácií v mestách a ich spôsobilostí a znalostí na

budovanie udržateľnej budúcnosti. V rámci prvej výzvy na predkladanie návrhov, ktorá bola uverejnená v októbri, bolo sprístupnených 50 miliónov EUR z finančných prostriedkov EÚ na podporu inovačných projektov NEB v mestách EÚ. Mestá boli vyzvané, aby predstavili nápady na projekty týkajúce sa obehového hospodárstva a uhlíkovej neutrality, zachovania kultúrneho dedičstva, prispôsobenia budov riešeniam cenovo dostupného bývania a obnovy mestských priestorov v súlade s hodnotami NEB, ktorými sú udržateľnosť, inkluzívnosť a estetika.

Víťazi cien NEB za rok 2022 boli vyhlásení na prvom festivale Nového európskeho Bauhausu, ktorý sa konal v júni a na ktorom ľudia z celej EÚ spoločne oslávili a zdieľali miestne a kreatívne prístupy k ekologickej transformácii. Ceny získali projekty z 15 rôznych členských štátov.



↑
Zľava doprava: Súčasný architekt nemeckoburkinského pôvodu Diébédo Francis Kéré, riaditeľka programu Telegiornale 1 Monica Maggioni, predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen a riaditeľka Národného múzea pre umenie 21. storočia Giovanna Melandri, Rím (Taliansko) 9. júna 2022.

V záujme vyzdvihnutia inovačného ducha mladých ľudí sa ceny NEB s názvom „Vychádzajúca hviezda“ udeľujú projektom vyvinutým ľuďmi vo veku do 30 rokov. Na doplnenie Európskeho roka mládeže 2022 bol „Nový európsky Bauhaus“ v strede záujmu iniciatívy DiscoverEU, ktorá je ročnou iniciatívou na pomoc 18-ročným cestovať po Európe zdarma. V tejto súvislosti bola pre účastníkov vytvorená cesta Nového európskeho Bauhausu, ktorou sa mohli vydať.



VIDEO Víťazom verejného hlasovania bolo video Záhrady budúcnosti, projekt z Cypru, v ktorom sa opustený priestor v politicky rozdelenom hlavnom meste Nikózia premení na komunitnú záhradu.



VIDEO Cieľom poľského projektu FOLK concept je oživiť tradičnú vidiecku architektúru a chrániť poklady poľského kultúrneho dedičstva.

EÚ spolu s Koalicou pre vzdelávanie v záujme klímy oznámila výzvu na transformáciu miest vzdelávania s cieľom zriadiť sieť na transformáciu miest vzdelávania v celej spoločnosti.

V reakcii na ozbrojený konflikt na Ukrajine odborníci NEB analyzujú potreby núdzového bývania a navrhujú udržateľné bývanie v rámci prípravy na povojnovú obnovu (pozri kapitolu 1).

Udržateľná a inteligentná mobilita

Komisia oficiálne spustila Alianciu pre letectvo s nulovými emisiami, ktorá je dobrovoľnou európskou iniciatívou medzi súkromnými a verejnými zainteresovanými stranami s cieľom pripraviť lietadlá s elektrickým alebo vodíkovým pohonom na komerčné využívanie. Vďaka odhadovaným 26 000 lietadlám s nulovými emisiami do roku 2050 aliancia splní záväzok zosúladiť toto odvetvie s ambíciami EÚ v oblasti klímy.

S cieľom zaistiť väčšiu bezpečnosť osobných i iných automobilov a zároveň stanoviť rámec pre automatizované vozidlá nadobudlo v roku 2022 účinnosť nariadenie EÚ o všeobecnej bezpečnosti vozidiel. Prvý svojho druhu na svete – uvedený rámec chráni spotrebiteľov a zároveň podporuje inovácie a zlepšuje konkurencieschopnosť európskeho automobilového priemyslu.

Pomoc pri ekologizácii verejného sektora



Z Nástroja technickej podpory Komisie sa financoval nadnárodný projekt na posilnenie dlhodobej udržateľnosti verejného sektora a minimalizáciu jeho škodlivého vplyvu na životné prostredie. Cieľom tohto projektu je aj podpora efektívnosti, zodpovednosti a transparentnosti verejných politík.

Doposiaľ sa na výmene poznatkov a najlepších postupov v oblasti zníženia vplyvu rozpočtových výdavkov na klímu zúčastňujú verejné správy 23 členských štátov. Ide napríklad o nákup služieb a tovaru s menším vplyvom na životné prostredie a podporu ekologickej mobility a postupov udržateľných služobných ciest.

V rámci Nástroja na prepájanie Európy na roky 2021 – 2027, ktorý je finančným nástrojom EÚ na podporu Európskej zelenej dohody, Komisia investuje do širokej škály projektov dopravnej infraštruktúry v celej EÚ. Ich cieľom je zlepšiť cezhraničnú infraštruktúru a propagovať nové technológie. Príkladmi sú tunel Lyon – Turín, pevné spojenie cez úžinu Fehmarn Belt a projekt Rail Baltica.

S cieľom pripraviť európsku dopravnú infraštruktúru na civilné aj obranné využitie prijala Komisia akčný plán v oblasti vojenskej mobility a predložila postup udeľovania grantov na projekty, ktoré podporujú vojenskú mobilitu. Ďalšie projekty pomôžu zaviesť infraštruktúru na plánované zvýšenie energeticky účinnej mobility a mobility s nulovými emisiami.

Celkovo je v rámci Nástroja na prepájanie Európy k dispozícii 25,8 miliardy EUR vo forme grantov na spolufinancovanie projektov transeurópskej dopravnej siete v členských štátoch EÚ.

Po Európskom roku železníc 2021 začala EÚ vykonávať svoj nový akčný plán na podporu diaľkovej a cezhraničnej osobnej železničnej dopravy. Komisia vyzvala železničné podniky, manažérov infraštruktúry a vnútroštátne orgány, aby navrhli cezhraničné pilotné služby, ktorými sa budú riešiť zostávajúce prekážky cezhraničnej železničnej dopravy. Prechod na udržateľnú dopravu, ktorý je súčasťou komplexného balíka Európskej zelenej dohody, zabezpečí, aby spoločenstvá a hospodárstvo v EÚ prosperovali v zdravom a bezpečnom prostredí dlho po roku 2050.

Cezhraničná osobná železničná doprava potrebuje podporu

Podiel cezhraničnej dopravy
(EÚ27, 2018)

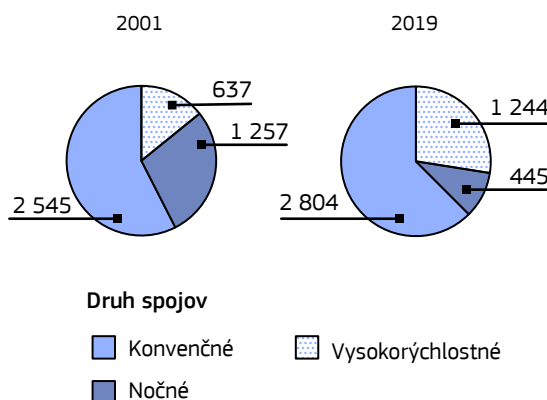


7 %
osobnej dopravy



52 %
nákladnej dopravy

Diaľkové cezhraničné osobné vlaky
Týždenne



95 %



nárast
vysokorýchlostných
cezhraničných spojov

65 %

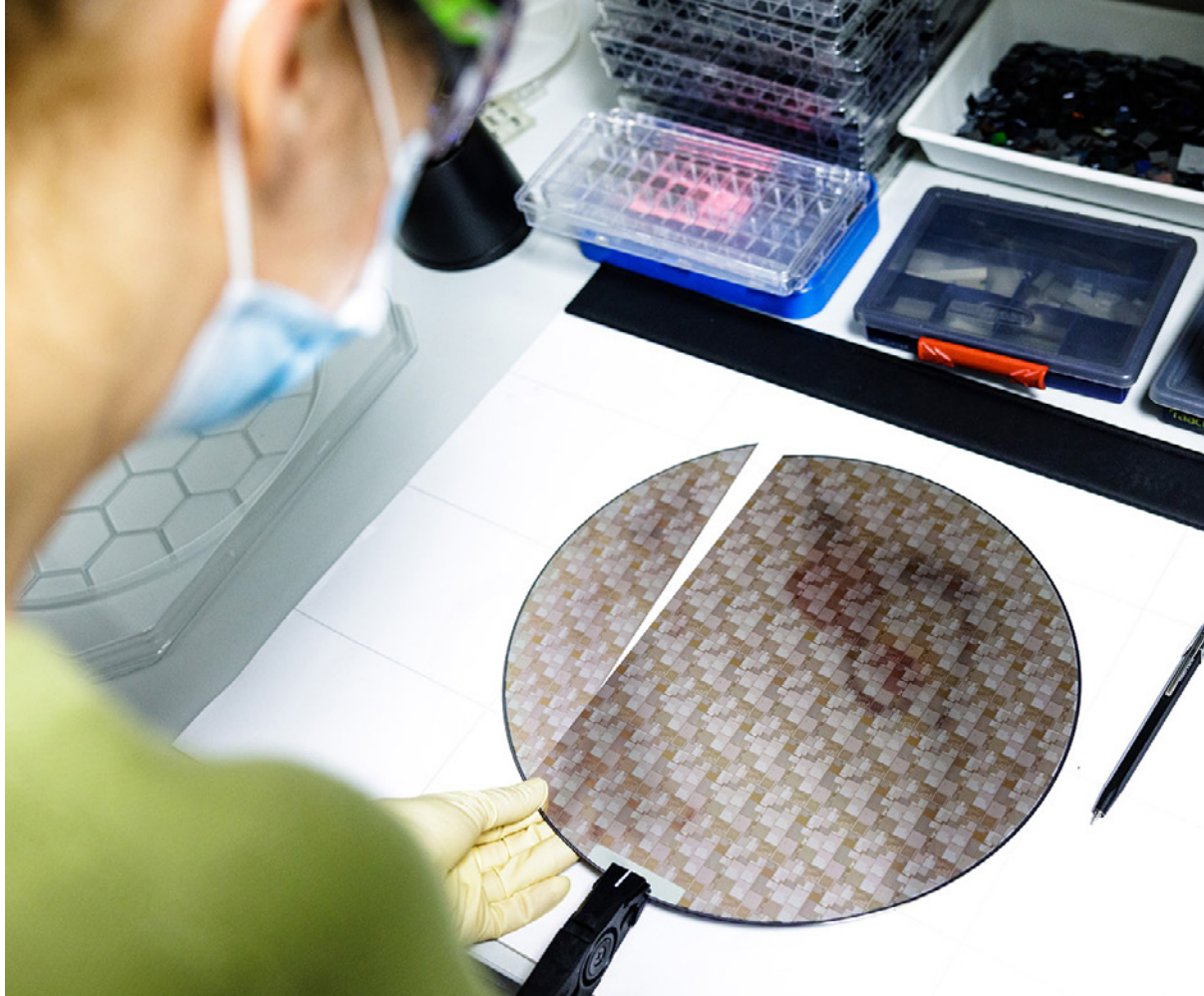


pokles nočných
cezhraničných spojov

1 %



nárast kombinovaných
cezhraničných spojov



4. Európa pripravená na digitálny vek

Úvod

S cieľom EÚ dosiahnuť klimatickú neutralitu úzko súvisí jej vízia, že privedie Európu do digitálnej éry. Jej desaťročný plán, známy aj ako digitálne desaťročie, obsahuje ciele v oblasti digitalizácie verejných služieb a podnikov, budovania digitálnych infraštruktúr, ako sú siete 5G a superpočítače, a zabezpečenia toho, aby občania EÚ získali potrebné zručnosti a mohli sa s istotou pohybovať v digitálnom prostredí. Politický program Cesta k digitálnemu desaťročiu 2030, ktorý EÚ prijala v roku 2022, zaistí, aby členské štáty tieto ciele dosiahli.

Digitálne desaťročie EÚ bude érou priekopníckeho prechodu k bezpečnejšiemu a udržateľnejšiemu svetu. Na tento účel EÚ v roku 2022 prijala opatrenia, ktorých cieľom je aktualizovať pravidlá kybernetickej bezpečnosti, uznať digitálne práva a zvýšiť zodpovednosť poskytovateľov digitálnych služieb a zároveň zavádzať potrebnú digitálnu infraštruktúru a podporovať rozvoj digitálnych zručností. Navrhla aj nové pravidlá pre spravodlivejší prístup k údajom a dosiahla pokrok pri regulácii digitalizácie rôznych odvetví.



Technické oddelenie dosiek s integrovanými obvodmi v továrni na polovodiče, Drážďany (Nemecko) 8. februára 2022.

Digitalizácia pre občanov

V centre pozornosti digitálneho desaťročia EÚ je prístup k digitalizácii zameraný na človeka. To znamená, že práva a slobody jednotlivcov sa musia dodržiavať v prostredí internetu rovnako ako mimo neho. V roku 2022 EÚ prijala Európske vyhlásenie

o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí, v ktorom sa stanovujú jasné referenčné body na zabezpečenie ochrany občanov a posilnenie ich postavenia pri interakcii s novými technológiami.



Kybernetická bezpečnosť a odolnosť

Keďže Európania trávajú viac času online a spoločnosť je stále prepojenejšia, kybernetické hrozby sú čoraz bežnejšie a potenciálne nebezpečnejšie. Aj útočná vojna Ruska voči Ukrajine predstavuje pre kybernetickú obranu Európy mimoriadnu hrozbu.

V roku 2022 EÚ aktualizovala právne predpisy týkajúce sa opatrení na dosiahnutie vysokej úrovne spoločnej kybernetickej bezpečnosti vo všetkých

členských štátoch. Nové pravidlá, známe ako smernica NIS2, boli uverejnené v decembri 2022 a 16. januára 2023 nahradili predchádzajúcu smernicu o sieťovej a informačnej bezpečnosti. S cieľom pomôcť zvýšiť celkovú úroveň kybernetickej bezpečnosti v Európe sa novými pravidlami rozširuje zoznam kritických subjektov a odvetví, ktoré musia prijať opatrenia na riadenie rizík.

Rozšírená oblasť pôsobnosti: väčší počet sektorov a služieb považovaných za podstatné a dôležité



Poskytovatelia verejných elektronických komunikačných sietí alebo služieb



Digitálne služby (ako sú platformy služieb sociálnej siete a služby dátového centra)



Nakladanie s odpadom a odpadovou vodou



Kozmický priestor



Výroba určitých kritických výrobkov (ako sú lieky, zdravotnícke pomôcky a chemikálie)



Poštové a kuriérske služby



Potraviny



Verejná správa

Kritická infraštruktúra, ako sú podmorské káble a prepravné a komunikačné potrubia, je často úzko prepojená s mnohými rôznymi digitálnymi službami, a preto ju treba chrániť. Sabotáž plynovodu Nord Stream a ďalšie incidenty jasne ukazujú, že odolnosť kritickej infraštruktúry EÚ je ohrozená. Nedávno dohodnuté právne predpisy čoskoro poskytnú EÚ aktualizovaný a komplexný právny rámec na posilnenie fyzickej aj kybernetickej odolnosti kritickej infraštruktúry.

Vzhľadom na rýchlo sa vyvíjajúce hrozby Európska komisia navrhla posilniť kapacitu včasného varovania a reakcie na narušenie kritickej infraštruktúry, ktoré poskytuje mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany. V návrhu sa takisto vyzýva na posilnenie spolupráce s kľúčovými partnermi a susednými krajinami v oblasti odolnosti kritickej infraštruktúry.

Pokiaľ ide o digitálne produkty, ktoré používame v našom každodennom živote, Komisia v septembri 2022 predložila návrh nového aktu o kybernetickej odolnosti. Úroveň kybernetickej bezpečnosti mnohých výrobkov, ako sú elektronické pestúnky, inteligentné zariadenia alebo hlasom ovládané reproduktory, je v súčasnosti nízka, čo vytvára celý rad slabín a vedie k nekonzistentnému poskytovaniu bezpečnostných aktualizácií, ktorými sa majú tieto problémy riešiť. Okrem toho je pre používateľov týchto výrobkov často ťažké zistiť, či sú konkrétne výrobky zabezpečené proti kybernetickým hrozbám. Nový návrh zaistí, aby výrobcovia zlepšili bezpečnosť svojich výrobkov a boli transparentnejší, pokiaľ ide o bezpečnostné vlastnosti.



Európsky komisár pre vnútorný trh Thierry Breton na tlačovej konferencii k aktu o kybernetickej odolnosti, Brusel (Belgicko) 16. septembra 2022.

Akt o digitálnych službách a akt o digitálnych trhoch

Ďalším kľúčovým prvkom dnešného digitálneho sveta sú online platformy. Umožňujú ľuďom komunikovať, získavať informácie a nakupovať online. Zároveň môžu predstavovať riziká súvisiace s nezákonným alebo škodlivým obsahom a nekalými trhovými praktikami. Preto EÚ zaviedla akt o digitálnych službách a akt o digitálnych trhoch, ktoré nadobudli účinnosť v novembri 2022.

Akt o digitálnych službách sa stane novou bezprecedentnou normou, pokiaľ ide o zodpovednosť online platforiem a vyhľadávačov za nezákonný a škodlivý obsah. Na veľmi veľké online platformy a veľmi veľké internetové vyhľadávače by sa mal začať uplatňovať na jeseň 2023 a na všetky ostatné platformy vo februári 2024. Používateľom internetu poskytne lepšiu ochranu z hľadiska bezpečnosti aj ich základných práv online. Poskytovatelia uvítajú jednotný súbor pravidiel vnútorného trhu a menšie platformy budú môcť ľahšie rozširovať svoju činnosť.

S tým súvisia pravidlá aktu o digitálnych trhoch, ktoré sa budú uplatňovať od 2. mája 2023 a ktoré obmedzia nekalé praktiky veľkých online platforiem nazývaných strážcovia prístupu. Všetci strážcovia prístupu budú určení do 6. septembra 2023 a musia splniť povinnosti stanovené v akte najneskôr do 6. marca 2024. Akt obsahuje zoznam povinností a zákazov, ktoré budú musieť strážcovia prístupu dodržiavať. Napríklad už nebudú môcť zvyhodňovať svoje vlastné produkty pred podobnými produktmi tretích strán ponúkanými na platforme strážcu prístupu.

Strážcovia prístupu

Strážcovia prístupu sú digitálne platformy:

- s viac ako **45 miliónmi** aktívnych koncových používateľov mesačne,
- s obratom najmenej **7,5 miliardy EUR** za posledné tri finančné roky.

Strážcovia prístupu nebudú môcť:

- nadmerne propagovať vlastné produkty,
- obmedzovať platobné možnosti na svoj vlastný spôsob platby,
- opätovne použiť osobné údaje získané v rámci jednej služby na účely inej služby,
- zavádzať nespravodlivé podmienky pre komerčných používateľov,
- vopred nainštalovať určité softvérové aplikácie,
- obmedzovať komerčných používateľov platforiem,
- používať určité postupy balíkového predaja (napr. predaj rôznych produktov vo forme balíka).

Spoločnostiam, ktoré nedodržiavajú nové povinnosti, môžu hroziť pokuty až do výšky 10 % ich celosvetového obratu alebo až do 20 % za opakované porušenie.

Regulácia platforiem pre krátkodobé prenájmy

V záujme ochrany turistov Komisia takisto navrhla, aby boli údaje o rezerváciách krátkodobého prenájmu a ubytovaní transparentnejšie, najmä pokiaľ ide o požiadavku na informácie o vlastníctve, adresu a identifikačné číslo podniku. Mestské orgány tak budú môcť spolupracovať s rezervačnými platformami pri odstraňovaní nepovolených ponúk a chrániť spotrebiteľov pred rezerváciou nelegálneho ubytovania.

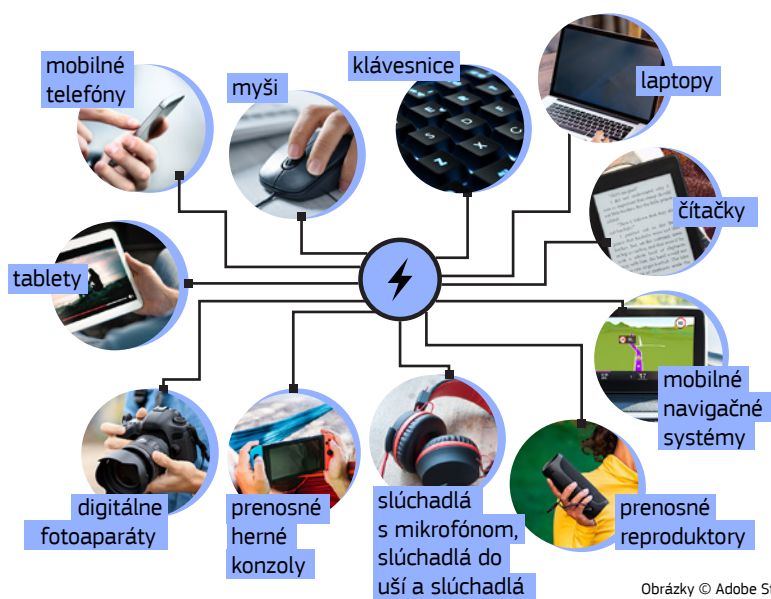
Ďalšie desaťročie s roamingom

Vďaka novému a zdokonalenému nariadeniu o roamingu, ktoré nadobudlo účinnosť v júli 2022, môžu občania najmenej ďalších desať rokov využívať roaming za vnútroštátne ceny a pri cestách do zahraničia mať rýchlejšie mobilné internetové pripojenie. Môžu tiež dostávať informácie o službách, s ktorými sú spojené dodatočné náklady, byť lepšie chránení pred neočakávanými poplatkami, keď sa telefón automaticky pripojí k satelitným sieťam, a získať informácie o alternatívnych spôsoboch, ako sa dostať k tiesňovým službám v zahraničí v EÚ.

Spoločná nabíjačka

Vďaka novým pravidlám budú spotrebiteľia v EÚ čoskoro môcť nabíjať všetky svoje elektronické zariadenia pomocou rovnakého univerzálneho riešenia a nebudú si musieť kupovať ďalšie nabíjačky s každým novým zariadením. Do konca roka 2024 budú musieť byť všetky mobilné telefóny, tablety a kamery predávané v EÚ vybavené nabíjacím portom USB typu C. Od jari 2026 sa táto povinnosť rozšíri aj na laptopy. Spotrebiteľom sa tým zníži množstvo elektronického odpadu.

Typy dotknutých elektronických zariadení



Obrázky © Adobe Stock

Digitalizácia pre priemysel

Pripojiteľnosť

Lepšia pripojiteľnosť zvyšuje kvalitu života a posilňuje hospodárstvo. Nadobúda zároveň čoraz väčší význam z hľadiska udržateľnosti životného štýlu.

Stále však existuje digitálna priepasť medzi mestskými, vidieckymi a vzdialenými regiónmi. Členské štáty EÚ sa zaviazali investovať približne 130 miliárd EUR z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti do opatrení, ktoré prispievajú k digitálnej transformácii, vrátane opatrení v oblasti pripojiteľnosti. Tento údaj zodpovedá 26 % celkovej sumy finančných prostriedkov požadovaných členskými štátmi v rámci mechanizmu do konca roka 2022 a výrazne presahuje minimálnu požiadavku 20 % na digitálne výdavky (viac informácií o plánoch obnovy a odolnosti sa uvádza v kapitole 6).

Celkovo 27 národných plánov obnovy a odolnosti obsahuje opatrenia v oblasti pripojiteľnosti v hodnote približne 16,5 miliardy EUR. Cieľom je v nasledujúcich 4 rokoch zaviesť infraštruktúru digitálnych sietí, a to aj vo vidieckych a vzdialených regiónoch, aby sa im umožnilo prosperovať a aby sa podporili inovácie a udržateľnosť. Investície do pripojiteľnosti bude EÚ mobilizovať aj prostredníctvom nového Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka, programu InvestEU a úverov Európskej investičnej banky.

V roku 2022 Komisia zároveň uverejnila prvé výzvy na predkladanie návrhov v rámci programu Nástroja

na prepájanie Európy na zlepšenie infraštruktúry pripojiteľnosti EÚ. Komisia bude spolufinancovať iniciatívy s cieľom vybaviť hlavné európske dopravné trasy a miestne komunity pripojením 5G, zaviesť alebo modernizovať základné siete, ktoré podporujú pokročilé technológie, a položiť základy pre zriadenie operačných digitálnych platforiem pre dopravnú a energetickú infraštruktúru v celej EÚ.

Program Digitálna Európa

Program Digitálna Európa s rozpočtom 7,5 miliardy EUR na roky 2021 až 2027 je prvým programom financovania EÚ zameraným na zavádzanie digitálnych technológií vo verejnej správe, v podnikoch a u občanov.

V roku 2022 bolo vyhlásených niekoľko výziev na predkladanie návrhov. Obsahovali príležitosti na financovanie projektov týkajúcich sa dátových priestorov, infraštruktúr blockchainu, kurzov odbornej prípravy v oblasti pokročilých digitálnych zručností, umelej inteligencie a činností na zlepšenie spolupráce medzi členskými štátmi a Komisiou v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

Ďalšie výzvy sa týkali národných centier vysokovýkonnej výpočtovej techniky, zavádzania pokročilých národných systémov a sietí kvantovej komunikačnej infraštruktúry a európskych centier digitálnych inovácií.



Výkonná podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za Európu pripravenú na digitálny vek a európska komisárka pre hospodársku súťaž Margrethe Vestager v Institut africain de cybersécurité, Dakar (Senegal) 11. februára 2022.





Pracovník manipuluje s 300 mm kremíkovou doskou v sterilnej miestnosti, Grenoble (Francúzsko) 4. februára 2022.

Európsky akt o čipoch: konkurencieschopnejšia Európa

Čipy a polovodiče sú základom všetkých elektronických výrobkov, od inteligentných zariadení po kozmické a obranné systémy. Zohrávajú ústrednú úlohu v dnešnom hospodárstve a v našom každodennom živote. Nedávny celosvetový nedostatok čipov narušil dodávateľské reťazce, spôsobil nedostatok výrobkov od automobilov po zdravotnícke pomôcky a v niektorých prípadoch dokonca viedol k uzavretiu tovární.

Aby k takým narušeniam v budúcnosti nedochádzalo, EÚ navrhla európsky akt o čipoch, ktorý jej pomôže vybudovať vlastný ekosystém polovodičov tým, že sa zameria na viacero strategických cieľov. Jedným z nich je posilniť vedúce postavenie EÚ v oblasti výskumu a technológií, čím sa posilní jej schopnosť inovovať pri navrhovaní, výrobe a balení pokročilých čipov. Cieľom európskeho aktu o čipoch je zároveň riešiť nedostatok zručností vo vyspelej výrobe, aby EÚ bola naďalej príťažlivá pre najväčšie svetové talenty v tejto dôležitej oblasti.

Pokrok v súvislosti s Európskou dátovou stratégiou

Údaje – najmä priemyselné údaje – pomáhajú stimulovať digitálne hospodárstvo, ale ich plný potenciál je stále do veľkej miery nevyužitý. Akt o údajoch navrhnutý v roku 2022 obsahuje nové

pravidlá, ktoré stanovujú, kto môže mať prístup k údajom generovaným vo všetkých hospodárskych odvetviach EÚ a používať ich.

Európska dátová stratégia v skratke



Cieľom **Európskej dátovej stratégie** z roku 2020 je dosiahnuť, aby sa EÚ stala lídrom v spoločnosti založenej na údajoch.



V **akte o údajoch** z roku 2022 sa objasňuje, kto môže z údajov vytvárať hodnotu.



Akt o správe údajov z roku 2020 uľahčuje výmenu údajov medzi odvetviami a medzi členskými štátmi.



Desať **spoločných európskych dátových priestorov** od priemyslu až po mobilitu, od Európskej zelenej dohody až po energetiku a zdravotníctvo.

Výhody vyplývajúce z aktu o údajoch

Pri používaní výrobkov a služieb vytvárajú spotrebitelia a podniky údaje. Akt o údajoch im prinesie tieto výhody:

> Nižšie ceny za popredajné služby a opravu ich **pripojených predmetov**

→ *Porucha továrenského robota.*



DNES

Prístup k údajom má len výrobca, takže podnik nemá inú možnosť, ako požiadať o opravu výrobcu.

ZAJTRA

Používateľ by mohol požiadať, aby k údajom získala prístup aj opravovňa, ktorá by mohla opravu vykonať lacnejšie.

> Nové príležitosti na využívanie služieb založených na prístupe k týmto údajom

→ *Poľnohospodár má vybavenie od rôznych výrobcov (traktor, automatický zavlažovací systém).*



Analýzu údajov zo svojich zariadení nemôže zabezpečovať externe, keďže k údajom majú prístup len príslušní výrobcovia.

Mohol by dostávať odporúčania na mieru od spoločnosti, ktorá zhromažďuje údaje zo všetkých zariadení.

> Lepší prístup k údajom, ktoré zhromažďujú alebo generujú jednotlivé zariadenia

→ *Majiteľ baru chce podávať lepšiu kávu a výrobca kávovarov chce vylepšiť svoj výrobok.*



K údajom, ktoré generuje prístroj, má prístup len výrobca, ktorý ich využíva na navrhovanie ďalšej generácie kávovarov, no majiteľ baru nemá prístup k žiadnym informáciám.

V akte o údajoch sa stanovuje, že k všetkým údajom, ktoré prístroj zhromažďuje, majú prístup obe strany.

Okrem toho iniciatíva „GreenData4All“ (zelené dáta pre všetkých) prispeje k uskutočneniu zelenej a digitálnej transformácie Európy tým, že zaktualizuje pravidlá EÚ týkajúce sa geopriestorových údajov o životnom prostredí a prístupu verejnosti

k informáciám o životnom prostredí. Cieľom je zabezpečiť, aby boli údaje ľahšie dostupné na inovačné účely a prijímanie rozhodnutí založené na dôkazoch.

Digitalizácia zdravotnej starostlivosti v EÚ

Zdravotné údaje poskytujú cenný náhľad na poskytovateľov služieb zdravotnej starostlivosti a výskumných pracovníkov. Pandémia COVID-19 urýchlila vývoj a používanie produktov a služieb elektronického zdravotníctva, pričom telezdravotníctvo sa stalo bežným javom. Okrem toho sa ukázalo, že aktuálne, spoľahlivé a FAIR (vyhladateľné, prístupné, interoperabilné a opätovne použiteľné) zdravotné údaje sú kľúčom k poskytovaniu efektívnej starostlivosti v čase krízy a k rozvoju účinnej liečby.

Európsky priestor pre zdravotné údaje navrhnutý v máji 2022 je prvým spoločným dátovým priestorom v konkrétnej oblasti, ktorý vychádza z dátovej stratégie EÚ a je neoddeliteľnou súčasťou budovania európskej zdravotnej únie. Jeho stredobodom sú záujmy a práva jednotlivca.

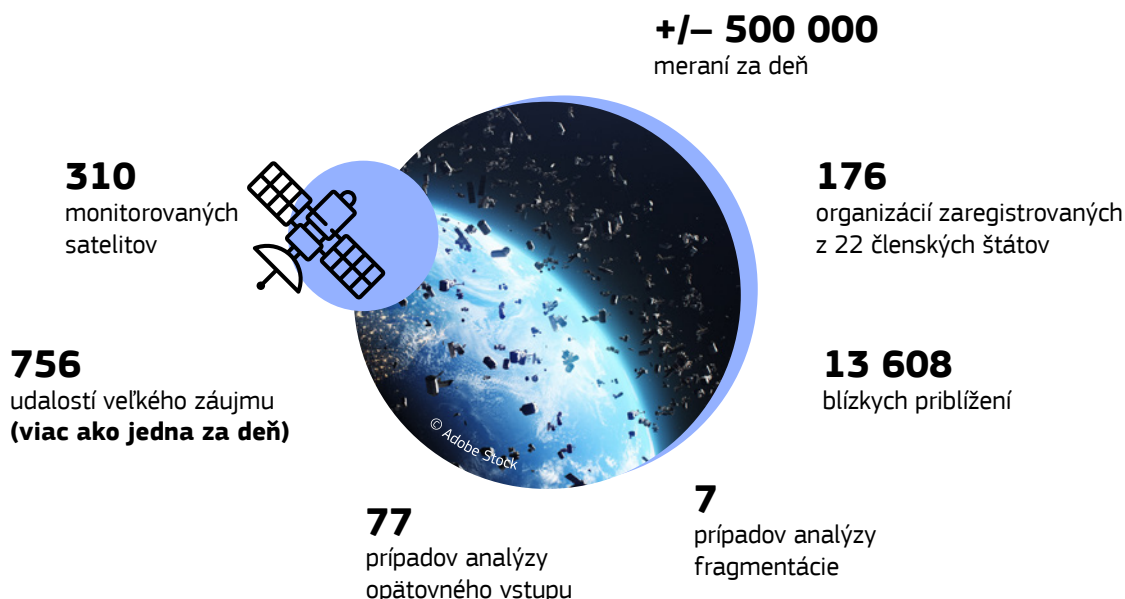
Cieľom je zabezpečiť, aby jednotlivci v EÚ mali väčšiu kontrolu nad svojimi elektronickými zdravotnými údajmi a mohli zdieľať svoje elektronické zdravotné záznamy s lekárom podľa vlastného výberu, a to aj v inom členskom štáte. Zároveň zaistí právny rámec pozostávajúci z dôveryhodných riadiacich mechanizmov EÚ a členských štátov a zabezpečeného prostredia spracovania. Výskumníci, inovátori, tvorcovia politík a regulačné orgány na úrovni EÚ a členských štátov tak získajú prístup k relevantným elektronickým zdravotným údajom, čo podporí lepšiu diagnostiku, liečbu a pohodu fyzických osôb a povedie k príprave lepších a informáciami podložených politík. Cieľom je okrem toho prispieť harmonizovaním pravidiel k skutočnému jednotnému trhu s produktmi a so službami elektronického zdravotníctva, a tým posilniť efektívnosť systému zdravotnej starostlivosti.

Kozmický priestor

Vesmírny program Únie poskytuje cenné údaje a služby, ktoré prinášajú riešenia na boj proti zmene klímy, majú sociálno-ekonomické prínosy pre občanov, umožňujú digitálne inovácie a riešia vznikajúce potreby v oblasti pripojiteľnosti. EÚ a jej členské štáty dosiahli v novembri 2022 politickú dohodu o spustení Programu pre bezpečnú konektivitu na roky 2023 – 2027 s rozpočtom 2,4 miliardy EUR. Program s pomocou nového zabezpečeného systému vesmírnej konektivity poskytne EÚ zostavu satelitov nazvanú IRIS² (Infrastructure for Resilience, Interconnectivity and Security by Satellite – infraštruktúra pre odolnosť, prepojenie a bezpečnosť cez satelit). Tento najmodernejší systém poskytne vládam, podnikom a občanom v celej Európe aj mimo nej spoľahlivé, nákladovo efektívne a ultrabezpečné pripojenie. Doplní doterajšie systémy EÚ, ako sú Copernicus, Galileo, program vládnej satelitnej komunikácie Európskej únie a európska kvantová komunikačná infraštruktúra, o ktoré sa bude opierať.

V rámci Európskeho roka mládeže vyhlásila Komisia súťaž pre mladých európskych a afrických študentov, ktorej cieľom bolo vybrať názov nového systému EÚ pre vesmírnu konektivitu. Výhru za názov IRIS² si odniesli dvaja študenti.

Fakty a údaje za rok 2022



Takýto systém si vyžaduje aj spoľahlivý dohľad nad kozmickým priestorom a sledovanie tohto priestoru s cieľom pomôcť chrániť vesmírnu infraštruktúru. Systém EÚ na dohľad nad kozmickým priestorom a sledovanie tohto priestoru, ktorý funguje od roku 2016, v súčasnosti monitoruje 310 satelitov EÚ, pričom zabráňuje zrážkam vo vesmíre. S cieľom vyrovnáť sa s exponenciálnym nárastom počtu satelitov a množstva odpadu na obežnej dráhe prijala EÚ v roku 2022 spoločné oznámenie o prístupe EÚ k bezpečnému manažmentu vesmírnej prevádzky.

Kozmický priestor zohráva dôležitú úlohu aj z hľadiska obrany. V súlade s akčným plánom pre synergie medzi civilným, obranným a vesmírnym priemyslom informuje plán EÚ týkajúci sa kritických technológií pre bezpečnosť a obranu občanov a zainteresované strany o najnovších iniciatívach v oblasti technológií a ich súvislosti s bezpečnosťou a obranou. Jeho cieľom je znížiť strategickú závislosť EÚ, pokiaľ ide o kritické technológie a hodnotové reťazce pre bezpečnosť a obranu.

Stratégia v oblasti dronov 2.0

Ako bolo v novembri oznámené v stratégii pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu, EÚ spustila svoju stratégiu v oblasti dronov 2.0. V stratégii sa stanovuje 19 opatrení pre vytvorenie bezpečného a udržateľného ekosystému dronov do roku 2030. Patria medzi ne spoločné pravidlá letovej spôsobilosti, požiadavky na výcvik pilotov, podpora výskumu a inovácií a vymedzenie kritérií pre dobrovoľné označovanie dronov schválených z hľadiska kybernetickej bezpečnosti. Cieľom je tiež rozšíriť používanie dronov na prepravu cestujúcich a nákladu, dohľad nad kritickou infraštruktúrou, monitorovanie ropných škvŕn a bezpečnosť a obranu a zároveň sa snažiť zväčšiť prijatie zo strany spoločnosti tým, že sa budú riešiť obavy týkajúce sa hluku, bezpečnosti a súkromia.



Európska komisárka pre dopravu Adina Vălean (druhá zľava) si prezerá prototyp aerotaxi, Brusel (Belgicko) 29. novembra 2022.



Digitálne vzdelávanie

Digitálne vzdelávanie a digitálne zručnosti

Aby transformácia mohla prinášať ľuďom úžitok, musia mať zručnosti, ktoré im pomôžu presadiť sa v digitálnom svete. Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti za rok 2022 ukázal, že len 54 % európskych občanov vo veku od 16 do 74 rokov má základné digitálne zručnosti, zatiaľ čo cieľ digitálneho desaťročia do roku 2030 je 80 %. To dokazuje naliehavú potrebu ďalších opatrení, aby si Európania osvojili súbor digitálnych zručností. Cieľom platformy pre digitálne zručnosti a pracovné miesta, ktorá bola spustená v roku 2022, je preklenúť túto medzeru.

EÚ spolupracovala pri identifikovaní výziev súvisiacich s poskytovaním vysokokvalitného digitálneho vzdelávania a zručností pre všetkých aj s členskými štátmi. Výsledok týchto diskusií bude podkladom pre akčný plán digitálneho vzdelávania. V roku 2022 EÚ naďalej poskytovala učiteľom a pedagógom usmernenia o dezinformáciách a etickom využívaní umelej inteligencie a dát pri výučbe, pričom oba tieto prvky sú dôležitou súčasťou digitálnej gramotnosti. V nadväznosti na rozvoj európskeho centra digitálneho vzdelávania bola v júni 2022 vytvorená komunita, v ktorej si pedagógovia môžu vymieňať najlepšie postupy.



EÚ umožnila 10 000 dievčatám v celej Európe získať digitálne a podnikateľské zručnosti prostredníctvom iniciatívy Girls Go Circular.



V marci 2022 EÚ zorganizovala prvé fórum zainteresovaných strán v oblasti digitálneho vzdelávania.



Desiaty ročník Európskeho týždňa programovania sa konal od 8. do 23. októbra 2022 a zároveň prebiehalo 75 070 aktivít v 77 krajinách.

Superpočítače a umelá inteligencia

Superpočítače

Na podporu vedeckej excelentnosti a priemyselnej sily v Európe je nevyhnutný superpočítačový ekosystém svetovej úrovne. Sieť superpočítačov by takisto zabezpečila technologickú suverenity EÚ, čo by znamenalo, že by mala kontrolu nad svojimi dôležitými digitálnymi technológiami.

Spoločný podnik pre európsku vysokovýkonnú výpočtovú techniku (spoločný podnik EuroHPC) – právny subjekt, ktorý zúčastneným krajinám umožňuje združovať zdroje na zriadenie superpočítačov – v júni 2022 uviedol do prevádzky superpočítač LUMI v Kajaani vo Fínsku. Následne sa

v novembri 2022 spustila prevádzka superpočítača Leonardo v Bologni v Taliansku. LUMI a Leonardo sú dva najrýchlejšie superpočítače v Európe a celosvetovo sú na treťom a štvrtom mieste.

Ich výpočtová kapacita dopĺňa existujúce superpočítače spoločného podniku EuroHPC: Discoverer v Bulharsku, Karolina v Česku, Meluxina v Luxembursku a Vega v Slovinsku. V súčasnosti sa pripravujú ďalšie dva superpočítače EuroHPC: MareNostrum5 v Barcelone (Španielsko), a Deucalion v Portugalsku.



Superpočítač LUMI.



© Fade Creative

V roku 2022 bolo oznámené, že prvý exaflopový superpočítač v Európe, Jupiter, bude umiestnený v superpočítačovom stredisku Jülich v Nemecku. Exaflopová kapacita predstavuje pre EÚ významný technologický míľnik a výrazne podporuje európsku vedeckú excelentnosť. To bude prínosom pre doplnkové technológie, ako sú kvantová výpočtová technika, digitálne dvojčatá a veľké dáta.

V októbri 2022 bolo vybraných šesť lokalít v celej EÚ, kde budú umiestnené a prevádzkované prvé kvantové počítače: Česko, Nemecko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko a Poľsko. Kvantové počítače sú schopné vykonávať výpočty, ktoré sú pre štandardné počítače príliš zložité.

Umelá inteligencia

Umelá inteligencia je jednou z najdôležitejších vznikajúcich technológií: je už základom mnohých nástrojov, ktoré denne používame, ako sú algoritmy sociálnych médií, a umožní vznik nových technológií, ako sú autonómne vozidlá.

V roku 2022 Európsky parlament a Rada Európskej únie pokračovali v rokovaní o navrhovanom akte o umelej inteligencii, ktorého cieľom je zaviesť spoločný regulačný rámec pre umelú inteligencia. Komisia a španielska vláda predstavili pilotný projekt prvého experimentálneho regulačného prostredia pre umelú inteligencia, ktorý podnikom umožňuje v kontrolovanom prostredí preskúmať účinky pravidiel daného rámca na určité projekty umelej inteligencie. Vďaka tomu bude možné začať vykonávať dané právne predpisy do dvoch rokov. Testy sa začali v októbri 2022 a výsledky budú uverejnené v druhej polovici roka 2023.



Výskumná pracovníčka na talianskom technologickom inštitúte Barbara Mazzolai pracuje na projektoch „I-Wood“, „I-Seed“ a „GrowBot“ laboratória Bioinspired Soft Robotics pre Center for Convergent Technologies v Talianskom technologickom inštitúte, Janov (Taliansko) 14. júna 2022.

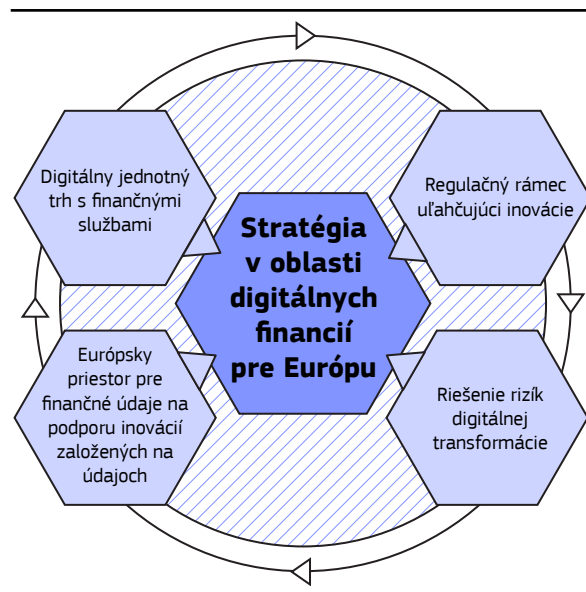


BerT-2, štvornohý robotický systém z Inštitútu robotiky a mechatroniky neďaleko Mníchova (Nemecko) 8. júna 2022. Inštitút sa zameriava na rozvoj širokej škály robotov, ktoré ľuďom umožnia bezpečnejšiu a efektívnejšiu interakciu s okolitým prostredím.

Digitálne financie

Akt o digitálnej prevádzkovej odolnosti

Rok 2022 bol dôležitým medzníkom, pokiaľ ide o balík digitálnych financií: 14. decembra 2022 bol uverejnený akt o digitálnej prevádzkovej odolnosti, ktorý nadobudol účinnosť 16. januára 2023. Finančný sektor sa čoraz viac spolieha na softvér a digitalizáciu, a preto sa zvyšujú riziká informačných a komunikačných technológií (IKT). Novými právnymi predpismi sa zabezpečí, aby finančné spoločnosti dokázali odolávať hrozbám súvisiacim s IKT. Banky, burzy cenných papierov, klíringové ústavy a iné finančné spoločnosti budú musieť splňať prísne normy, aby zabránili incidentom súvisiacim s IKT a obmedzili ich dosah. Dohodou sa zavádza aj rámec dohľadu nad poskytovateľmi, ktorí finančným inštitúciám poskytujú kritické služby, ako je cloud computing.



Nariadenie o kryptoaktívach

EÚ patrí medzi prvé významné jurisdikcie na svete, ktoré navrhli komplexný regulačný rámec pre pravidlá týkajúce sa kryptoaktív, konkrétne ide o navrhované nariadenie o trhoch s kryptoaktívami. Nové pravidlá vymedzia jasný právny rámec pre kryptoaktíva, ktoré ešte nie sú regulované inými finančnými právnymi predpismi EÚ, čím sa ochráni spotrebiteľ, zabezpečí integrita trhu a finančná stabilita.

V prípade „stablecoinov“, t. j. kryptomien, ktoré sú stabilnejšie ako klasické kryptomeny, sa v dohode stanovujú prísne požiadavky na usadzovanie, povoľovanie a správu rezerv vrátane dohľadu EÚ nad významnými „stablecoinmi“, ktoré sú systémovo dôležité. Poskytovatelia služieb v oblasti kryptoaktív

budú zároveň musieť získať v EÚ povolenie, ktoré im umožní poskytovať svoje služby v celej EÚ.

Spoluzákonodarcovia sa okrem toho dohodli na návrhu na zmenu nariadenia o prevode finančných prostriedkov. V dohode sa stanovuje, že všetci poskytovatelia kryptoaktív vykonávajúci prevody kryptoaktív, sú povinní zhromažďovať údaje o pôvodcoch a príjemcoch prevodov kryptoaktív, ktoré vykonali, a sprístupniť ich príslušným orgánom zodpovedným za boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. Tieto nové pravidlá výrazne zlepšia monitorovanie a výsledovateľnosť prevodov kryptoaktív a zabezpečia súlad s príslušnými opatreniami požadovanými v odporúčaniach Finančnej akčnej skupiny.



5. Ochrana ľudí a slobôd

Úvod

Hoci občania EÚ pochádzajú z rôznych prostredí, spájajú ich tie isté hodnoty, na ktorých bola založená EÚ ([článok 2 Zmluvy o Európskej únii](#)). Týmito hodnotami sú: úcta k ľudskej dôstojnosti a rešpektovanie ľudských práv, sloboda, demokracia, rovnosť a právny štát. Sú stanovené v zmluvách EÚ a v Charte základných práv Európskej únie.

V roku 2022 sa EÚ naďalej zaoberala pretrvávajúcou pandémiou a podporovala vakcinačné kampane v EÚ i mimo nej. Pokročila aj v práci, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby bola EÚ pripravená na budúce ohrozenia zdravia. Konala v záujme ochrany slobody pohybu, slobody slova a práv detí a pomáhala ľuďom utekajúcim pred ruskou útočnou vojnou proti Ukrajine.

Lepšie zdravie

COVID-19

Pandémia COVID-19 sa ešte neskončila. Naďalej sa objavujú nové varianty a pre zmiernenie škodlivých účinkov vírusu má aj naďalej zásadný význam očkovanie.

Vakcinačná stratégia EÚ sa aj v roku 2022 ukázala ako úspešná. Od začiatku pandémie bolo Európanom podaných celkovo 966 099 169 dávok vakcín. Nové varianty vírusu ochorenia COVID-19 si však vyžadujú upravené vakcíny. V roku 2022 povolila EÚ v rámci nového posilňovacieho programu použitie upravených vakcín, aby sa tak zabránilo nárastu prípadov. Zároveň uverejnila správu podskupiny pre lieky proti ochoreniu COVID-19 – Katalyzátor inovácie terapeutik na COVID-19, ktorá poskytuje usmernenie k vývoju nových postupov liečby ochorenia COVID-19.

Okrem prebiehajúcich vakcinačných kampaní sa EÚ zaoberá dlhodobými účinkami infekcie COVID-19, ako je napríklad dlhodobý covid (tzv. long covid). Európska komisia financuje rozsiahle kohortové štúdie, ktoré sú zamerané na dlhodobé sledovanie populácií z celého sveta. Výskumné projekty financované v rámci iniciatívy Horizont 2020 a programu Horizont Európa takisto skúmajú prípady dlhodobého stavu, ktorý nastáva po prekonaní infekcie COVID-19.

Spolu s členskými štátmi buduje EÚ silnú európsku zdravotnú úniu, ktorej cieľom je lepšie chrániť zdravie občanov EÚ, predchádzať budúcim pandemiám a pripraviť sa na ne, ako aj celkovo zlepšiť európske systémy zdravotníctva. Na dosiahnutie tohto cieľa bol potrebný lepší právny rámec. Nové nariadenie o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia, ktoré bolo prijaté v roku 2022, poskytne EÚ komplexný právny rámec na riadenie koordinovanej činnosti zameranej na pripravenosť, dohľad, posudzovanie rizika, ako aj včasné varovanie a opatrenia reakcie.



Zdravotník v očkovačom centre, Valletta (Malta) 27. januára 2022.

Ďalšou dôležitou zložkou silnej a odolnej zdravotnej únie je Úrad pre pripravenosť a reakcie na núdzové zdravotné situácie (HERA), ktorý je novou službou Komisie. Úrad HERA pomáha v prípade núdzových zdravotných situácií pri rozvoji, produkcii, obstarávaní, vytváraní zásob a distribúcii zdravotníckych protipatrení.

V roku 2022 Európska únia rozšírila mandát existujúcej zdravotnej agentúry. Európska agentúra pre lieky teraz môže monitorovať sektor zdravotníctva a prijímať opatrenia, ktorými sa má zabrániť nedostatku liekov a umožniť rýchlejšie schvaľovanie liekov v záujme ukončenia krízy v oblasti verejného zdravotníctva. Aj Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb dostalo viac právomocí na podporu EÚ a jej členských štátov pri prevencii a kontrole hrozieb, ktoré predstavujú prenosné ochorenia.

Predĺžilo sa používanie digitálneho COVID preukazu EÚ – dôležitého nástroja v čase, keď pandémia vrcholila – o ďalší rok, konkrétne do 30. júna 2023. Vďaka tomuto predĺženiu budú môcť ľudia cestovať po celej EÚ a využiť tento preukaz v prípade, že sa epidemiologická situácia zhorší a zavedú sa cestovné obmedzenia.

Spolu so svojimi členskými štátmi a finančnými inštitúciami prispela EÚ v rámci svojej iniciatívy „Globálny prístup k vakcínam proti ochoreniu COVID-19“ sumou viac ako 5 miliárd eur k tomu, aby sa v krajinách s nižšími príjmami zlepšil prístup k vakcínam (viac informácií o daroch na pomoc v úsilí spojenom s vakcináciou mimo EÚ možno nájsť v kapitole 8).

Stratégia v oblasti globálneho zdravia

Vo svete, v ktorom choroby nepoznajú hranice, má ambiciózna stratégia v oblasti globálneho zdravia zásadný význam. Takáto stratégia musí zohľadňovať to, že zdravie je celosvetovým spoločným statkom a dôležitou súčasťou ľudského blahobytu, spoločenskej stability a udržateľného rozvoja.

Základom stratégie EÚ v oblasti globálneho zdravia, ktorá bola prijatá v novembri, je preto rovnosť, solidarita a ľudské práva, pričom sa zameriava na zlepšenie partnerstiev s inými regiónmi s cieľom zabezpečiť lepšiu reakciu na ohrozenia globálneho zdravia. Ohrozenia zdravia, napríklad v dôsledku antimikrobiálnej rezistencie a patogénov, ktoré by mohli vyvolať pandémiu, sa stávajú čoraz komplexnejšími a prejavujú sa v meniacom sa geopolitickom kontexte. Zmena klímy, zmeny biodiverzity a znečisťovanie životného prostredia budú mať vplyv najmä na zdravie zraniteľnejších ľudí a krajín. Stratégia sa preto riadi zásadami

„jedno zdravie“ a uznáva, že zdravie ľudí, zvierat a environmentálne zdravie sú úzko prepojené.

Pri pohľade do roku 2030 sa ukazuje, že stojíme pred dôležitými výzvami. Pokiaľ ide o ciele udržateľného rozvoja v oblasti zdravia do roku 2030, mnohé krajiny zaostávajú. Stratégia EÚ v oblasti zdravia preto zaujme komplexný prístup a zameria sa na tri základné priority: posilnenie systémov zdravotníctva, pokrok vo všeobecne dostupnej zdravotnej starostlivosti a boj proti súčasným a budúcim ohrozeniam zdravia.

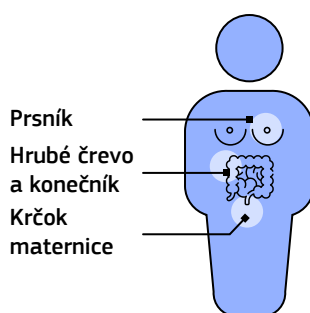
EÚ bude v spolupráci so Svetovou zdravotníckou organizáciou naďalej zohrávať vedúcu úlohu v oblasti globálneho zdravia a prostredníctvom Global Gateway budovať dôveryhodné medzinárodné partnerstvá (pozri kapitolu 8). Kľúčovú úlohu bude v tejto stratégii zohrávať digitalizácia a výskum (ďalšie informácie o digitalizácii zdravotnej starostlivosti sú uvedené v kapitole 4).

Európsky plán na boj proti rakovine

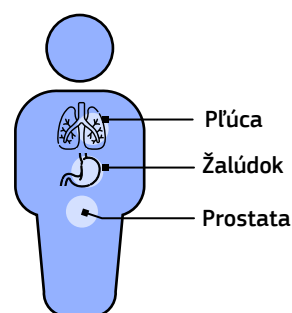
Európsky plán na boj proti rakovine prijatý v roku 2021 predstavuje obnovený záväzok EÚ v oblasti prevencie rakoviny a zabezpečuje rovnaký prístup k diagnostike a liečbe onkologických ochorení. Je to ďalší dôležitý stavebný prvok európskej zdravotnej únie. Cieľom plánu je nielen dosiahnuť konkrétne zlepšenia v prospech pacientov, ale aj poskytnúť dodatočnú podporu ľuďom, ktorí prekonali rakovinu, a zdravotníckym pracovníkom v celej Európe. Opatrenia zahrnuté do tohto plánu sú podporované z rozpočtu programov ako EU4Health a Misia proti rakovine v rámci programu Horizont Európa, a to sumou 4 miliardy eur vyčlenenou na výskum a iniciatívy zamerané na boj proti rakovine. Patrí medzi ne napríklad rozvoj programu medziodborovej odbornej prípravy v oblasti onkologických ochorení a siete pre mladých ľudí, ktorí prekonali rakovinu.

Nový prístup k skríningu rakoviny

Širšie zameranie



Postupné zavádzanie



Aktualizovaný návrh odporúčania Rady ako súčasť systému skríningu rakoviny v EÚ.

V decembri 2022, prijala Rada Európskej únie návrh nového prístupu k skríningu rakoviny. Chce ním zabezpečiť, aby bol do roku 2025 tento skríning dostupný pre 90 % obyvateľov EÚ, ktorí spĺňajú podmienky na skríning rakoviny prsníka, krčka maternice a hrubého čreva a konečníka. Rozsah skríningu bol rozšírený o tri nové oblasti, a to o rakovinu prostaty, pľúc a žalúdka.

Ďalším významným krokom vo vývoji v súvislosti s pravidlami týkajúcimi sa onkologických ochorení v roku 2022 bola navrhovaná zmena smernice o azbeste pri práci. Azbest, vysoko nebezpečná látka spôsobujúca rakovinu, sa v Európe ešte stále vyskytuje v mnohých budovách a je zodpovedná za

mnohé odvrátiteľné úmrtia v EÚ. Pracovníci môžu byť vystavení tejto látke počas renovácie alebo demolácie budov. Vďaka týmto zmenám EÚ zníži úroveň azbestu, ktorej môže byť osoba vystavená na pracovisku, a zavedie citlivejšie a presnejšie metódy na meranie azbestu.

V roku 2022 sa zaviedol aj európsky register nerovností v oblasti onkologických ochorení. Predstavuje trvalú úlohu pre európsku sieť centier pre komplexný prístup k rakovine a sériu spoločných opatrení, v rámci ktorých EÚ podporovala vnútroštátne orgány pri vykonávaní iniciatív, ako je program očkovania proti ľudskému papilomavírusu pre dievčatá aj chlapcov.

→
Európska komisárka pre zdravie a bezpečnosť potravín Stella Kyriakides (druhá zľava) navštívila onkologické centrum pre mladých ľudí v Ghente (Belgicko) 12. júla 2022.





Podpredseda Európskej komisie zodpovedný za podporu európskeho spôsobu života Margaritis Schinas (vľavo) pri otvorení centra pre výskum a vývoj, Solún (Grécko) 15. júla 2022.



Farmaceutická stratégia pre Európu

Farmaceutická stratégia pre Európu, ktorá bola prijatá v roku 2020, je ambiciózný plán zameraný na posilnenie inovácií vo farmaceutickom priemysle, zlepšenie prístupnosti a cenovej dostupnosti liekov a riešenie neuspokojených zdravotných potrieb, ako je napríklad dodávanie liekov pre deti a pacientov so zriedkavými chorobami.

Prvým krokom k dosiahnutiu týchto cieľov bolo prijatie nariadenia o hodnotení zdravotníckych technológií zo strany EÚ. Okrem toho sa v roku 2022 hodnotil farmaceutický rámec EÚ a na začiatok roka 2023 bola naplánovaná jeho revízia. Zmeny, ktoré chce EÚ vykonať, urýchlia prístup ku kvalitným, bezpečným a cenovo dostupným liekom vo všetkých členských štátoch. Budú riešiť nedostatky a pomáhať členským štátom využívať výhody budúcich technológií v medicíne. Zároveň pomôžu dosiahnuť, aby sa EÚ stala svetovým lídrom v oblasti inovácií.

V júli 2022 prijala Komisia aj návrh nariadenia o normách kvality a bezpečnosti látok ľudského pôvodu (ako sú krv, tkanivá a bunky) určených na humánne použitie. Týmto novým nariadením sa aktualizujú súčasné právne predpisy normami vyššej bezpečnosti a kvality pre cezhraničný pohyb týchto kritických zdravotníckych produktov. Darcovia aj príjemcovia sú lepšie chránení, zatiaľ čo cezhraničné normy umožňujú väčšiu solidaritu medzi členskými štátmi.

Na jar 2022 vypracovala Komisia s členskými štátmi a so zainteresovanými stranami v oblasti verejného zdravia opatrenia na riešenie narastajúceho zaťaženia v dôsledku neprenosných chorôb vrátane duševného zdravia. V rámci iniciatívy „Spoločne zdravšie“ v oblasti neprenosných ochorení bolo vyčlenených viac ako 156 miliónov eur na iniciatívy v roku 2022.

Päť oblastí iniciatívy „Spoločne zdravšie“

1



Determinanty zdravia na jeho podporu a prevenciu chorôb

2



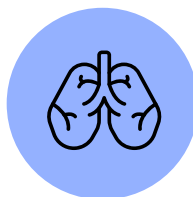
Cukrovka

3



Kardiovaskulárne choroby

4



Chronické ochorenia dýchacích ciest

5



Duševné zdravie a neurologické poruchy



Podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za hodnoty a transparentnosť Věra Jourová (druhá zľava) na panelovej diskusii o slobode médií vo východnej Európe, na ktorej sa zúčastnili generálny riaditeľ českej televízie Petr Dvořák (prvý zľava), výkonný riaditeľ Európskeho centra pre slobodu tlače a médií Lutz Kinkel (tretí zľava) a zástupca šéfredaktora *Gazeta Wyborcza* Piotr Stasinski (štvrtý zľava) na podujatí Medientage Mitteldeutschland 2022, Lipsko (Nemecko), 1. júna 2022..



Posilňovanie našej demokracie

Sloboda a pluralita médií

Sloboda a pluralita médií sú základné piliere demokratických systémov založených na zásadách právneho štátu: nezávislosť médií sa musí chrániť na úrovni EÚ.

S cieľom chrániť slobodu a pluralitu médií v EÚ bol v roku 2022 navrhnutý európsky akt o slobode médií. V septembri 2022 začala Komisia verejnú konzultáciu, aby zhromaždila názory na najdôležitejšie otázky ovplyvňujúce fungovanie mediálneho trhu EÚ vrátane rôznych druhov zasahovania do médií a hospodárskych trendov. Iniciatíva vychádza z akčného plánu pre európsku demokraciu, v ktorom je navrhnutý súbor opatrení na podporu demokratickej účasti s cieľom bojovať proti dezinformáciám a podporovať slobodné a nezávislé médiá.

V apríli 2022 Komisia navrhla aj smernicu a prijala odporúčanie na zlepšenie ochrany novinárov a obhajcov ľudských práv pred zjavne neopodstatnenými alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami. Strategické žaloby proti účasti verejnosti sú formou právneho ohrozenia alebo zneužívania súdnych sporov a predstavujú vážnu hrozbu pre demokraciu a základné práva, ako sú sloboda prejavu a právo na informácie. V decembri prijala Komisia aj legislatívny návrh zameraný na posilnenie úlohy a nezávislosti subjektov pre rovnaké zaobchádzanie. V navrhovaných smerniciach sa stanovujú minimálne záväzné normy týkajúce sa mandátu, nezávislosti, účinnosti, zdrojov a právomocí subjektov pre rovnaké zaobchádzanie.

Európsky akt o slobode médií



Nezasahovanie do redakčných rozhodnutí médií



Zákaz špiónážneho softvéru proti novinárom



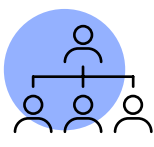
Nezávislé a primerane financované verejnoprávne médiá



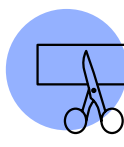
Transparentnosť vlastníctva



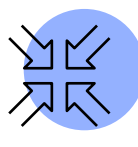
Transparentné a spravodlivé systémy merania sledovanosti a prideľovanie štátnej reklamy



Zriadenie novej Európskej rady pre mediálne služby



Väčšia ochrana médií pred neodôvodneným odstraňovaním online obsahu



Posudzovanie koncentrácií na trhu a požiadaviek na vnútroštátne opatrenia s vplyvom na médiá

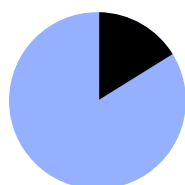


Odporúčanie Komisie

Súbor osvedčených postupov na podporu vnútorných záruk redakčnej nezávislosti a transparentného vlastníctva médií.

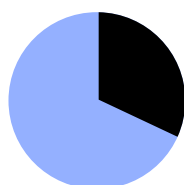
Ochrana spotrebiteľov a posilnenie postavenia detí

Posilnenie našej demokracie znamená aj posilnenie postavenia jej najmladších členov: jedna z piatich osôb v EÚ je dieťa (osoby mladšie ako 18 rokov). Deti majú právo byť vypočuté a zahrnuté do demokratického života spoločností EÚ. S cieľom posilniť postavenie detí ako aktívnych občanov spustila EÚ v septembri 2022 platformu EÚ pre participáciu detí. Platforma bola vytvorená v spolupráci s deťmi a mladými ľuďmi a jej úlohou bude spájať existujúce mechanizmy participácie detí na miestnej a vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ a zapájať deti do rozhodovacích procesov na úrovni EÚ. Platforma je reakciou na jeden z výsledkov Konferencie o budúcnosti Európy (pozri kapitolu 9), konkrétne posilnenie demokratickej účasti v EÚ.



18,2 %
obyvateľov
EÚ tvoria
deti.

Zdroj: Eurostat.



30,2 %
svetovej
populácie
tvoria deti.

EÚ takisto vytvorila priestor pre deti, aby sa stali aktívnymi účastníkmi v spoločnosti, najmä vypracovaním verzií dokumentov EÚ vhodných pre deti a prijatím novej stratégie vytvárania lepšieho internetu pre deti. Táto stratégia pomôže zabezpečiť, aby boli deti chránené a rešpektované v online priestore a aby sa v online priestore posilnilo ich postavenie. Vďaka pravidlám navrhnutým v roku 2022 budú poskytovatelia internetových služieb takisto zodpovední za odhaľovanie, nahlasovanie a odstraňovanie materiálu obsahujúceho sexuálne zneužívanie detí distribuovaného prostredníctvom ich platforiem.

S cieľom monitorovať vykonávanie stratégie EÚ v oblasti práv dieťaťa a diskutovať o ďalších krokoch s dotknutými členskými štátmi a skupinami zriadila Komisia sieť EÚ pre práva detí. Na celosvetovej úrovni bol v októbri 2022 prijatý akčný plán pre mládež (pre mladých ľudí vo veku 15 – 29 rokov), ktorý mladým ľuďom poskytuje príležitosť komunikovať so svojimi rovesníkmi na celom svete a budovať lepšiu budúcnosť.

EÚ financuje aj iniciatívy, vďaka ktorým sa v justičných systémoch viac zohľadňujú deti, ako projekt Barnahus. Tento projekt technickej podpory bol navrhnutý tak, aby členským štátom pomohol chrániť detské obete a svedkov násilia. „Barnahus“ (dom detí) je miesto, kde orgány presadzovania práva, justičné systémy, služby ochrany detí a pracovníci v oblasti duševného a fyzického zdravia spolupracujú na prípadoch podozrenia na týranie detí. Projekty takisto prispievajú k zlepšovaniu zručností odborníkov, ktorí spolupracujú na prípadoch sexuálneho zneužívania detí, a k zvyšovaniu informovanosti o tejto problematike. Vzhľadom na úspech, ktorý Barnahus dosiahol, sa tento model zavádza v Írsku, Španielsku, vo Fínsku a v ďalších členských štátoch EÚ.

Komisia prijala aj návrh na posilnenie práv rodín v cezhraničných situáciách. Vnútroštátne právo v oblasti rodičovstva sa v jednotlivých členských štátoch líši. Rodiny v cezhraničných situáciách musia niekedy začať správne, ba dokonca súdne konanie, aby bolo uznané rodičovstvo jedného rodiča. Tieto konania sú nákladné, časovo náročné a ich výsledok nemusí byť istý. Vďaka tomuto návrhu bude rodičovstvo, ktoré je určené v jednom členskom štáte, uznané vo všetkých ostatných členských štátoch bez akéhokoľvek osobitného postupu. Tak budú chránené základné práva detí, rodinám sa poskytne právna istota a znížia sa právne náklady a zaťaženie rodín.

V súvislosti s útočnou vojnou Ruska proti Ukrajine sa Rada zamerala na ochranu práv detí v núdzových situáciách.

→

Európska komisárka pre vnútorné záležitosti Ylva Johansson (druhá zľava) počas návštevy Kišínova (Moldavsko), kam prišla prediskutovať výzvy pri podpore ľudí, ktorí utekajú pred vojnou na Ukrajine, 12. mája 2022.



Migrácia a azyl

Ruská nevyprovokovaná útočná vojna proti Ukrajine vyvolala najväčšie nútené vysídľovanie ľudí v Európe od druhej svetovej vojny. Došlo k tomu v kontexte zvýšenej neregulárnej migrácie cez trasy po celom Stredozemí a západnom Balkáne a bieloruského režimu využívajúceho migrantov na politické účely.

EÚ rýchlo aktivovala smernicu o dočasnej ochrane, aby mohla privítať vysídlené osoby, a vytvorila platformu solidarity na účely koordinácie ich prijímania v členských štátoch (pozri kapitolu 1). Kolektívnu reakciu EÚ posilnila sieť EÚ pre pripravenosť a mechanizmy krízového riadenia v oblasti migrácie, ktorá zhromažďuje a šíri informácie o najnovšom vývoji.

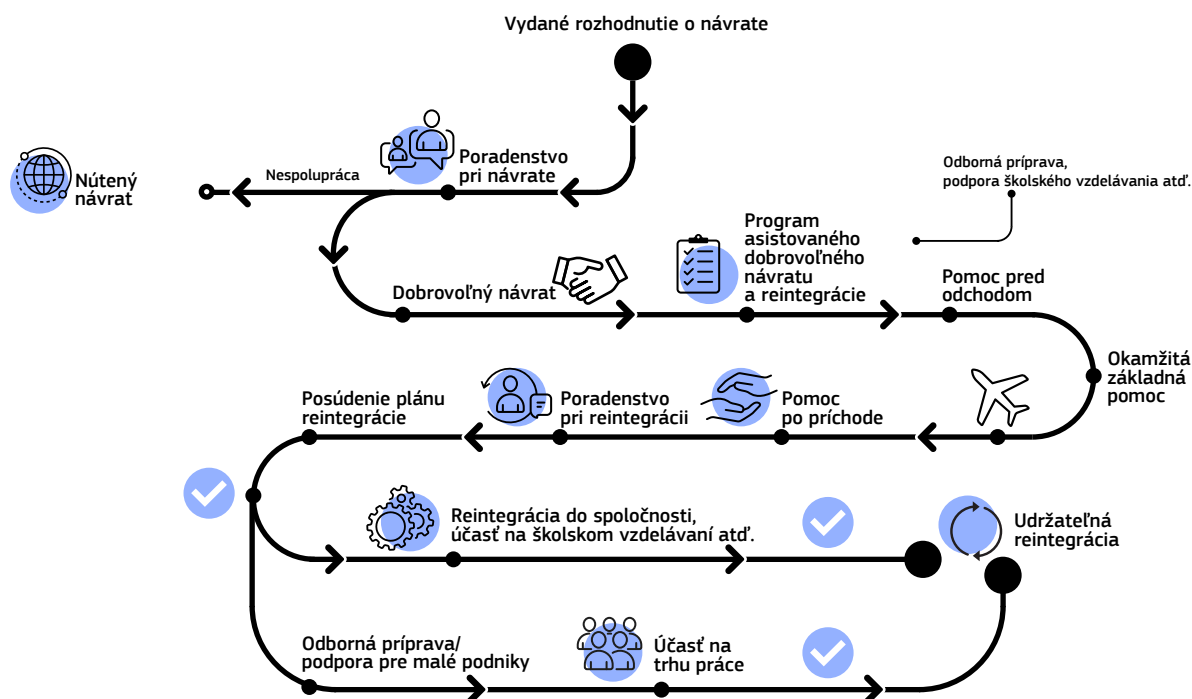
EÚ naďalej zlepšovala dlhodobé riadenie migrácie prostredníctvom rokovaní a vykonávaním Nového paktu o migrácii a azyle. Rada predovšetkým signalizovala svoju pripravenosť začať rokovania o návrhoch, ktorých cieľom je pomôcť členským štátom účinnejšie monitorovať pohyb žiadateľov o azyl v EÚ.

V júni 2022 vydali členské štáty vyhlásenie o solidarite, aby tak pomohli piatim stredozemským krajinám (Grécko, Španielsko, Taliansko, Cyprus a Malta) riešiť príchod migrantov. Vyhlásením sa spustil dobrovoľný mechanizmus solidarity, v rámci ktorého sa 13 zúčastnených štátov zaviazalo prijať viac ako 8 000 žiadateľov o azyl a osôb, ktorým sa poskytla medzinárodná ochrana, zatiaľ čo niekoľko ďalších krajín vyjadrilo záujem poskytnúť finančné príspevky na projekty navrhnuté prijímajúcimi štátmi na základe ich potrieb v oblasti riadenia migrácie.

V novembri a decembri 2022 Komisia predložila akčné plány týkajúce sa trasy cez centrálnu Stredozemie a západobalkánskej trasy. V týchto navrhovaných akčných plánoch boli predstavené operačné opatrenia na riešenie okamžitých a pretrvávajúcich výziev na týchto migračných trasách.

Počas celého roka 2022 pokračovalo vykonávanie obnoveného akčného plánu EÚ proti prevádzkačstvu migrantov (2021 – 2025) vrátane uzatvorenia prvých operačných partnerstiev v oblasti boja proti prevádzkačstvu s Marokom a Nigerom v júli. Okrem toho sa v decembri 2022 začali dve iniciatívy Tímu Európa zamerané na riešenie prevádzkačstva migrantov a nelegálneho prisťahovalectva po atlantickej migračnej trase a trasách cez západné a centrálnu Stredozemie.

Na základe prvej stratégie EÚ v oblasti dobrovoľného návratu a reintegrácie z apríla 2021 boli zavedené štruktúry a nástroje na zabezpečenie, aby sa dobrovoľný návrat a reintegrácia v spoločnom systéme EÚ pre návrat zjednodušili. Okrem toho bola v roku 2022 obsadená strategická pozícia koordinátora pre návrat. Koordinátor pre návrat bude prepájať jednotlivé články návratovej politiky EÚ a podporí spoluprácu medzi členskými štátmi s cieľom zabezpečiť bezproblémový proces návratu. Túto prácu bude podporovať sieť na vysokej úrovni pre návrat, krajiny pridružené k schengenskému priestoru a Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž.



EÚ pracuje aj na vykonávaní ambicióznejšej a udržateľnejšej politiky pre legálnu migráciu s cieľom prilákať nové zručnosti a talenty do EÚ. Balík opatrení na podporu zručností a talentov, prijatý v roku 2022, zjednoduší postupy podávania žiadostí pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí chcú pracovať v EÚ, a zladí kvalifikovaných pracovníkov s potrebami zamestnávateľov v EÚ.

Tieto iniciatívy budú mať prínos pre hospodárstvo EÚ, posilnia spoluprácu s krajinami mimo EÚ a zlepšia dlhodobé riadenie migrácie. Nová politika je dodatočne stanovená tak, aby sa v rámci pilotného projektu Okruh talentov EÚ, ktorý bol spustený v októbri 2022, uľahčila integrácia osôb, ktoré utekajú pred ruskou útočnou vojnou proti Ukrajine, do trhu práce EÚ.

Schengenský priestor

Zóna voľného pohybu EÚ, schengenský priestor, má zásadný význam pre európsku integráciu a rast. Nedávna pandémia ukázala, že narušenie pohybu osôb a tovaru je spojené s nákladmi. V záujme lepšieho monitorovania schengenského projektu uverejnila Komisia v roku 2022 prvú výročnú správu o stave Schengenu, v ktorej sa uvádza, čo môže EÚ a členské štáty urobiť pre to, aby naďalej dobre fungoval.

Nedávno revidovaný schengenský hodnotiaci a monitorovací mechanizmus, ktorý je účinný od 1. októbra 2022, poskytuje ďalšie usmernenia na posúdenie toho, ako členské štáty dodržiavajú schengenské pravidlá. Rada v roku 2022 navyše dospela k všeobecnému smerovaniu v oblasti zmeny Kódexu schengenských hraníc a napredovala v rokovaní o tom, ako najlepšie vykonávať kontroly hraníc počas takých výziev, ako sú ohrozenia zdravia a zneužívanie migrácie.

Schengenský informačný systém – systém výmeny informácií používaný na zaistenie bezpečnosti a riadenie hraníc v Európe – bol v roku 2022 obnovený a ponúka nové typy zápisov a posilnenú výmenu informácií pre orgány zodpovedné za kontrolu hraníc a orgány presadzovania práva.

V záujme inteligentnejšej a účinnejšej kontroly hraníc Komisia takisto navrhla digitalizáciu konania o udelení schengenského víza. Nové informačné systémy, ako je systém vstup/výstup, ktorý bude pomáhať pri podvodoch s osobnými údajmi a podvodoch týkajúcich sa dokladov, a Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia, ktorý bude predbežne kontrolovať cestujúcich z krajín mimo EÚ, ktorí nepotrebujú vízum na návštevu schengenského priestoru, pomáhajú odstrániť súčasné nedostatky v oblasti bezpečnostných informácií a predchádzať oneskoreniam pre cestujúcich na vonkajších hraniciach.

Schengenský priestor

425,6 milióna ľudí

26 krajín



1,5 milióna ľudí

žije v jednom schengenskom štáte a pracuje v inom

3,5 milióna ľudí

každodenne pohybuje medzi schengenskými štátmi

Zdroj: ESTAT.

V roku 2022 EÚ rozhodla, že Chorvátsko splnilo potrebné podmienky na to, aby od 1. januára 2023 mohlo vstúpiť do schengenského priestoru. Hoci Chorvátsko už bolo čiastočne viazané schengenskými pravidlami, teraz bude v plnej miere využívať výhody vyplývajúce z členstva v najväčšom priestore voľného pohybu na svete. Komisia okrem toho vyhodnotila

aj Bulharsko a Rumunsko ako krajiny pripravené pristúpiť k schengenskému priestoru. Napokon EÚ navrhla pozastaviť oslobodenie od vízovej povinnosti pre štátnych príslušníkov Vanuatu, a to z dôvodu rizík spojených so systémom udeľovania občianstva v tejto krajine.

Ochrana občanov

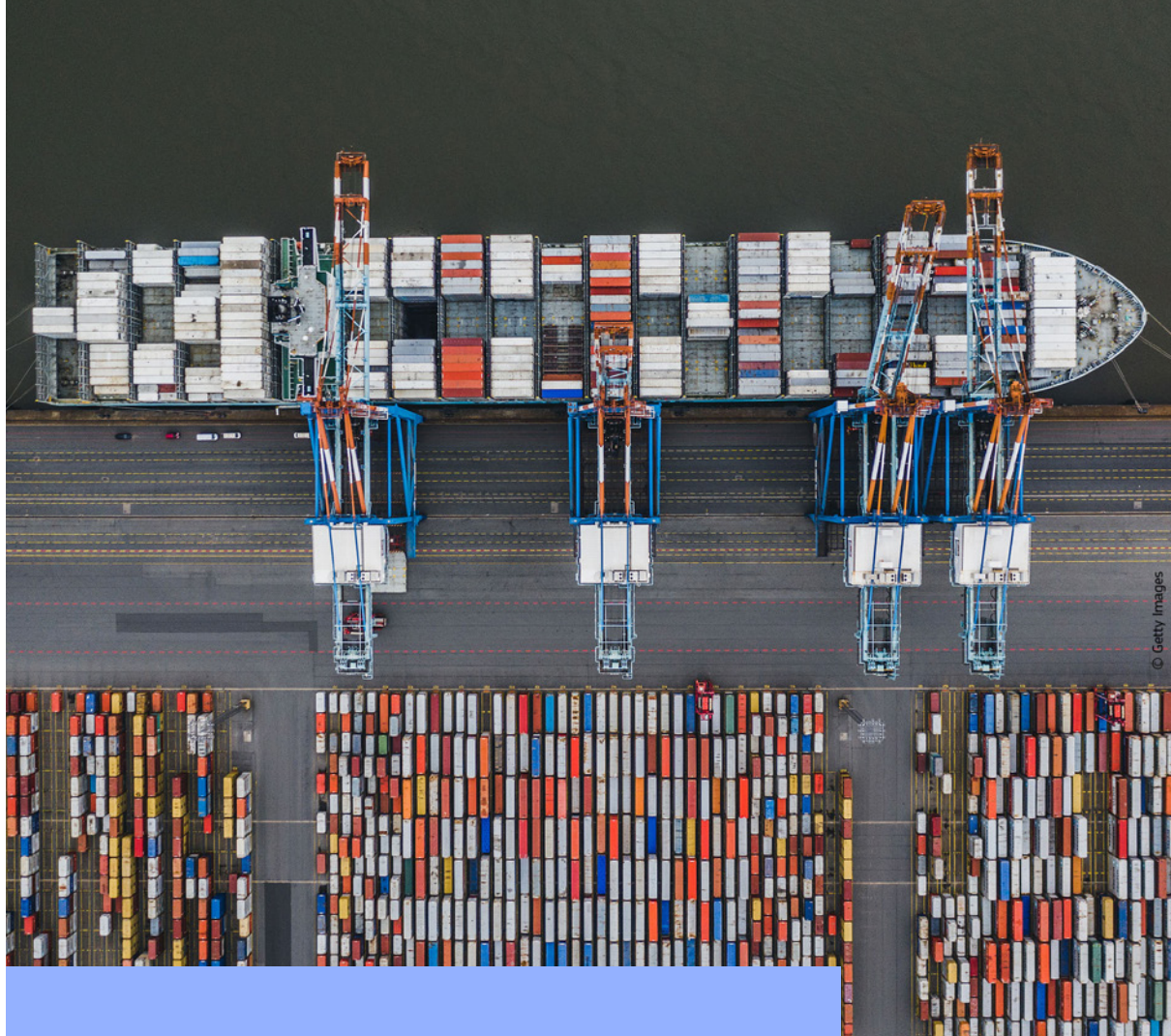
EÚ v roku prijala 2022 komplexné kroky na ochranu svojich občanov a boj proti hrozbám trestnej činnosti. Jedným z nich je odporúčanie týkajúce sa zvýšenej policajnej spolupráce a výmeny informácií medzi políciou a orgánmi presadzovania práva členských štátov. EÚ takisto zmenila nariadenie o Europole, aby tak umožnila Agentúre Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva poskytovať členským štátom EÚ rozsiahlejšiu podporu. Toto nariadenie nadobudlo účinnosť v roku 2022 a pomôže bojovať proti organizovanej trestnej činnosti a terorizmu.

EÚ sa takisto prispôsobuje novým formám hrozieb trestnej činnosti a reaguje na ne viacerými opatreniami, ako sú napríklad nové pravidlá, ktoré zaväzujú poskytovateľov internetových služieb, aby odstránili teroristický obsah do jednej hodiny od prijatia príkazu na jeho odstránenie od vnútroštátnych orgánov. Revíziou smernice o boji proti

obchodovaniu s ľuďmi sa zosúladiť právne predpisy so stratégiou EÚ v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi (2021 – 2025). EÚ okrem toho prijala akčný plán na boj proti nedovolenému obchodovaniu s kultúrnymi objektmi.

Navrhované rozšírenie mandátu Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogovú závislosť mu umožní lepšie reagovať na výzvy týkajúce sa nelegálnych drog.

Bol predložený návrh na rozšírenie dosahu vnútroštátnych úradov pre vyhľadávanie majetku s cieľom vysledovať, vymôcť a skonfiškovať viac majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. Týmto návrhom sa má zaistiť, že trestná činnosť, a najmä organizovaná trestná činnosť, sa nevypláca. Cieľom nového návrhu je aj rozšíriť zoznam trestných činov, pri ktorých možno skonfiškovať majetok.



© Getty Images

6. Posilnenie hospodárstva

Úvod

Plán obnovy EÚ s názvom NextGenerationEU prinášal aj v roku 2022 konkrétne výsledky v praxi financovaním dôležitých opatrení na zvýšenie hospodárskej a sociálnej odolnosti a urýchlenie zelenej a digitálnej transformácie.

Po silnej prvej polovici roka sa rast EÚ začal spomaľovať a vzrástla inflácia ako jeden z dôsledkov útočnej vojny Ruska voči Ukrajine. Napriek výzvam bola situácia na trhu práce aj naďalej veľmi dobrá.

Keďže hospodársky výhľad bol neistý vzhľadom na riziká súvisiace s budúcimi dodávkami plynu, EÚ zrýchlila svoj prechod na čisté energie v snahe zbaviť sa svojej závislosti od ruských fosílnych palív. EÚ pritom pokračovala vo svojom úsilí posilniť odolnosť jednotného trhu a podporiť priemysel a podniky na ceste ku klimatickej neutralite.



Vykládanie nákladu z lode v rušnom prístave, Dolné Sasko (Nemecko).

Hospodársky rast Európy

Trendy

Ekonomika EÚ vstúpila v druhej polovici roka 2022 do náročnej fázy. Otrasy, ktoré vyvolala útočná vojna Ruska voči Ukrajine, priamo i nepriamo zasiahli hospodárstvo EÚ a viedli k spomaleniu rastu a vyššej inflácii. Prudký nárast cien energií a potravinových komodít oslabil kúpnu silu domácností v celej EÚ.

Kým útočná vojna Ruska voči Ukrajine vážne ovplyvnila určité odvetvia hospodárstva EÚ, trh práce naďalej fungoval veľmi dobre a využíval režimy skráteného pracovného času podporované iniciatívou SURE (iniciatíva na podporu zmiernenia rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii). Nezamestnanosť dosiahla v roku 2022 rekordne nízku úroveň 6,2 %.

Vo všeobecnosti má ekonomika EÚ aj naďalej expandovať, no výrazne pomalším tempom, ako sa pôvodne očakávalo. Prognózy ekonomickej činnosti a inflácie sú stále do veľkej miery závislé od vývoja vojny a jej vplyvu na dodávky plynu do Európy.

Preto je rýchla implementácia Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v objeme 723,8 mld. EUR aj naďalej hlavnou prioritou v rámci nástroja obnovy NextGenerationEU, keďže dokáže najlepšie riešiť dnešné potreby Európy.

Nová kapitola o národných plánoch obnovy a odolnosti

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, ktorý je ústredným prvkom nástroja NextGenerationEU, je kľúčovým nástrojom na zmierňovanie hospodárskych a sociálnych dôsledkov pandémie koronavírusu. Jeho cieľom je zvyšovať udržateľnosť a odolnosť európskych ekonomík a spoločností, ako aj zlepšovať ich pripravenosť na výzvy a príležitosti spojené so zelenou a digitálnou transformáciou.

Služi ako podpora pri vykonávaní hlavných investičných a reformných opatrení načrtnutých v plánoch obnovy a odolnosti členských štátov. Pokrýva širokú škálu opatrení – od znižovania uhlíkovej stopy vo verejnej doprave v Portugalsku a modernizácie služieb zdravotnej starostlivosti na Slovensku až po digitalizáciu verejných služieb v Estónsku. Európska komisia odhaduje, že celkový stimul z nástroja NextGenerationEU by mohol podporiť hospodársky rast EÚ až o 1,5 % do roku 2027 a pomôcť vytvoriť až 1,5 milióna nových pracovných miest.

MECHANIZMUS NA PODPORU OBNOVY A ODOLNOSTI

723,8 mld. EUR

338,0 mld. EUR v podobe grantov 385,8 mld. EUR v podobe úverov



NAŠTARTUJME

Čisté technológie a obnoviteľné zdroje energie



RENOVUJME

Energetická hospodárnosť budov



DOBÍJAJME A DOTANKUJME

Udržateľná doprava a nabíjacie stanice



PRÍPOJME SA

Zavádzanie rýchlych širokopásmových služieb



MODERNIZUJME

Digitalizácia verejnej správy



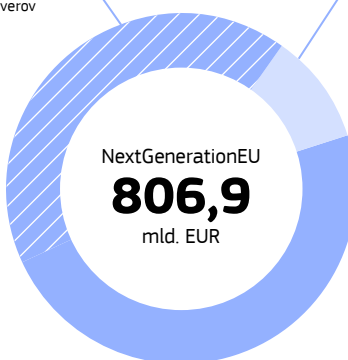
ROZŠÍRUJME SA

Dátové cloudy a udržateľné procesory



REKVALIFIKUJME A ZLEPŠUJME ZRUČNOSTI

Vzdelávanie a odborná príprava na podporu digitálnych zručností



PRÍSPEVOK Z NÁSTROJA NEXTGENERATIONEU NA INÉ PROGRAMY

83,1 mld. EUR

REACT-EU

50,6 mld. EUR

FOND NA SPRAVODLIVÚ TRANSFORMÁCIU

10,9 mld. EUR

ROZVOJ VIDIEKA

8,1 mld. EUR

Program INVESTEU

6,1 mld. EUR

HORIZONT EURÓPA

5,4 mld. EUR

RESCEU

2,0 mld. EUR

Ako funguje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti?

Na financovanie nástroja NextGenerationEU si Komisia požičiava v mene EÚ na kapitálových trhoch.

Na to, aby členské štáty mohli využiť podporu z tohto nástroja, predkladajú Komisii svoje plány obnovy. V každom pláne sa uvádzajú reformy a investície, ktoré sa majú vykonať do konca roku 2026, a členské štáty môžu získať finančné prostriedky do výšky vopred schválených pridelených prostriedkov. Na získanie pravidelných platieb musia členské štáty splniť schválené míľniky a ciele pri dosahovaní potrebných reforiem a investícií.

Splácanie vypožičaných prostriedkov EÚ pridelených na nástroj NextGenerationEU sa začne v roku 2028 a malo by sa dokončiť do roku 2058. Úvery splatia členské štáty, ktoré si požičali prostriedky, zatiaľ čo granty sa splatia z rozpočtu EÚ.

V období do konca roku 2022 bolo z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti vyplatených členským štátom celkom 138,8 mld. EUR (z toho 74,35 mld. EUR iba v roku 2022) tak vo forme predbežného financovania, ako aj po dosiahnutí určitých míľnikov a cieľov členskými štátmi EÚ.

Okrem toho bolo členským štátom pridelených, rozdelených alebo vyplatených niekoľko miliárd eur v rámci mnohých iných rozpočtových programov EÚ, ktoré môžu byť financované z nástroja NextGenerationEU. Stalo sa tak po úspešných operáciách na kapitálovom trhu, v rámci ktorých Komisia nadobudla finančné prostriedky emisiou dlhodobých dlhopisov EÚ. Do konca roka 2022 Komisia získala takmer 170 miliárd EUR z kapitálových trhov na svoj program NextGenerationEU. Komisia bude aj v roku 2023 pokračovať vo svojich operáciách prijímania pôžičiek zachovaním jednotného prístupu k financovaniu, ktorý spája všetky emisie pod jednu značku dlhopisov EÚ.

V júlovej správe sa potvrdilo, že pri vykonávaní Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa dosiahol významný pokrok a že ambiciózný reformný a investičný program členských štátov je na dobrej ceste. Do decembra bolo schválených všetkých 27 plánov obnovy a odolnosti a členské štáty vyčlenili viac ako 200 miliárd EUR na výdavky v oblasti klímy a 130 miliárd EUR na výdavky súvisiace s digitálnou transformáciou. Tieto sumy predstavujú viac ako 40 %, resp. 26 % z celkovej sumy finančných prostriedkov požadovaných členskými štátmi v rámci mechanizmu do konca roka 2022, čo je výrazne nad cieľmi 37 % a 20 % stanovenými nariadením.

Nástroj je tiež základom plánu REPowerEU, ktorý je reakciou EÚ na sociálno-ekonomické ťažkosti a narušenie globálneho trhu s energiami spôsobené útočnou vojnou Ruska voči Ukrajine. Podporuje koordinované plánovanie a financovanie príslušnej infraštruktúry, energetických projektov a reforiem s cieľom poskytnúť EÚ spoľahlivejšie, cenovo dostupnejšie a udržateľnejšie dodávky energie zlepšením energetického mixu a odklonom od ruských fosílnych palív (pozri kapitolu 2). V decembri sa dosiahla politická dohoda o zahrnutí osobitných kapitol na podporu priorít plánu REPowerEU do existujúcich plánov obnovy a odolnosti členských štátov.

Ako nástroj zameraný na výsledky sú platby v rámci mechanizmu závislé od toho, či členské štáty dosiahnu čiastkové míľniky a ciele v oblasti investícií a reforiem zahrnuté do ich príslušných plánov podpory obnovy a odolnosti. Ukázalo sa, že takéto nastavenie pomohlo urýchliť reformy v niektorých členských štátoch a zaručiť ich účinné vykonávanie. Systémy monitorovania a kontroly členských štátov, ktoré sú základným predpokladom k schváleniu plánov podpory obnovy a odolnosti, takisto prispeli k pocitu vlastnej zodpovednosti členských štátov, ktorý má zásadný význam pre úspech zložitých reforiem.

Na webovej stránke s [hodnotiacou tabuľkou plánov obnovy a odolnosti](#) je možné získať transparentný

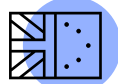
prehľad o vykonávaní Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a pokroku pri plnení národných plánov.

Komisia pomáha členským štátom s realizáciou ich plánov obnovy a odolnosti prostredníctvom Nástroja technickej podpory, t. j. programu EÚ, ktorý poskytuje na mieru šité odborné poznatky týkajúce sa navrhovania a vykonávania reforiem. Komisia reagovala na žiadosti 19 členských štátov o podporu. Popritom dostáva 17 členských štátov technickú podporu na realizáciu plánu REPowerEU.

Zdroje financovania plánu REPowerEU



Zvyšné úvery (aktuálna výška 225 miliárd EUR) z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a nové granty v hodnote 20 miliárd EUR financované v rámci tohto mechanizmu kombináciou zdrojov, konkrétne z Inovačného fondu (60 %) a prednostného predaja kvót v rámci systému obchodovania s emisiami (40 %)



5,4 miliardy EUR z pobrexitovej adaptačnej rezervy, ktoré budú môcť členské štáty dobrovoľne previesť do mechanizmu na financovanie opatrení plánu REPowerEU



Fondy politiky súdržnosti



Nástroj na prepájanie Európy



Inovačný fond



Financovanie z vnútroštátnych zdrojov a prostriedkov EÚ na podporu cieľov plánu REPowerEU



Vnútroštátne daňové opatrenia



Súkromné investície



Európska investičná banka

Rámec správy hospodárskych záležitostí prispôsobený budúcim výzvam

V nadväznosti na otvorenú a bohatú verejnú diskusiu uverejnila Komisia usmernenia pre jednoduchší a účinnejší rámec správy hospodárskych záležitostí. Cieľom návrhov Komisie je podporiť väčšiu zodpovednosť členských štátov a lepšie presadzovanie fiškálnych a hospodárskych politík, umožniť reformy a investície a znížiť vysoký pomer dlhu k HDP realistickým, postupným a udržateľným spôsobom. V tomto smere by mal reformovaný rámec pomôcť vybudovať ekologické, digitálne a odolné hospodárstvo budúcnosti a zároveň zaručiť udržateľnosť verejných financií vo všetkých členských štátoch.

↓

Zľava doprava: Chorvátsky predseda vlády Andrej Plenković, predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen, prezidentka Európskej centrálnej banky Christine Lagarde a predseda Euroskupiny Paschal Donohoe počas zasadnutia Európskej rady 23. a 24. júna 2022 v Bruseli (Belgicko).

Chorvátsko sa pripravuje na zavedenie eura

V júli EÚ prijala posledné právne akty potrebné na to, aby Chorvátsko mohlo 1. januára 2023 zaviesť euro. Stalo sa tak po období intenzívnej prípravy a značného úsilia, ktoré Chorvátsko vynaložilo na splnenie všetkých potrebných požiadaviek. Prípravy na prechod na euro doplnila komplexná komunikačná kampaň pod vedením chorvátskych orgánov. K tomuto úsiliu prispela aj Komisia a Európska centrálna banka.

Spolu s Chorvátskom používa spoločnú menu EÚ 20 členských štátov EÚ a 347 miliónov občanov EÚ. Euro prinesie občanom a chorvátskym podnikom praktické výhody. Zjednoduší im cestovanie a život v zahraničí, zvýši transparentnosť a konkurencieschopnosť trhov a uľahčí obchod. Eurobankovky a euromince sa takisto stanú hmatateľným symbolom slobody, pohodlia a príležitosti, ktorú EÚ ponúka všetkým Chorvátom.



Posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti Európy

EÚ uplatňuje regionálnu politiku, známu aj ako politika súdržnosti, ktorej cieľom je vyrovnávať rozdiely medzi regiónmi. Uvedená politika napĺňa politické priority EÚ, najmä hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť, ale aj zelenú a digitálnu transformáciu.

Komisia uzavrela v roku 2022 partnerské dohody o fondoch EÚ na roky 2021 – 2027 so všetkými členskými štátmi. Ide o kľúčové nástroje pre každé obdobie financovania, ktorými sa stanovujú stratégie každej krajiny na roky 2021 – 2027, pokiaľ ide o investície do financovania regiónov EÚ. Po uzavretí týchto dohôd nasledovalo prijatie 380 národných, regionálnych a tematických programov politiky súdržnosti vrátane plánov spravodlivej transformácie územia a 80 cezhraničných programov, ktorými sa stratégie v podobe konkrétnych iniciatív zavádzajú do praxe.



Európska komisárka pre súdržnosť a reformy Elisa Ferreira v Chorvátsku pri príležitosti začatia partnerskej dohody na roky 2021 – 2027, Záhreb (Chorvátsko) 29. septembra 2022.



Spoločne

za najväčší cezhraničný
program na roky
2021 – 2027

Interreg
Španielsko – Portugalsko

ROZPOČET EÚ

320
MIL. EUR

za spoluprácu v severozápadnej
Európe, oblasti Atlantiku
a Arktídy

Interreg

EU BUDGET

467
MIL. EUR

za spravodlivú transformáciu:
cieľové investície do
Karlovarského, Ústeckého
a Moravsko-sliezskeho
kraja v Česku

ROZPOČET EÚ

1,64
MLD. EUR

Zabezpečenie spravodlivej transformácie

Mechanizmus spravodlivej transformácie, t. j. kľúčový nástroj na zabezpečenie spravodlivého prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo, pri ktorom sa na nikoho nezabudne, už začal plniť svoj sľub, a to zmobilizovať do roku 2029 investície až do výšky 55 miliárd EUR. V 26 členských štátoch bolo prijatých približne 67 z predpokladaných 70 plánov spravodlivej transformácie územia.

Nový závod na získavanie vzácnych kovov a výrobu magnetických materiálov v estónskom meste Ida-Virumaa bol prvým projektom, ktorý získal finančnú podporu z Fondu na spravodlivú transformáciu. Prvé investície v rámci fondu už plánujú aj iné uhoľné regióny a regióny s vysokými emisiami uhlíka.

Podpora regiónov zapojených do spravodlivej transformácie sa zvýšila cez platformu pre spravodlivú transformáciu, ktorá na svojom portáli, ako aj v rámci polročných konferencií ponúka na mieru šitú podporu a výmenu informácií a najlepších postupov.

Vo februári uverejnila Komisia ôsmu správu o súdržnosti, v ktorej sa hodnotí stav regiónov

EÚ vo viacerých oblastiach politiky vrátane hospodárstva, energetiky, dopravy, inovácií, demografie a spoločnosti. Zo správy vyplynulo, že vďaka investíciám v rámci politiky súdržnosti dokáže väčšina menej rozvinutých regiónov dobiehať zaostávanie, a tým znižovať rozdiely v porovnaní s bohatšími oblasťami EÚ. Netreba však zabúdať ani na politické riešenia niektorých náročných výziev, napríklad hospodárskej stagnácie v niektorých oblastiach, prehlbovania rozdielov v oblasti inovácií a demografického starnutia.

Ľudia na prvom mieste – obnovená stratégia pre najvzdialenejšie regióny

V záujme posilnenia súdržnosti v rámci EÚ Komisia v roku 2022 prijala modernizovanú a prepracovanú stratégiu angažovanosti a podpory v najvzdialenejších regiónoch EÚ. Deväť zámorských území – Kanárske ostrovy (Španielsko), Francúzska Guyana, Guadeloupe, Martinik, Mayotte, Réunion, Svätý Martin (Francúzsko), Azory a Madeira (Portugalsko) – naďalej čelí viacerým odlišným štrukturálnym podmienkam – výzvam, ale aj výhodám – ktoré si vyžadujú individuálne riešenia. Nová stratégia stavia ľudí do popredia tým, že navrhuje konkrétne opatrenia na zlepšenie životných podmienok piatich miliónov obyvateľov žijúcich v týchto oblastiach. Plánuje podporovať zelenú a digitálnu transformáciu a stavať na ich jedinečných výhodách, ako sú mladé obyvateľstvo, rozsiahle morské plochy, jedinečná biodiverzita a výskumný potenciál. V rámci stratégie bude poskytovaná osobitná pomoc, ktorou sa zabezpečí, aby najvzdialenejšie regióny mohli v plnej miere využívať politiky EÚ a zužitkovať svoj potenciál.

Stratégia sa začala realizovať prostredníctvom dvoch osobitných nástrojov pomoci zavedených v roku 2022: systému malých grantov pre mladých ľudí s objemom jeden milión EUR na realizáciu miestnych projektov v oblastiach podľa ich výberu a projektu s objemom jeden milión EUR na podporu udržateľného „modrého“ cestovného ruchu. Stratégiou sa navyše oznámilo vytvorenie nového poradenského nástroja navrhnutého osobitne pre najvzdialenejšie regióny, t. j. nástroja, ktorý má podľa potreby pomôcť pri rozvoji, zdokonaľovaní a realizácii stratégií regionálneho rozvoja v najvzdialenejších oblastiach.

Nové nástroje na získavanie informácií o projektoch financovaných z prostriedkov EÚ

V roku 2022 Komisia zaviedla novú verejnú databázu Kohesio, ktorá obsahuje viac ako 1,5 milióna projektov financovaných zo zdrojov politiky súdržnosti v rokoch 2014 – 2020. Táto platforma, ktorá sa bude často aktualizovať, umožňuje všetkým používateľom transparentný a jednoduchý prístup k informáciám o projektoch financovaných z prostriedkov EÚ a prijímateľoch týchto prostriedkov. Prostredníctvom databázy Kohesio sa občania môžu dozvedieť o investíciách EÚ priamo v ich regióne.

Sprístupnila sa aj nová databáza pre programové obdobie 2021 – 2027, v ktorej možno nájsť všetky informácie o investíciách v rámci politiky súdržnosti.

Jednotný trh odolný voči krízam

Jednotný trh je už takmer 30 rokov najdôležitejším aktívom EÚ, ktoré našim podnikom ponúka istotu, široké pole pôsobnosti a odrazový mostík na svetové trhy a spotrebiteľom zasa širokú dostupnosť kvalitných výrobkov a služieb.

Nedávne krízy však ohrozili normálne fungovanie jednotného trhu, najmä v prvých dňoch pandémie ochorenia COVID-19, keď podniky a občania museli čeliť obmedzeniam vstupu, narušeniam dodávateľských reťazcov a nedostatočnej predvídateľnosti pravidiel. Následne vplyv útočnej vojny Ruska voči Ukrajine ukázal, ako rýchlo sa niektoré dodávateľské reťazce môžu rozpadnúť, a tým ohroziť nedostatok určitého tovaru a služieb v Európe, a ako si podniky musia hľadať nové trhy.

Komisia preto navrhla nový rámec, ktorý má chrániť fungovanie jednotného trhu v čase krízy. Ide o nástroj núdzovej pomoci pre jednotný trh, ktorý pomôže zabezpečiť, aby sa tovar, služby a ľudia mohli naďalej voľne pohybovať na jednotnom trhu, aby sa zaručil plynulý chod dodávateľských reťazcov a zároveň dostupnosť kritického tovaru a služieb a prístup k nim.

Cestovný ruch bol jedným z odvetví, ktoré pandémia zasiahla najviac, a vôbec prvým odvetvím, ktoré využilo novú iniciatívu na urýchlenie zelenej a digitálnej

transformácie všetkých odvetví EÚ. V súlade s priemyselnou stratégiou EÚ aktualizovanou v roku 2021 uverejnila Komisia vo februári 2022 spôsoby transformácie cestovného ruchu, t. j. plán, ktorý vznikol v spolupráci so zástupcami daného odvetvia a občianskej spoločnosti a v ktorom sú podrobne uvedené kľúčové iniciatívy, ciele a podmienky na dosiahnutie dvojakej transformácie a dlhodobej odolnosti tohto odvetvia.

V nadväznosti na výzvu, v rámci ktorej sa zástupcovia odvetvia cestovného ruchu EÚ mohli podeliť o svoje konkrétne opatrenia a ciele, bolo v roku 2022 uverejnených viac ako 250 prísľubov. Patria k nim iniciatívy verejných orgánov a organizácií destinačného manažmentu na vytvorenie a realizáciu stratégie environmentálne, hospodársky a sociálne udržateľného cestovného ruchu, umožnenie využívania online rezervačných nástrojov a digitálnej výmeny informácií o ponukách poskytovateľmi služieb cestovného ruchu. Aktívne sa zapája aj súkromný sektor, kde niekoľko veľkých podnikov prijalo konkrétne záväzky na zníženie svojej uhlíkovej stopy, využívania vody a vzniku odpadu. Popritom si zástupcovia malých i veľkých súkromných zainteresovaných strán stanovili ciele v oblasti poskytovania udržateľných služieb cestovného ruchu.

Iniciatíva pre núdzové situácie na jednotnom trhu – rámec krízového riadenia

Poradná skupina

koordinuje a radí Komisii.



Plánovanie pre prípad nepredvídaných udalostí

Tento rámec sa uplatňuje v bezkrízových obdobiach, keď jednotný trh funguje normálne.



Obozretný dohľad nad jednotným trhom

Aktivuje sa rozhodnutím Komisie, keď si nejaká udalosť vyžaduje opatrenia obozretného dohľadu.



Núdzová situácia na jednotnom trhu

Aktivuje sa rozhodnutím Rady, ak má nejaká kríza závažný vplyv na jednotný trh.

EÚ sa nesnaží zvyšovať odolnosť európskeho hospodárstva iba v rámci svojich hraníc, ale zaoberá sa aj oblasťami, v ktorých je závislá od krajín mimo EÚ. Komisia uverejnila vo februári 2022 druhé hĺbkové preskúmanie zamerané na päť strategických oblastí: vzácne zeminy a horčík, chemické látky, solárne panely, kybernetická bezpečnosť a IT softvér.

Na základe zistení prišla Komisia s viacerými iniciatívami vrátane založenia Európskej aliancie solárneho fotovoltického priemyslu. Cieľom je zvýšiť kapacitu výroby solárnych a fotovoltických technológií v Európe na 30 gigawattov ročne do roku 2025 v každom zo segmentov fotovoltického hodnotového reťazca. Splnenie tohto cieľa by Európe prinieslo nový HDP vo výške 60 miliárd EUR ročne a vytvorilo viac ako 400 000 nových pracovných miest.

Normy sú nepísaným základom jednotného trhu a globálnej konkurencieschopnosti. Od frekvencií Wi-Fi cez hračky pripojené na internet alebo lyžiarske viazania predstavujú neviditeľnú, no základnú súčasť každodenného života ľudí. V rámci novej stratégie v oblasti normalizácie predložila Komisia

nové pravidlá, ktoré stanovujú strategickejší prístup k normám a vnášajú demokratické hodnoty do technologických aplikácií. Nová stratégia bude prínosom pre podniky a spotrebiteľov tým, že zaručí interoperabilitu výrobkov a služieb, zníži náklady, zlepši bezpečnosť a podporí inovácie.

V roku 2022 Komisia predložila aj revidované pravidlá, ktorými chce zaručiť, aby sa v právnych predpisoch týkajúcich sa dizajnu zohľadňovali nové digitálne aspekty výrobkov a aby bola ochrana priemyselných dizajnov v celej EÚ jednoduchšia, lacnejšia a predvídateľnejšia.

V EÚ už funguje osobitná ochrana zemepisných označení pre vína, liehoviny a iné poľnohospodárske produkty a potraviny, no v súčasnosti takáto ochrana neexistuje pre remeselné a priemyselné výrobky. Nové pravidlá navrhnuté Komisiou tak umožnia výrobcovi ochrániť aj také výrobky, ako sú muránske sklo, donegalský tvíd, porcelán z Limoges, solingenské nožiarske výrobky a boleslawiecká keramika, a bojovať proti falzifikátom v Európe i mimo nej. Zároveň uľahčia spotrebiteľom rozpoznať kvalitu týchto výrobkov.

Nová stratégia normalizácie podporí priemysel EÚ na ceste k zelenej a digitálnej transformácii



V nových normách by sa mala definovať kvalita **vodíka** a technická interoperabilita s cieľom umožniť priemyselným odvetviám použiť na dekarbonizáciu vodík.



Suroviny používané v **batériách** – na pohon elektrických vozidiel a iných elektronických zariadení – by sa mali ťažiť v súlade s prísnyimi environmentálnymi a pracovnými normami.



Čipy potrebné v inteligentných hodinkách a iných **pripojených zariadeniach** si vyžadujú silnú ochranu pred kybernetickými hrozbami.

Spravodlivá hospodárska súťaž

V roku náročnom pre Európanov boli viac než kedykoľvek predtým potrebné kvalitné výrobky za spravodlivé ceny. Medzi najsilnejšie nástroje, ktoré Komisia môže použiť na ochranu spotrebiteľov a v snahe udržať hospodárstvo, patria rozhodnutia o antitruste, fúziách a štátnej pomoci, ktoré na jednotnom trhu zaručujú dynamickú a spravodlivú hospodársku súťaž.

Jedným z príkladov, ako úničný systém kontroly hospodárskej súťaže môže chrániť záujmy ľudí, je septembrové rozhodnutie Súdneho dvora Európskej

únie, ktorý z veľkej časti potvrdil rozhodnutie Komisie proti spoločnosti Google i pokutu, ktorú jej vyrubila vo výške vyše štyri miliardy eur. Ďalším príkladom rozhodnutia, ktoré ukazuje, ako politika hospodárskej súťaže môže podporiť inováciu, je zákaz akvizície spoločnosti GRAIL spoločnosťou Illumina, v dôsledku ktorej by sa totiž zmenšil výber testov na skoré odhalenie rakoviny. Komisia akvizíciu zakázala, keď spoločnosť Illumina nedokázala ponúknuť nápravné opatrenia, ktoré by rozptýlili obavy Komisie.

Udržateľná výroba a spotreba

Náš súčasný hospodársky model založený na princípe „vezmi – vyrob – vymeň“ vyčerpáva naše zdroje, znečisťuje životné prostredie, poškodzuje biodiverzitu a prehľbuje zmenu klímy. Okrem toho robí Európu závislou od zdrojov z iných častí sveta. Preto Komisia ako súčasť akčného plánu pre obehové hospodárstvo v marci 2022 predstavila balík návrhov, podľa ktorých by v EÚ normou mali byť udržateľné výrobky.

Tieto návrhy vychádzajú z úspechu existujúcich úničných pravidiel ekodizajnu, vďaka ktorým sa podarilo výrazne znížiť spotrebu energie v EÚ a spotrebiteľom zaručiť citeľné úspory. Len v uplynulom roku platné požiadavky ekodizajnu spotrebiteľom ušetrili 120 miliárd eur.

Návrh nariadenia o ekodizajne udržateľných výrobkov sa vzťahuje na dizajn výrobkov, od ktorého sa odvíja 80 % vplyvu životného cyklu výrobku na životné prostredie. Uvedeným návrhom sa rozširuje existujúci rámec ekodizajnu, pretože obsahuje požiadavky na zlepšenie obehovosti, energetických vlastností a ďalších aspektov environmentálnej udržateľnosti výrobkov.

Ďalej balík obsahuje aj novú stratégiu, ako dosiahnuť, aby textílie boli trvanlivejšie, dali sa opraviť, opätovne použiť a recyklovať. Jeho účelom je riešiť problém rýchlej módy, textilného odpadu a likvidácie nepredaných textilných výrobkov a takisto zabezpečiť, aby sa pri ich výrobe v plnej miere dodržiavali sociálne práva.

Kľúčové opatrenia v prospech obehových a udržateľných výrobkov



Požiadavkami na ekodizajn zvýšiť ekologickosť, obehovosť a energetickú účinnosť výrobkov.



Skvalitniť informácie o environmentálnej udržateľnosti a výrobkoch pre spotrebiteľov a subjekty v dodávateľskom reťazci zavedením digitálnych pasov výrobkov.



Predchádzať likvidácii nepredaných spotrebných výrobkov.



Presadzovať udržateľné obchodné modely.



Stanoviť povinné požiadavky na zelené verejné obstarávanie.

Nové pravidlá, ktoré Komisia navrhla, zaručia spotrebiteľom možnosť robiť pri kupovaní výrobkov informované rozhodnutia a zohľadňovať pri nich aspekt šetrnosti k životnému prostrediu. Či už pôjde o mobilný telefón alebo kuchynský spotrebič, spotrebiteľia budú mať k dispozícii výstižnejšie informácie o tom, aká je plánovaná životnosť výrobku a či ho možno opraviť. Ďalej nové pravidlá obsahujú zákaz environmentálne klamlivej reklamy a postupov zavádzajúcich spotrebiteľov, pokiaľ ide o trvanlivosť výrobku.

Komisia pri koncipovaní návrhu viedla konzultácie s viac ako 12 000 spotrebiteľmi, ako aj s podnikmi, so spotrebiteľskými odborníkmi a s vnútroštátnymi orgánmi. Respondenti sa zhodli, že najväčšou prekážkou pre zelenú transformáciu je overovanie, či sú tvrdenia týkajúce sa životného prostredia spoľahlivé.

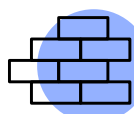
Navrhnutá revízia nariadenia o stavebných výrobkoch posilní a zmodernizuje pravidlá zavedené v roku 2011. Vytvorí sa tak harmonizovaný rámec na posudzovanie výkonnosti, ktorú vykazujú stavebné výrobky v oblasti životného prostredia a klímy, a na oznamovanie súvisiacich informácií.

Komisia v novembri predstavila druhý balík k obehovému hospodárstvu, v ktorom navrhla nové celouijné pravidlá, ako riešiť problém obalov, ktoré predstavujú čoraz závažnejší zdroj odpadu a frustrácie spotrebiteľov. Tieto nové pravidlá spotrebiteľom zaručia dostupnosť opätovne použiteľných obalov, odbúrajú nadbytočné obaly, obmedzia nadmerné balenie a poskytnú jasné označenia na podporu správnej recyklácie. Balík zahŕňa aj iniciatívu, ktorá spotrebiteľom a odvetviu objasňuje problematiku plastov na biologickej báze, kompostovateľných a biodegradovateľných plastov: stanovuje, pri akom použití sú takéto plasty skutočne environmentálne prospešné a ako by sa mali koncipovať, zneškodňovať a recyklovať.

Podniky zohrávajú pri budovaní udržateľného hospodárstva a spoločnosti kľúčovú úlohu. Vo februári Komisia predstavila návrh smernice o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti. Jeho cieľom je podporiť udržateľné a zodpovedné správanie podnikov v rámci globálnych hodnotových reťazcov. Podniky budú povinné ukotviť vo svojich podnikateľských činnostiach i správe a riadení podniku ľudské práva a environmentálne hľadiská.

Približne polovica spotrebiteľov, s ktorými sa konzultovalo v rámci štúdie EÚ, uviedla, že by bola ochotná priplatiť si za výrobok, ktorý vydrží dlhšie bez potreby opráv.

Zdroj: Prípravná štúdia na získanie dôkazov o spôsoboch, ako posilniť postavenie spotrebiteľov, aby zohrávali aktívnu úlohu pri ekologickej transformácii.



Stavebné výrobky

sa podieľajú 30 % na ročnej produkcii odpadu v EÚ.



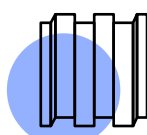
Budovy

sa podieľajú 40 % na energetickej spotrebe EÚ.



Stavby a stavebné práce

sa podieľajú 9,4 % na celkovej domácej uhlíkovej stope.



Cement, oceľ, hliník a plasty

sa podieľajú 15 % na emisiách uhlíka EÚ.

Urýchlenie udržateľných investícií

Ak má EÚ dosiahnuť svoj cieľ klimateckej neutrálnosti do roku 2050, je nutný veľký objem súkromných investícií. Udržateľné financovanie znamená presmerovať investície na hospodárske činnosti šetrné k životnému prostrediu a je stredobodom zelenej a digitálnej transformácie. EÚ už je svetovým lídrom v stanovovaní environmentálnych, sociálnych a riadiacich noriem na finančných trhoch a vytvorila úplne prvý klasifikačný systém udržateľných činností

v EÚ svojho druhu (známy pod názvom taxonómia EÚ).

V roku 2022 Komisia aktualizovala pravidlá, ktoré sa začnú uplatňovať od roku 2023, a v súlade s cieľmi EÚ v oblasti klímy a životného prostredia do nich zahrnula konkrétne prechodné činnosti v sfére plynu a jadrových technológií.



Ktorých činností súvisiacich s plynom sa to týka?

- ✓ Výroba elektriny z fosílnych plyných palív
- ✓ Vysokoúčinná kombinovaná výroba tepla/chladu a energie z fosílnych plyných palív
- ✓ Výroba tepla/chladu z fosílnych plyných palív v účinnom systéme diaľkového vykurovania a chladenia



Ktorých činností súvisiacich s jadrovou energiou sa to týka?

- ✓ Výskum, vývoj a zavádzanie pokročilých technológií („Generácia IV“), ktoré minimalizujú odpad a zlepšujú bezpečnostné normy
- ✓ Nové projekty jadrových elektrární s existujúcimi technológiami na výrobu elektrickej energie alebo tepla („Generácia III+“) (do roku 2045)
- ✓ Modernizácie a úpravy existujúcich jadrových elektrární na účely predĺženia životnosti (do roku 2040)

Spravodlivé, jednoduché a moderné zdaňovanie a clá

EÚ vo svojej dlhodobej agende v oblasti zdaňovania zameranej na spravodlivé a udržateľné podnikateľské prostredie vytýčila ciele opatrenia, ktoré majú podporovať investície a podnikateľského ducha.

Komisia v decembri predložila komplexný balík o dani z pridanej hodnoty (DPH) v digitálnom veku, aby systém lepšie fungoval pre podniky v modernom hospodárstve. Okrem toho balík zabezpečí, aby bol systém DPH v EÚ odolnejší proti podvodom, pretože umožní využiť na tieto účely potenciál digitalizácie.

Medzi kľúčové navrhované opatrenia patrí zavedenie jednotnej registrácie na účely DPH v celej EÚ, prechod na digitálne nahlasovanie v reálnom čase v prípade podnikov s cezhraničnou činnosťou a aktualizované pravidlá DPH pre platformy v oblasti prepravy pasažierov a ubytovania. Opatrenia zaistia, aby bol systém DPH v EÚ vhodnejšie nastavený na dnešné globalizované digitalizované podnikateľské prostredie a dokázal účinnejšie bojovať proti podvodom.

Komisia takisto navrhla nové pravidlá daňovej transparentnosti pre všetkých poskytovateľov služieb uľahčujúcich transakcie s kryptoaktívami klientom EÚ (pozri aj kapitolu 3). V súčasnosti mnohí používatelia kryptoaktív dosahujú významné zisky, ktoré vnútroštátne daňové orgány nezaregistrujú. Dôsledkom sú citelné straty príjmov pre verejný rozpočet. Komisia navrhla, aby všetci poskytovatelia služieb v oblasti kryptoaktív, bez ohľadu na ich veľkosť alebo miesto, kde sa nachádzajú, boli povinní nahlasovať transakcie klientov so sídlom v EÚ. Na základe návrhu

sa existujúce požiadavky na nahlasovanie a výmenu informácií budú vzťahovať aj na elektronické peniaze a rozhodnutia určené majetným fyzickým osobám.

V decembri členské štáty jednomyselne dospeli aj k dohode o plánovanej smernici o zaručení globálnej minimálnej úrovne zdaňovania nadnárodných spoločností v Európskej únii. EÚ sa vďaka tejto historickej dohode stane lídrom v uplatňovaní dohody o globálnej daňovej reforme, ktorú v roku 2021 skoncipovala Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj. Smernica obsahuje spoločný súbor pravidiel pre výpočet 15 % minimálnej efektívnej sadzby dane, aby bolo možné túto sadzbu riadne a dôsledne uplatňovať v celej EÚ. Minimálnu sadzbu dane vo výške 15 % odsúhlasilo na globálnej úrovni 137 krajín. Keď sa smernica začne vykonávať, vnesie do medzinárodného rámca pre zdaňovanie právnických osôb spravodlivosť, transparentnosť a stabilitu. Členské štáty musia nové pravidlá zaviesť do 31. decembra 2023.

V roku 2022 Komisia odštartovala aj proces úvah o budúcnosti zdaňovania, pričom prihliadala na potrebu zohľadniť aktuálne výzvy a budúce megatrendy. Výsledky sa zhromaždili na novembrovom daňovom sympóziu na vysokej úrovni, na ktorom ministri, čelní predstavitelia medzinárodných organizácií, zainteresované strany a členovia akademickej obce prediskutovali kľúčové otázky budúceho daňového mixu.



←
Európsky komisár pre
hospodárstvo Paolo Gentiloni
na daňovom sympóziu
2022 v Bruseli (Belgicko)
28. novembra 2022.

Silnejšie finančné trhy

Spotrebiteľské financie: zrýchlenie zavádzania okamžitých platieb

Okamžité platby ľuďom umožňujú previesť peniaze v ktorúkoľvek hodinu ktoréhokoľvek dňa do 10 sekúnd. Znamená to výrazné zrýchlenie transakcií a ich pohodlnejšie vybavovanie, napríklad pri uhrádzaní faktúr alebo príjme urgentných prevodov (napríklad v prípade urgentnej zdravotnej starostlivosti). Takisto pomáhajú zlepšiť peňažné

toky a vedú k úspore nákladov pre podniky, a to predovšetkým malé a stredné podniky vrátane maloobchodníkov. Komisia v októbri predstavila legislatívny návrh sprístupniť okamžité platby v eurách všetkým občanom a podnikom, ktorí majú bankový účet v EÚ a krajinách Európskeho hospodárskeho priestoru.

Výhody okamžitých platieb

Spotrebiteľia	Podniky a malé a stredné podniky	Poskytovatelia platobných služieb
 Peniaze, ktoré vám majú byť zaplatené, dostanete okamžite  Väčší výber platobných prostriedkov		
 Jednoduchšie hospodárenie s osobnými financiami	 Úspory nákladov: už nie je potrebná žiadna záruka za platbu	
 Rýchlejšie odosielanie tovaru zakúpeného online	 Zlepšenie peňažného toku pre podniky, malé a stredné podniky a maloobchodníkov	 Príležitosti na inovácie, ako sú nové aplikácie pre mobilné platby
 Uvoľnenie až 200 mld. EUR, ktoré v súčasnosti každý deň uviaznu vo finančnom systéme, na produktívne účely, čo prinesie ekonomické prínosy vo výške 1,34 mld. EUR až 1,84 mld. EUR ročne.		
 Odolnosť systému retailových platieb v EÚ		



Výkonný podpredseda Európskej komisie zodpovedný za hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí, a európsky komisár pre obchod Valdis Dombrovskis a európska komisárka pre finančné služby, finančnú stabilitu a úniu kapitálových trhov Mairead McGuinness na tlačovej konferencii k návrhu nariadenia Komisie o okamžitých platbách, Brusel (Belgicko) 26. októbra 2022.



Na ceste k efektívnejšej a odolnejšej únii kapitálových trhov

Únia kapitálových trhov je dlhodobým plánom EÚ na prehĺbenie jednotného trhu s kapitálom. Cieľom je umožniť jednoduchý tok peňazí (investícií a úspor) v celej EÚ, čo bude v prospech spotrebiteľov, investorov i podnikov bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú.

V snahe pokročiť s realizáciou tohto plánu Komisia v roku 2022 predložila dva balíky návrhov. V marci navrhla zmeny nariadenia o centrálnych depozitároch cenných papierov, pričom účelom zmien je zvýšiť bezpečnosť a účinnosť vyrovnávania na finančných trhoch EÚ. Pri vyrovnaní ide o dodanie cenných papierov kupujúcemu výmenou za dodanie hotovosti predávajúcemu. Vyrovnanie transakcie môže trvať až dva pracovné dni a počas nich tak môže vzniknúť

úverové aj právne riziko. Zabezpečiť, aby sa tieto transakcie vyrovnávali bezpečne a účinne, má preto pre finančný systém EÚ zásadný význam. Návrh má priniesť primeranejšie a účinnejšie pravidlá, vďaka ktorým sa znížia náklady na dodržiavanie predpisov a zmierni sa regulačná záťaž pre centrálnych depozitárov cenných papierov. Zároveň im uľahčí možnosť ponúkať širšiu škálu cezhraničných služieb a zlepši cezhraničný dohľad.

Druhý balík návrhov je zameraný na tri kľúčové oblasti: posilniť zúčtovací systém EÚ, harmonizovať pravidlá platobnej neschopnosti v členských štátoch a zmierniť záťaž pre podniky pri kótovaní na burze cenných papierov.

Bezpečný, spoľahlivý a konkurencieschopný zúčtovací systém

Centrálné zúčtovanie umožňuje plynulejšie obchodovanie na kapitálových trhoch a je kľúčom k finančnej stabilite EÚ. Pri centrálnej zúčtovaní obchodov koná poskytovateľ zúčtovacích služieb (tzv. centrálna protistrana – CCP) ako sprostredkovateľ a zaručuje plnenie zmlúv medzi kupujúcimi a predávajúcimi. Tým sa zvyšuje transparentnosť a znižujú riziká na finančných trhoch.

EÚ musí modernizovať svoj zúčtovací systém, aby mohla rýchlejšie reagovať na meniace sa trhové a hospodárske podmienky. Musí tiež posilniť svoju domácu zúčtovaciu kapacitu, aby sa znížili riziká vyplývajúce z jej nadmerného spoliehania sa na centrálnu protistranu mimo EÚ.

Navrhované opatrenia umožnia centrálnym protistranám z EÚ ľahšie rozšíriť ich služby tak, aby uspokojovali dopyt. Zvýši sa tým atraktivita trhu EÚ, zväčší sa hospodárska súťaž a používateľom zúčtovacích služieb sa poskytne širší výber.

S cieľom zabezpečiť finančnú stabilitu a schopnosť EÚ konať samostatne sa v nových pravidlách bude vyžadovať, aby určití účastníci trhu zúčtovali aspoň časť svojich zmlúv s centrálnymi protistranami z EÚ.

Harmonizované pravidlá týkajúce sa platobnej neschopnosti podnikov

Rôzne režimy platobnej neschopnosti v jednotlivých členských štátoch sú jednou z najväčších prekážok medzi vnútroštátnymi trhmi, pričom investori musia pri posudzovaní investičných príležitostí často zohľadňovať rôzne súbory pravidiel v každom členskom štáte.

Cieľom navrhovaných opatrení je harmonizovať určité pravidlá týkajúce sa platobnej neschopnosti s cieľom podporiť cezhraničné investície na celom jednotnom trhu, znížiť kapitálové náklady spoločností a v konečnom dôsledku prispieť k dosiahnutiu únie kapitálových trhov. Celkovo sa očakáva, že prínosy návrhu presiahnu 10 miliárd EUR ročne.

Nový akt o kótovaní

Ak chcú byť spoločnosti v súčasnosti kótované na verejných trhoch, musia splniť nemalý počet požiadaviek. Cieľom nového návrhu je zmierniť administratívnu záťaž pre spoločnosti všetkých veľkostí, ale najmä pre menšie spoločnosti, aby mohli ľahšie získať prístup k financovaniu prostredníctvom kótovania na burze.

Opatrenia ďalej prispievajú k prehĺbeniu únie kapitálových trhov znížením zbytočnej byrokracie a nákladov spoločností a zároveň zabezpečia vysokú úroveň ochrany investorov a integrity trhu. To povzbudí spoločnosti v tom, aby na kapitálových trhoch EÚ získali kotáciu a udržiavali si ju. Vďaka ľahšiemu prístupu na verejné trhy budú môcť spoločnosti lepšie diverzifikovať a doplniť dostupné zdroje financovania a investori z EÚ získajú širšie investičné príležitosti.



7. Budovanie spravodlivej a sociálnej Európy

Úvod

EÚ pokračovala v roku 2022 v práci na klimaticky neutrálnej, ekologickej, spravodlivej a sociálnej Európe, pričom pokročila v niekoľkých iniciatívach, ktoré predtým spustila Európska komisia. Napriek vonkajším výzvam, ktorým EÚ čelí, prioritou zostáva záväzok zlepšiť vzdelávanie, sociálne práva a pracovné podmienky pre všetkých, ktorí žijú v Európe; patrí sem aj zabezpečenie primeranosti minimálnych miezd a zlepšenie kvality a cenovej dostupnosti dlhodobej starostlivosti.

Na druhom európskom samite o boji proti rasizmu sa spojili vedúci predstavitelia EÚ a miestne organizácie, aby skonsolidovali prácu v oblasti rovnosti a nediskriminácie. Venovanie väčšej pozornosti otázkam rovnosti vyvrcholilo vyhlásením prvých víťazov ceny Európske hlavné mestá začlenenia a rozmanitosti. Uskutočnilo sa inauguračné Európske fórum o zamestnanosti a sociálnych právach, na ktorom boli diskusie zamerané na to, ako dosiahnuť spravodlivú a inkluzívnu ekologickú transformáciu.



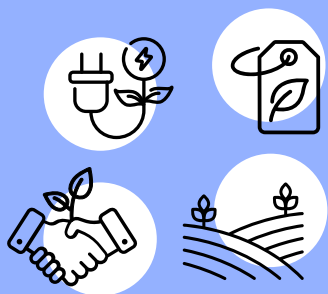
Dieťa číta knihu so svojimi rodičmi, Berlín (Nemecko) 8. augusta 2021.

Spravodlivé hospodárstvo pre ekologickú a digitálnu transformáciu

V snahe zabezpečiť, aby bol prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo a kontinent spravodlivý pre všetkých, musia byť sociálne politiky EÚ v súlade s jej ekologickými a digitálnymi prioritami. Patrí medzi ne znižovanie chudoby a aktívna podpora pracovných príležitostí, rovnaký prístup ku kvalitnému a k inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu, ako aj investície do sociálnej ochrany najzraniteľnejších osôb.

Členské štáty v roku 2022 predstavili svoje národné sociálne cieľové hodnoty na rok 2030 s cieľom splniť Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv. Kumulovane, ich záväzky pevne nasmerovali EÚ k dosiahnutiu, ba dokonca prekročeniu hlavných cieľových hodnôt EÚ v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby.

Ústredným návrhom zahrnutým v legislatívnom balíku Fit for 55 o klimatickej neutralite (pozri kapitolu 2) bolo vytvorenie Sociálno-klimatického fondu na podporu ekonomicky znevýhodnených domácností, malých podnikov, mikropodnikov a používateľov dopravy, a to riešením vplyvu stanovovania cien uhlíka na občanov.



Rok po tom, čo EÚ prijala dlhodobú víziu pre vidiecke oblasti, sa viac než tisíc organizácií – na európskej, celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni – spojilo v rámci vidieckeho paktu 2022 s cieľom posilniť spoluprácu medzi subjektmi verejného sektora vo všetkých oblastiach politiky a naštartovať udržateľnosť a sociálno-ekonomickú životaschopnosť vidieckych oblastí.

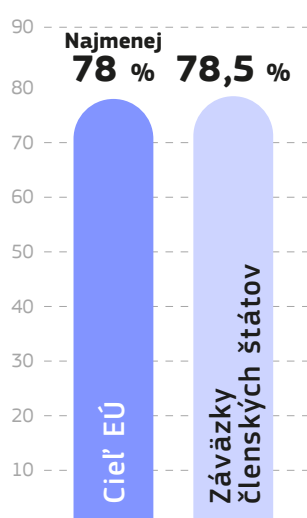
Ako Európska komisia bojuje proti diskriminácii a podporuje rozmanitosť?

- Prostredníctvom právnych predpisov, stratégií a akčných plánov, akými sú:
 - akčný plán EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025,
 - stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025,
 - stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025,
 - strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov na roky 2021 – 2030,
 - stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030,
 - cena Európske hlavné mestá začlenenia a rozmanitosti,
 - Európsky mesiac rozmanitosti,
 - akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv.
- Spolupráca s členskými štátmi EÚ.
- Poskytovanie finančných prostriedkov prostredníctvom programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty, Európskeho sociálneho fondu a Európskeho sociálneho fondu plus.
- Podpora dobrovoľných iniciatív, akými sú európske charty rozmanitosti.

Tri sociálne ciele EÚ do roku 2030: zapoja sa všetky členské štáty



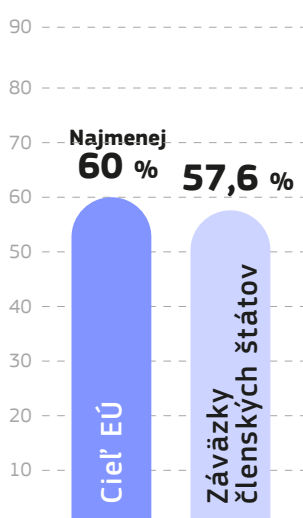
Zamestnanosť



obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov by malo byť do roku 2030 zamestnaných.



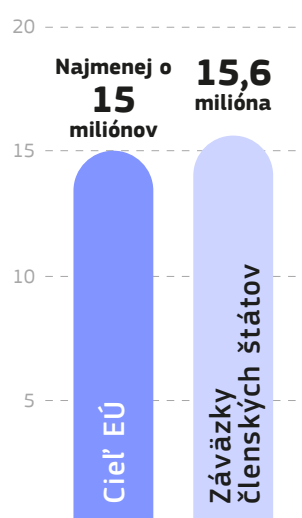
Zručnosti



všetkých dospelých by sa do roku 2030 malo každoročne zúčastňovať na odbornej príprave.



Znižovanie chudoby



menej osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením do roku 2030.

Podpora pracovníkov

Európsky parlament a členské štáty EÚ dosiahli politickú dohodu o smernici o primeraných minimálnych mzdách, ktorou sa stanovuje rámec na zabezpečenie toho, aby vnútroštátne minimálne mzdy spĺňali svoj účel, a to, aby pracovníkom zabezpečovali dôstojnú kvalitu života. Novými pravidlami sa podporí kolektívne vyjednávanie pri stanovovaní miezd a posilní sa účinný prístup pracovníkov k ochrane formou minimálnej mzdy v EÚ.

Okrem toho nadobudla účinnosť aj smernica o transparentných a predvídateľných pracovných podmienkach v Európskej únii, ktorá pracovníkom v celej Európe zaručuje väčšiu stabilitu a umožňuje im dostávať včasné a úplnejšie informácie o základných aspektoch ich práce, ako je miesto výkonu ich práce a odmeňovanie.

Pomoc mladším ľuďom pri nástupe do práce

V rámci Európskeho roka mládeže 2022 bola spustená iniciatíva ALMA (*Aim, Learn, Master, Achieve* – vytýčiť si cieľ, naučiť sa, zvládnuť, dosiahnuť) s cieľom pomôcť mladým, znevýhodneným ľuďom (vo veku 18 – 30 rokov) vstúpiť na trh práce naprieč hranicami EÚ.

Iniciatíva ALMA ponúka účastníkom 2- až 6-mesačný pobyt pod dohľadom v inom členskom štáte EÚ, po ktorom nasleduje intenzívna odborná príprava a pomoc pri hľadaní práce po ich návrate. V každej fáze je k dispozícii koučing a poradenstvo. Iniciatíva je financovaná z Európskeho sociálneho fondu plus a doplní existujúce programy, ako je Erasmus+ alebo Európsky zbor solidarity, keďže je venovaná skupine mladých ľudí, na ktorých sa uvedené programy nevzťahujú.

Sociálna nerovnosť a nezamestnanosť sú otázky, ktoré najviac znepokojujú mladých Európanov.

Zdroj: Budúcnosť Európy, osobitný prieskum Eurobarometra č. 517, 2022.

88 % Európanov považuje sociálnu Európu za dôležitú pre nich osobne.

Zdroj: Sociálne otázky, osobitný prieskum Eurobarometra č. 509, 2021.



Európsky komisár pre pracovné miesta a sociálne práva Nicolas Schmit (štvrtý zľava) počas návštevy sociálneho podniku financovaného z Európskeho sociálneho fondu, ktorý zamestnáva osoby so zdravotným postihnutím, Plovdiv (Bulharsko) jún 2022.

Podpora pre ľudí v núdzi

Primeraný minimálny príjem (peňažné dávky, ktoré fungujú ako záchranná sociálna sieť, iné ako minimálna mzda) pomáha zabezpečiť, aby každý mohol platiť svoje účty a žiť dôstojný život. Je to dôležité najmä v časoch hospodárskej recesie, keďže takýto príjem dokáže zmierniť pokles príjmov

domácností u ľudí v najväčšej núdzi, a tým prispieť k udržateľnému a inkluzívnemu rastu. Hoci systémy minimálneho príjmu existujú vo všetkých členských štátoch, ich primeranosť, dosah a efektivita pri podpore ľudí sa výrazne líšia.

Viac ako
95
miliónov ľudí
v EÚ bolo v roku 2021
ohrozených chudobou
alebo sociálnym
vylúčením.

Okolo **20 %** ľudí
bez práce ohrozených
chudobou nemá nárok
na žiadnu podporu
príjmu.

Odhaduje sa, že
30 % až 50 %
oprávneného obyvateľstva
sa nezapojilo do systémov
minimálneho príjmu.

Cieľom odporúčania je:



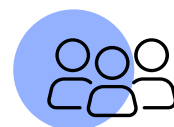
chrániť

najzraniteľnejšie osoby
znížením rizika chudoby
a sociálneho vylúčenia,



poskytnúť

stimuly
a podporu na opätovné
začlenenie osôb
schopných pracovať
späť na trh práce,



prispieť k dosiahnutiu
cieľov EÚ v oblasti
zamestnanosti
a znižovania chudoby
do roku 2030,



zachovať udržateľnosť
verejných financií.

V roku 2022 predložila Komisia návrh na odporúčanie Rady Európskej únie týkajúce sa primeraného minimálneho príjmu, aby členské štáty podporili v modernizácii a zefektívnení ich systémov minimálneho príjmu tak, aby ľuďom pomáhali vymaniť sa z chudoby a zároveň podporovali začlenenie tých, ktorí môžu pracovať, do trhu práce.

Európsky rok mládeže

Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen vyhlásila rok 2022 za oficiálny Európsky rok mládeže s cieľom upozorniť mladých ľudí na príležitosti, ktoré im ponúka zelená a digitálna transformácia, a priniesť perspektívu mládeže do politik EÚ.



VIDEO Video o Európskom roku mládeže.

So zameraním na témy blízke mladým ľuďom (zmena klímy a životné prostredie, zamestnanosť a duševné zdravie) bola spustená imerzná platforma „Voice your Vision“ (Daj tvojej vízii hlas). Jej cieľom bolo poskytnúť mladým ľuďom možnosť nahráť ich posolstvá týkajúce sa politických oblastí Európskeho roka mládeže a vyjadriť názor.



Dialog o mládežníckej politike zameraný na financovanie budúcich priorít EÚ s európskym komisárom pre rozpočet a administratívu Johannesom Hahnom (šiesty sprava) ako súčasť Európskeho roka mládeže, Brusel (Belgicko) 21. septembra 2022.

Vďaka sérii dialógov venovaných politike v oblasti mládeže, ktorých cieľom bolo podporiť aktívnu účasť a angažovanosť, mohli mladí ľudia diskutovať s členmi kolégia komisárov, zatiaľ čo prostredníctvom rozhovorov „Youth Talks“ mohli prezentovať nové nápady a inšpirovať ostatných mladých ľudí, aby plnili dôležitú úlohu v procese zmien.

Všetky príležitosti spojené s rokom mládeže zobrazoval Európsky portál pre mládež. Obsahoval časť s príbehmi mladých novinárov a časť venovanú politike v oblasti mládeže s iniciatívami, z ktorých majú priamy prospech mladí ľudia. Mapa aktivít Európskeho portálu pre mládež ponúkala viac ako 8 500 aktivít v celej Európe aj mimo nej.



↑
VIDEO Dialóg o mládežníckej politike zameraný na financovanie budúcich priorít EÚ s európskym komisárom pre rozpočet a administratívu Johannesom Hahnom ako súčasť Európskeho roka mládeže, september 2022.

Vzdelávanie, zručnosti a celoživotné vzdelávanie

V roku 2022 členské štáty posilnili svoju spoluprácu v medziach nového strategického rámca európskeho vzdelávacieho priestoru a zmobilizovali značné finančné prostriedky EÚ pre sektor vzdelávania a odbornej prípravy. Iniciatíva európsky vzdelávací priestor, ktorá bola predložená v roku 2017, pomáha členským štátom spolupracovať na budovaní odolnejších a inkluzívnejších systémov vzdelávania a odbornej prípravy. V správe o pokroku pri vytváraní európskeho vzdelávacieho priestoru do roku 2025 za rok 2022 sa hodnotí vykonávanie iniciatív a politických reforiem týkajúcich sa európskeho vzdelávacieho priestoru i pokrok pri dosahovaní cieľových hodnôt na úrovni EÚ.

V oblasti rovnosti, spravodlivosti, začlenenia a rodovej rovnosti Rada prijala odporúčania týkajúce sa mobility mladých dobrovoľníkov v rámci EÚ, aby sa dobrovoľníctvo stalo dostupnejším pre ľudí s nedostatkom príležitostí. Rada prijala dodatočné odporúčania týkajúce sa ciest k úspechu v škole, aby znížila mieru predčasného ukončovania školskej dochádzky.

EÚ takisto chcela univerzitám umožniť, aby mohli poskytovať lepšie a inkluzívnejšie vzdelávanie a výskum, a to dvomi dôležitými míľnikmi v roku 2022: oznámením o európskej stratégii pre univerzity a odporúčaním Rady o budovaní mostov pre účinnú

spoluprácu v oblasti vysokoškolského vzdelávania v Európe. Cieľom bolo rozvíjať skutočne európsky rozmer v sektore vysokoškolského vzdelávania, ktorý je postavený na spoločných hodnotách. Excelentnosť a začlenenie sú charakteristickými znakmi európskeho vysokoškolského vzdelávania. V nadväznosti na výzvu vedúcich predstaviteľov EÚ adresovanú Rade, Komisii a členským štátom, aby posilnili partnerstvá medzi univerzitami, v súčasnosti iniciatíva Európske univerzity zahŕňa 44 aliancií pozostávajúcich z 340 inštitúcií vysokoškolského vzdelávania v 31 krajinách.

Odporúčanie Rady týkajúce sa európskeho prístupu k mikrocertifikátom pre celoživotné vzdelávanie a zamestnateľnosť z roku 2022 spolu s členskými štátmi a so zainteresovanými stranami pomôže odstrániť nedostatok zručností zabezpečením, aby občania EÚ mohli využívať prispôbené vzdelávacie a kariérne dráhy počas celého svojho života.

V roku 2022 bolo zriadených prvých 11 učiteľských akadémií programu Erasmus+, ktoré pozostávajú zo 182 organizácií z 23 krajín a ktoré počas troch rokov dostanú celkovo 15 miliónov EUR na to, aby učiteľom poskytli príležitosti na vzdelávanie a mobilitu. Ekologické a digitálne vzdelávanie je takisto kľúčom k dokončeniu európskeho vzdelávacieho priestoru.



Európska komisárka pre inováciu, výskum, kultúru, vzdelávanie a mládež Marija Gabriel na oslavách 35. výročia programu Erasmus+, Brusel (Belgicko) 14. decembra 2022.

Popritom sa EÚ zúčastnila aj na samite OSN o transformácii vzdelávania, pričom vyslala silný politický signál o potrebe urýchliť úsilie o dosiahnutie cieľa OSN v oblasti udržateľného rozvoja č. 4 týkajúceho sa kvalitného vzdelávania. Predsedníčka von der Leyen bola vyhlásená za jedného z piatich svetových lídrov a EÚ stála na čele výziev na zvýšenie celosvetového financovania vzdelávania.

V roku 2022 EÚ a členské štáty zabezpečili, aby mali žiaci všetkých vekových kategórií prístup k vedomostiam a zručnostiam, aby mohli žiť udržateľnejšie a dokázali sa vyrovnávať s meniacim sa trhom práce v digitálnej ére. Odporúčanie Rady o vzdelávaní zameranom na zelenú transformáciu a udržateľný rozvoj a Európsky rámec kompetencií v oblasti udržateľnosti sa spolu s prebiehajúcim štruktúrovaným dialógom o digitálnom vzdelávaní a zručnostiach zaoberajú rastúcimi potrebami EÚ v oblasti zručností pre ekologickú a digitálnu transformáciu.

Na prechod na moderné a konkurencieschopné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje je preto potrebné zabezpečiť, aby bola európska pracovná sila vybavená správnymi zručnosťami. V júni Rada prijala odporúčanie na podporu potrieb dospelých v produktívnom veku v oblasti odbornej prípravy. V odporúčaní sa navrhuje, aby členské štáty zriadili „individuálne vzdelávacie účty“, čo pracovníkom uľahčí prístup k odbornej príprave a ich zotrvanie v nej. Cieľom je každoročne zvyšovať počet ľudí zapojených do odbornej prípravy.

Rada takisto prijala odporúčanie o zabezpečení spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo, v ktorom vyzvala členské štáty,

aby prijali opatrenia zaoberajúce sa aspektmi zamestnanosti a sociálnymi aspektmi politík v oblasti klímy, energetiky a životného prostredia. Tieto opatrenia zahŕňajú komplexný balík politík v oblasti kvalitného, cenovo dostupného a inkluzívneho vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania i rovnakých príležitostí.

Cieľom Paktu o zručnostiach, ktorý je súčasťou Európskeho programu v oblasti zručností, je spojiť verejné a súkromné organizácie, a to tak, že sa uľahčí vytváranie rozsiahlych partnerstiev v oblasti zručností a ich podpora v tom, aby prijali konkrétne záväzky v oblasti zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie dospelých. V roku 2022 sa pakt rozrástol na 1 000 členov, ktorí sa zaviazali poskytovať konkrétne príležitosti na odbornú prípravu pre pracovníkov v celej Európe a prisľúbili pomôcť vyškoliť šesť miliónov ľudí. Okrem toho program Erasmus+ a ďalšie programy EÚ poskytujú aj značné finančné prostriedky na iniciatívy na úrovni EÚ a reformy vzdelávania a odbornej prípravy na vnútroštátnej i miestnej úrovni.

V októbri Komisia prijala návrh, ktorým sa rok 2023 vyhlasuje za Európsky rok zručností. Spolu s Európskym parlamentom, členskými štátmi i verejnými a súkromnými aktérmi to oživí celoživotné vzdelávanie v EÚ, pomôže ľuďom získať správne zručnosti pre kvalitné pracovné miesta a umožní podnikom riešiť ich nedostatok zručností. V snahe plne využívať potenciál európskej pracovnej sily sa bude väčší dôraz klásť na ženy, mladých ľudí a tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy.

Zintenzívnenie opatrení na vytvorenie únie rovnosti

V roku 2022 Komisia pokračovala vo vykonávaní svojej širokej škály stratégií v oblasti rovnosti, ktoré sa týkali rodovej rovnosti (vrátane rovnakej odmeny za rovnakú prácu), boja proti rasizmu, boja proti antisemitizmu, diskriminácie Rómov a komunity LGBTIQ osôb a práv osôb so zdravotným postihnutím.

Rodová rovnosť

V správe Komisie o rodovej rovnosti v EÚ z roku 2022 sa hodnotia hlavné iniciatívy na podporu rovnosti medzi ženami a mužmi za posledných 12 mesiacov v kľúčových oblastiach stratégie pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025.

V júni 2022 sa dosiahla historická dohoda o rodovej rovnováhe v podnikoch EÚ prostredníctvom smernice o rodovej rovnováhe vo vrcholových orgánoch, ktorú následne v plnom rozsahu schválil Európsky parlament. Podniky EÚ kótované na burzách cenných papierov EÚ sú povinné dosiahnuť 40 % podiel osôb menej zastúpeného pohlavia na pozíciách nevýkonných riadiacich pracovníkov a 33 % podiel na pozíciách riadiacich pracovníkov. V smernici sa stanovujú aj jasné a transparentné postupy vymenúvania do funkcie.

Na základe návrhu Komisie z roku 2021 dosiahli Parlament a Rada v decembri politickú dohodu o opatreniach v oblasti transparentnosti odmeňovania. Nové pravidlá zabezpečia väčšiu transparentnosť a účinné presadzovanie zásady rovnakého odmeňovania žien a mužov a zlepšia prístup k spravodlivosti pre obeť diskriminácie v odmeňovaní.



**26 %
zvýšenie**

**26 % zvýšenie globálneho rastu si
môžeme zabezpečiť odstránením
rodového rozdielu.**

Zdroj: The power of parity: How advancing women's equality can add \$12 trillion to global growth.



1 z 5

**Najmenej každý piaty mileniál sa cíti
byť trvalo alebo často diskriminovaný
pre svoj pôvod. Najčastejšie
uvádzanými faktormi boli rasa
a etnická príslušnosť.**

Zdroj: The Deloitte Global 2021 Millennial and Gen Z Survey.

NextGenerationEU



Investovanie v prospech žien a dievčat v EÚ a na celom svete

- Rodová rovnosť je teraz kľúčovým prvkom nového rozpočtu EÚ, nástroja NextGenerationEU a financovania vonkajšej činnosti EÚ.
- Plány obnovy a odolnosti členských štátov zahŕňajú viac ako **100 rôznych iniciatív v oblasti rodovej rovnosti**.
- **1,55 miliardy EUR pridelených v rokoch 2021 – 2027** v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty EÚ.
- **500 miliónov EUR** pridelených v rámci globálnej iniciatívy EÚ a OSN s názvom Spotlight.
- **85 % iniciatív** v rámci Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce podporí rodovú rovnosť.

Boj proti rodovo motivovanému násiliu

Pri príležitosti Medzinárodného dňa žien v marci 2022 Komisia navrhla celoeurópske pravidlá na boj proti násiliu páchanému na ženách a domácejmu násiliu. Na základe navrhovanej smernice sa bude trestnoprávne postihovať znásilnenie na základe chýbajúceho súhlasu, zmrzačenie ženských pohlavných orgánov a kybernetické násilie, ktoré zahŕňa zdieľanie intímnych snímok bez súhlasu, kybernetické prenasledovanie, kybernetické obťažovanie a podnecovanie k násiliu alebo nenávisti na internete.

Navrhované pravidlá posilňujú prístup obetí k spravodlivosti a nabádajú členské štáty, aby zriadili

jednotné kontaktné miesto, na ktorom by sa na jednom mieste sústredili všetky podporné i ochranné služby.

V pravidlách sa takisto stanovuje, že obeť by mali mať aj možnosť požadovať v rámci trestného konania odškodnenie. V návrhu sa požaduje primeraná a špecializovaná ochrana a podpora, ako sú bezplatné linky pomoci a krízové centrá pre obeť znásilnenia, a zabezpečuje sa ním cielená podpora skupinám, ktoré majú osobitné potreby alebo sú ohrozené vrátane žien utekajúcich pred ozbrojeným konfliktom.

EÚ, ktorá sa stará

Každý má právo na cenovo dostupné služby starostlivosti: od starostlivosti a vzdelávania v ranom detstve po služby dlhodobej domácej starostlivosti a komunitné služby. Účasť na vzdelávaní v ranom detstve má pozitívny vplyv na vývoj dieťaťa a pomáha znižovať riziko sociálneho vylúčenia a chudoby v priebehu života. Dlhodobá starostlivosť umožňuje ľuďom, ktorí sú v dôsledku staroby, choroby alebo zdravotného postihnutia pri každodenných činnostiach odkázaní na pomoc druhých, zachovať si autonómiu a viesť dôstojný život. Pre mnohých ľudí však tieto služby stále nie sú cenovo dostupné, nie sú im k dispozícii alebo k nim nemajú prístup.

Komisia prijala v roku 2022 európsku stratégiu v oblasti starostlivosti. Uvedená stratégia prispieva k psychickej a fyzickej pohode prijímateľov starostlivosti, k rodovej rovnosti i sociálnej spravodlivosti. Cieľom tohto ambiciózneho plánu je posilniť prístup k cenovo dostupnej, vysokokvalitnej a dlhodobej starostlivosti a revidovať ciele v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve stanovené Radou v španielskej Barcelone, ako sa predpokladá v Akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv.

Investovať do starostlivosti je dôležité na prilákanie a udržanie talentov v sektore starostlivosti, ktorý sa často vyznačuje náročnými pracovnými podmienkami a nízkymi mzdami, na riešenie nedostatku pracovnej sily i na využitie hospodárskeho potenciálu tohto sektora a jeho potenciálu tvorby pracovných miest. Tieto investície takisto zvýšia účasť žien na trhu práce. Keďže ženy stále nesú hlavné bremeno opatrovateľských povinností (90 % pracovnej sily v oblasti formálnej starostlivosti tvoria ženy a 7,7 milióna žien nie je z dôvodu opatrovateľských povinností zamestnaných), efektívny sektor starostlivosti by mohol vyvážiť pretrvávajúce rodové rozdiely, ako sú rozdiely v odmeňovaní žien a mužov a v ich starobných dôchodkoch.

Na riešenie týchto problémov Komisia navrhuje konkrétne opatrenia na podporu členských štátov, pokiaľ ide o zlepšovanie prístupu k vysokokvalitným a cenovo dostupným službám starostlivosti, ako aj pracovných podmienok opatrovateľov a rovnováhy medzi ich pracovným a súkromným životom.

Všetky členské štáty mali od augusta 2022 povinnosť začať uplatňovať nové pravidlá EÚ týkajúce sa rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom.



Takmer 90 % pracovnej sily v oblasti formálnej starostlivosti tvoria ženy.

7,7 milióna žien nepracuje z dôvodu neplatených opatrovateľských povinností.

Investície do starostlivosti môžu do roku 2030 vytvoriť v EÚ ďalších 13,6 milióna pracovných miest.



V roku 2019 bolo do vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve zapísaných len 27 % detí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením v porovnaní s 35 % celkovej populácie detí.

Približne **tretina** domácností s potrebami dlhodobej starostlivosti nevyužíva služby domácej starostlivosti, pretože si ich nemôže dovoliť.

Vykonávanie stratégie pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025

EÚ vydala nové usmernenia pre stratégie a akčné plány na posilnenie rovnosti LGBTIQ osôb, ktoré pomáhajú členským štátom pri zavádzaní opatrení na zabezpečenie rovnosti ich LGBTIQ komunít. Usmernenia zahŕňajú stanovenie jasných cieľových

hodnôt na podporu rovnosti so zameraním na najzraniteľnejších členov LGBTIQ komunity a zabezpečenie ich ochrany prostredníctvom účinných legálnych možností.

Komisia takisto prijala návrh na harmonizáciu uznávania rodičovstva vo všetkých členských štátoch, vďaka čomu sa budú chrániť základné práva detí a poskytnú sa právna istota rodinám (pozri kapitolu 5).

→
Európska komisárka pre rovnosť Helena Dalli sa zúčastnila 30. ročníka EuroPride, Belehrad (Srbsko) 16. septembra 2022.



Stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030

Osoby so zdravotným postihnutím majú právo na plnú účasť vo všetkých oblastiach života, rovnako ako všetci ostatní. Napriek pokroku v niektorých oblastiach pretrvávajú mnohé prekážky. Zamestnaných je len polovica osôb so zdravotným postihnutím v porovnaní s tromi osobami zo štyroch osôb bez zdravotného postihnutia. V roku 2021 bolo 29,7 % obyvateľstva EÚ vo veku 16 rokov alebo viac so zdravotným postihnutím (obmedzenie aktivity) ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, zatiaľ čo v prípade osôb bez zdravotného postihnutia to bolo len 18,8 %.

V roku 2022 Komisia uverejnila rámec monitorovania, v ktorom môžu ľudia sledovať pokrok dosiahnutý pri každej zo 64 akcií stratégie v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030. Dve hlavné iniciatívy uvedenej stratégie už priniesli svoje výsledky: zriadenie platformy pre oblasť zdravotného postihnutia, vďaka ktorej členské štáty, občianska spoločnosť i inštitúcie EÚ spolupracujú na tom, aby sa ciele uvedenej stratégie stali skutočnosťou, a obnovenie stratégie v oblasti ľudských zdrojov v Komisii, ktoré prinieslo opatrenia na podporu rozmanitosti a začleňovania osôb so zdravotným postihnutím.

Balík opatrení v oblasti zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím, ktorého cieľom je zlepšiť výsledky osôb so zdravotným postihnutím na trhu práce, bol spustený v septembri. Balík pomôže rozvíjať vnútroštátne politiky, ktoré zapájajú osoby so zdravotným postihnutím do ekologickej a digitálnej transformácie.

Počas Európskeho dňa osôb so zdravotným postihnutím, usporiadaného Komisiou a Európskym fórom zdravotného postihnutia, podpredsedníčka pre hodnoty a transparentnosť Věra Jourová a komisárka pre rovnosť Helena Dalli udelili cenu Access City na rok 2023, ktorou ocenili mestá, ktoré vynaložili úsilie na to, aby zlepšili bezbariérovosť pre osoby so zdravotným postihnutím a ich účasť na živote v meste. Víťazom sa stalo švédske mesto Skellefteå za svoj inovačný prístup a dlhodobý záväzok k lepšej bezbariérovosti vo verejných priestoroch a v dopravnej infraštruktúre.

Platforma EÚ pre oblasť zdravotného postihnutia je ďalším prostredím, kde si môžu príslušné zainteresované strany vymieňať skúsenosti a osvedčené postupy, navzájom sa učiť a spolupracovať.



Európska únia, ktorá skutočne bojuje proti rasizmu

V rámci opatrení akčného plánu EÚ proti rasizmu Komisia v marci 2022 spolu s inštitúciami, členskými štátmi, občianskou spoločnosťou, orgánmi pre rovnosť a miestnymi organizáciami EÚ usporiadala druhý európsky samit o boji proti rasizmu. Od spustenia akčného plánu boli členské štáty požiadané, aby vypracovali národné plány boja proti rasizmu. Samit bol príležitosťou na diskusiu o pokroku dosiahnutom pri ich vykonávaní, najmä o spoločných usmerňujúcich zásadách na podporu prípravy a vykonávania národných akčných plánov boja proti rasizmu.

V nadväznosti na nový strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov Komisia takisto spolupracovala s členskými štátmi na hodnotiacej správe o ich národných strategických rámcoch pre Rómov, v ktorej analyzovala záväzky členských štátov a poskytla usmernenia k prípadným potrebným zlepšeniam.

Prvé ceny EÚ za rozmanitosť

V apríli 2022 vyhlásila Komisia vôbec prvých víťazov ceny Európske hlavné mestá začlenenia a rozmanitosti, ktorej cieľom je vyzdvihnúť mestá a regióny v celej EÚ, ktorých inkluzívna politika ide pre ostatným príkladom. Víťazi z piatich členských štátov boli ocenení za svoju prácu na budovaní spravodlivejších spoločností prostredníctvom podpory rozmanitosti a začlenenia, pokiaľ ide o pohlavie, rasový a etnický pôvod, náboženstvo a vieru, zdravotné postihnutie, vek, práva LGBTIQ osôb a integráciu Rómov.

Každoročné vyhlasovanie víťazov ceny Európske hlavné mestá začlenenia a rozmanitosti, ktoré sa začalo v rámci akčného plánu EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025, je súčasťou práce Komisie zameranej na dosiahnutie skutočnej únie rovnosti, pričom víťazi boli v roku 2022 vyhlásení počas Európskeho mesiaca rozmanitosti. Témou bolo „Budovanie mostov“ a zástupcovia podnikov, akademickej obce, mimovládnych organizácií a Komisie diskutovali o tom, ako budovať inkluzívne pracoviská a vytvárať účinné a prierezové politiky začleňovania a rozmanitosti, ktoré sa naraz zaoberajú viacerými oblasťami diskriminácie.

EÚ pokračovala vo svojej práci v boji proti rasistickým a xenofóbnym trestným činom z nenávisti a nenávisťným prejavom a v zabezpečovaní riadnej transpozície a vykonávania rámcového rozhodnutia o boji proti trestným činom z nenávisti a nenávisťným prejavom, a to prostredníctvom trestného práva, ako aj postupov v prípade nesplnenia povinnosti.

Boj proti antisemitizmu

Komisia začala vykonávať vôbec prvú stratégiu EÚ v oblasti boja proti antisemitizmu a podpory židovského života na roky 2021 – 2030. V marci 2022 prijala Rada závery o boji proti rasizmu a antisemitizmu a vyzvala členské štáty, aby do konca roka 2022 vypracovali národné stratégie boja proti antisemitizmu. Členské štáty boli tiež vyzvané, aby používali právne nezáväznú pracovnú definíciu antisemitizmu a popierania a skresľovania holokaustu, ktoré prijala Medzinárodná aliancia pre pripomínanie holokaustu.



VIDEO Víťazi prvej ceny Európske hlavné mestá začlenenia a rozmanitosti vysvetľujú lokálne dosahy ocenenia, svoju motiváciu a celkové výhody úsilia o rovnocennejšiu a inkluzívnejšiu Európu.



8. Podpora európskych záujmov a hodnôt vo svete

Úvod

V roku rastúcej neistoty zostala EÚ naďalej hnacou silou multilateralizmu a stála na čele reakcie na globálne výzvy. Presadzovala pritom ambicióznú susedskú politiku, preukazovala solidaritu a rozvíjala komplexné partnerstvá v záujme zabezpečenia a podpory celosvetového mieru, stability, demokracie a ľudských práv.

EÚ a jej členské štáty v jednotnej a odhodlanej reakcii na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine a na

následnú potravinovú a energetickú krízu poskytli Ukrajine humanitárnu pomoc, núdzovú pomoc, ako aj finančnú, operačnú a vojenskú podporu (pozri kapitolu 1).

Členské štáty EÚ zároveň opätovne potvrdili svoj záväzok prevziať v úzkej spolupráci s medzinárodnými partnermi väčšiu zodpovednosť za európsku bezpečnosť a obranu s cieľom chrániť spoločné záujmy a hodnoty.



Pracovníci Koordinačného centra pre reakcie na núdzové situácie, ktoré koordinuje poskytovanie pomoci krajinám postihnutým katastrofami, Brusel (Belgicko) 4. mája 2022.



© Judith Litvine / Francúzske ministerstvo pre Európu a zahraničné veci



Neformálne zasadnutie hláv štátov a predsedov vlád, Versailles (Francúzsko) 11. marca 2022.

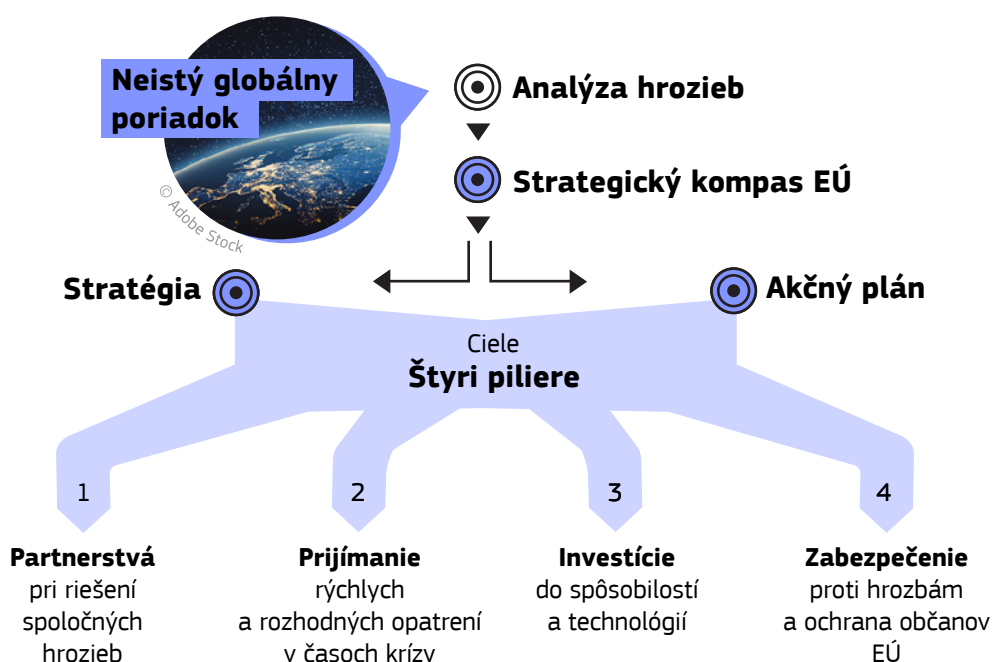
Bezpečnosť a obrana

V snahe zlepšiť schopnosť EÚ chrániť svojich občanov, hodnoty a záujmy a prispievať k medzinárodnému mieru a bezpečnosti Rada prijala Strategický kompás, ktorý schválili lídri EÚ v marci 2022. V súlade so smerovaním stanoveným vo Vyhlásení z Versailles je jeho cieľom zvýšiť investície, využiť inovačné a kritické technológie a vybudovať integrovanejší a konkurencieschopnejší európsky obranný trh. V pláne je zvýšiť rozpočet EÚ na obranu a zlepšiť koordináciu medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o štandardizáciu spôsobilostí a vybavenia.

Spolupráca medzi EÚ a NATO je naďalej neoddeliteľnou súčasťou európskej stability a bezpečnosti. V roku 2022 požiadali o členstvo v NATO ďalšie dva členské štáty EÚ, Fínsko a Švédsko, čím sa vzdali svojej dlhodobej vojenskej nestrannosti.

V tom istom roku sa zároveň Dánsko pripojilo k ďalším 26 členským štátom zapojeným do vykonávania spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky, čím sa ešte viac posilnila schopnosť EÚ prevziať vedúcu úlohu v rámci mierových operácií, predchádzania konfliktom a posilňovania medzinárodnej bezpečnosti.

Pravdepodobné dlhodobé účinky útočnej vojny Ruska proti Ukrajine (pozri kapitolu 1) na európsky a celosvetový bezpečnostný poriadok si vyžiadali ešte užšiu spoluprácu s partnermi, ako sú OSN, NATO, Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Africká únia a Združenie národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN).





Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredseda pre silnejšiu Európu vo svete Josep Borrell (v strede) na 29. zasadnutí ministerskej rady Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Lodž (Poľsko) 1. decembra 2022.



Európsky mierový nástroj poskytol ukrajinským ozbrojeným silám vojenské vybavenie a bezpečnostnú infraštruktúru, vďaka čomu rozhodujúcim spôsobom podporil obranu Ukrajiny. EÚ po prvýkrát vo svojej histórii poskytla nejakej krajine smrtiace vybavenie na jej obranu pred agresiou. Prostredníctvom Európskeho mierového nástroja EÚ zároveň podporila partnerské krajiny formou opatrení pomoci, a to napríklad v Moldavsku, Mozambiku, Nigeri, Somálsku a krajinách západného Balkánu. Podporu poskytla aj Africkej únii.

EÚ takisto začala vojenskú pomocnú misiu Európskej únie na podporu Ukrajiny s cieľom posilniť schopnosť ukrajinských ozbrojených síl brániť územnú celistvosť Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc a odrádzať od prípadných budúcich vojenských ofenzív zo strany Ruska a iných potenciálnych útočníkov a reagovať na ne.

EÚ a jej členské štáty rýchlo zmobilizovali Európsku multidisciplinárnu platformu proti hrozbám trestnej činnosti, aby zabezpečili ostrážitosť voči zločincovi, ktorí využívajú prebiehajúcu vojenskú agresiu na Ukrajinu. V Moldavsku bolo zriadené podporné centrum EÚ pre vnútornú bezpečnosť a riadenie hraníc.

EÚ poskytla plnú operačnú a finančnú podporu krajinám v prvej línii (pozri kapitolu 1). Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (Frontex) ponúka podporu na hraniciach EÚ s Ruskom a Ukrajinou s cieľom pomôcť miestnym orgánom pri riešení veľkého počtu prichádzajúcich utečencov. V teréne je prítomná aj Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol), ktorá úzko spolupracuje so všetkými členskými štátmi v snahe predchádzať trestným činom, ako sú obchodovanie s ľuďmi, nedovolené obchodovanie so strelnými zbraňami, pranie špinavých peňazí a pracovné vykorisťovanie, a bojovať proti nim.

1 miliarda EUR

suma zmobilizovaná prostredníctvom Európskeho obranného fondu 2022 na posilnenie obranných spôsobilostí EÚ a poskytnutie nových nástrojov pre inovácie v oblasti obrany.

1,2 miliardy EUR

suma určená na 61 výskumných a vývojových projektov v oblasti obranného priemyslu (s podporou okolo 700 podnikov) vybraných v rámci Európskeho obranného fondu 2021.

2 miliardy EUR

oznámená investícia v prospech programu EÚ pre inovácie v oblasti obrany (*).

(*) Pozostáva z rozpočtu z Európskeho obranného fondu (1,46 miliardy EUR) v kombinácii so spolufinancovaním zo strany členských štátov (90 miliónov EUR) a očakávaným pákovým efektom vo výške 400 miliónov EUR až 500 miliónov EUR z iných verejných a súkromných zdrojov.

500 miliónov EUR

navrhovaný nový krátkodobý nástroj v rámci nariadenia o posilnení európskeho obranného priemyslu prostredníctvom aktu o spoločnom obstarávaní s cieľom stimulovať spoločné obstarávanie naliehavých a kritických výrobkov obranného priemyslu z priemyslu EÚ členskými štátmi.

3,1 miliardy EUR

vybavenie a zásoby poskytnuté prostredníctvom Európskeho mierového nástroja.

Pozn.: Táto infografika zahŕňa existujúce aj budúce programy.

Európska susedská politika a rokovania o rozšírení

Západný Balkán a Turecko

EÚ je naďalej odhodlaná podporovať európsku perspektívu tohto regiónu a v júli začala rokovania so Severným Macedónskom a s Albánskom. V decembri zároveň udelila štatút kandidátskej krajiny Bosne a Hercegovine.

Balík týkajúci sa rozširovania z roku 2022 zahŕňal podrobný prehľad vykonávania hospodárskeho a investičného plánu pre západný Balkán vo výške 30 miliárd EUR, ktorý je súčasťou stratégie Global Gateway (pozri ďalej). Cieľom je znížiť zjavnú sociálno-ekonomickú priepasť medzi EÚ a týmto regiónom a zlepšiť jeho energetickú bezpečnosť.

Európska komisia potvrdila svoje odporúčanie zrušiť vízový režim pre Kosovo (týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244/1999 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova).

V rámci prístupových rokovaní s Čiernou Horou a so Srbskom EÚ pokračovala v pravidelnom dialógu s týmito dvoma krajinami na politickej aj technickej úrovni.

Prvý samit EÚ – západný Balkán sa konal 6. decembra v albánskej Tirane a bol významnou príležitosťou na opätovné potvrdenie prístupovej perspektívy partnerov zo západného Balkánu. Komisia oznámila balík na podporu energetiky, ktorý pozostáva z grantov vo výške 1 miliardy EUR. Tieto granty majú pomôcť západnému Balkánu čeliť energetickej kríze a podporiť jeho prechod na čistú energiu. Účastníci samitu takisto uvítali spoločné vyhlásenie telekomunikačných operátorov EÚ a západného Balkánu o budúcom znížení roamingových nákladov medzi EÚ a západným Balkánom a záväzok týkajúci sa zosúladenia s vízovou politikou EÚ.



↑
Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen (prvá sprava) prijíma (zľava doprava) českého predsedu vlády Petra Fialu, predsedu vlády Severného Macedónska Dimitara Kovačevskiho a albánskeho predsedu vlády Ediho Ramu, Brusel (Belgicko) 19. júla 2022.

EÚ pokračovala v dialógu na vysokej úrovni s Tureckom vo vybraných oblastiach spoločného záujmu, a to najmä v súvislosti so zmenou klímy a s migráciou. Pokračovala tiež intenzívna spolupráca v oblasti obchodu.

Finančná pomoc pre západný Balkán a Turecko

500 miliónov EUR

naliehavá rozpočtová podpora pre západný Balkán na riešenie dôsledkov energetickej krízy.

1,8 miliardy EUR

suma prijatá vo forme grantov v rámci **Investičného rámca pre západný Balkán** pre 40 hlavných investičných projektov (doprava, energetika, životné prostredie, digitálne technológie, súkromný sektor a ľudský kapitál). Z toho sa **500 miliónov EUR** použije ako súčasť balíka na podporu energetiky.

Mobilizácia celkových investícií vo výške **5,7 miliardy EUR**.

990 miliónov EUR

programy rozvoja vidieka v rámci **nástroja predvstupovej pomoci** pre Čiernu Horu, Albánsko, Severné Macedónsko, Srbsko a Turecko.

Očakáva sa, že táto suma vygeneruje investície do vidieckych oblastí západného Balkánu a Turecka vo výške viac ako **2 miliardy EUR**.

Východné partnerstvo

V nadväznosti na rozhodnutie Európskej rady z júna 2022 udelila EÚ štatút kandidátskych krajín Moldavsku a Ukrajinu a Gruzínsku poskytla európsku perspektívu.

S cieľom podporiť malé a stredné podniky a zelenú a digitálnu transformáciu EÚ pokračovala vo vykonávaní svojho ambiciózneho hospodárskeho a investičného plánu v rámci stratégie Global Gateway (pozri ďalej) v celom regióne Východného partnerstva.



Predsedačka Európskej komisie Ursula von der Leyen (vľavo) a ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyy, Kyjev (Ukrajina) 8. apríla 2022.



↑
Prezidentka Moldavska Maia Sandu
(vľavo) a európsky komisár pre susedstvo
a rozšírenie Olivér Várhelyi, Brusel
(Belgicko) 18. mája 2022.

Pokiaľ ide o východných partnerov, EÚ investuje 2,3 miliardy EUR s cieľom zmobilizovať investície až do výšky 17 miliárd EUR vo všetkých odvetviach. Patria sem projekty digitálnej pripojiteľnosti, ako je napríklad zavedenie optických káblov popod Čierne more a rozvoj vysokorýchlostnej širokopásmovej infraštruktúry. Prioritou sú aj dopravné trasy na pohyb ľudí a tovaru medzi kaukazským regiónom a EÚ.

Podpísaním memoranda o porozumení s Azerbajdžanom v oblasti energetiky sa posilnila energetická bezpečnosť EÚ a zelená transformácia Azerbajdžanu.

Po zmanipulovaných prezidentských voľbách v Bielorusku v roku 2020 a zapojení režimu do útočnej vojny Ruska proti Ukrajine zvýšila EÚ svoje sankcie namierené proti bieloruskému režimu. EÚ však naďalej ponúka podporu a solidaritu bieloruskému ľudu žijúcemu v krajine, ako aj v exile.

Južné susedstvo

Vykonávanie hospodárskeho a investičného plánu pre južné susedstvo ako súčasť stratégie Global Gateway (pozri ďalej) prebieha dobre, pričom dôležité projekty sa formujú v prioritných oblastiach zelenej transformácie a odolnosti proti zmene klímy. V roku 2022 bolo na investície v južnom susedstve vyčlenených 30 miliárd EUR, a to najmä do infraštruktúry pre energiu z obnoviteľných zdrojov.

V novembri EÚ a Egypt zintenzívnili spoluprácu v oblasti prechodu na čistú energiu podpísaním memoranda o porozumení o strategickom partnerstve v oblasti vodíka z obnoviteľných zdrojov.

Útočná vojna Ruska proti Ukrajine mala viacero nepriaznivých vplyvov v krajinách južného susedstva. Ide najmä o krajiny, ktoré sú štrukturálne závislé od dovozu potravín a trpia zhoršenými sociálno-ekonomickými podmienkami, ktoré spôsobila už pandémia COVID-19.

Komisia podporovala odolnosť partnerských krajín prostredníctvom programov na riešenie otázok, ako sú oživenie hospodárstva, sociálna ochrana, vytváranie pracovných miest a poľnohospodárstvo. Vďaka mechanizmu pre potraviny a odolnosť sa pre južné susedstvo sprístupnila podpora EÚ vo výške 225 miliónov EUR. Jej cieľom bolo zmiernenie účinkov potenciálnych vznikajúcich potravinových kríz v dôsledku závislosti od dovozu potravín, ktorý narušila útočná vojna Ruska proti Ukrajine (pozri časť Potravinová bezpečnosť).

Medzinárodné partnerstvá a humanitárna pomoc

Stratégia Global Gateway

V roku 2022 EÚ pracovala na realizácii svojej pozitívnej a udržateľnej ponuky na financovanie investícií, t. j. stratégie Global Gateway. Stratégia bola spustená koncom roka 2021 na podporu veľkých investícií do projektov tvrdej a mäkkej infraštruktúry. Jej cieľom je podporiť inteligentné, čisté a bezpečné prepojenia v digitálnom, energetickom a dopravnom sektore a posilniť zdravotnícke, vzdelávacie a výskumné systémy.

Na základe prístupu „Tím Európa“ sa EÚ, jej členské štáty, rozvojové banky a finančné inštitúcie dohodli, že do roku 2027 prispejú k mobilizácii 300 miliárd EUR na investície v partnerských krajinách. Na februárovom samite EÚ – Africká únia bol predstavený prvý veľký investičný balík v rámci stratégie Global Gateway medzi Afrikou a Európou vo výške 150 miliárd EUR.

V prvom roku vykonávania boli zrealizované kľúčové investície s cieľom podporiť digitálnu pripojiteľnosť prostredníctvom podmorských dátových káblov a pozemných prepojení medzi EÚ a jej partnermi, zvýšiť výrobu energie z obnoviteľných zdrojov prostredníctvom investícií do solárnych elektrární a veterných parkov a zlepšiť prístup k vakcínam, liekom a zdravotníckym technológiám a zvýšiť kapacitu na ich výrobu.

S prístupom „Tím Európa“ zostávajú EÚ a jej členské štáty vedúcimi poskytovateľmi oficiálnej rozvojovej pomoci na celom svete. V roku 2021 predstavovala táto pomoc 71,6 miliardy EUR (najnovšie dostupné údaje), čo predstavuje 41 % celosvetovej pomoci. Ich spoločný príspevok takisto predstavuje viac než polovicu celkovej svetovej pomoci na vzdelávanie. Sektor vzdelávania pritom podporujú vo viac ako 100 krajinách na celom svete. EÚ naďalej ostáva na čele úsilia o vykonávanie Agendy 2030 a dosiahnutie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja.

V roku 2022 sme si takisto pripomenuli 45. výročie nadviazania vzťahov medzi EÚ a združením ASEAN. Počas jubilejného samitu EÚ – ASEAN oznámili EÚ a jej členské štáty v rámci prístupu „Tím Európa“ mobilizáciu 10 miliárd EUR. Tá bola súčasťou stratégie Global Gateway s cieľom urýchliť investície do infraštruktúry v krajinách združenia ASEAN. V indicko-tichomorskom regióne bolo identifikovaných niekoľko hlavných projektov, ako napríklad iniciatíva Tímu Európa v oblasti udržateľnej pripojiteľnosti.



Zľava doprava: Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen, prezident Spojených štátov Joe Biden a indonézskeho prezidenta Joko Widodo na samite G20 v Bali (Indonézia) 16. novembra 2022.

Popri samite sa konalo aj sprievodné podujatie na vysokej úrovni o partnerstve pre globálne investície do infraštruktúry zhodnotil stav po prvom roku vykonávania. Toto partnerstvo predstavuje spoločné úsilie skupiny G7 financovať infraštruktúrne projekty v rozvojových krajinách.





Generálny riaditeľ Svetovej zdravotníckej organizácie Tedros Adhanom Ghebreyesus (vľavo) a európska komisárka pre medzinárodné partnerstvá Jutta Urpilainen podpisujú program partnerstva medzi EÚ a Svetovou zdravotníckou organizáciou, Brusel (Belgicko) 30. novembra 2022.

Na podporu úsilia partnerských krajín riešiť pandémiu a jej dôsledky už bolo zmobilizovaných 53,7 miliardy EUR a do konca roka 2021 bolo v rámci prístupu „Tím Európa“ vyplatených 47,7 miliardy EUR. V roku 2022 EÚ a jej členské štáty naďalej zostávali na čele medzinárodnej solidarity spojenej s ochorením COVID-19, pričom sa s partnerskými krajinami podelili o 502,2 milióna dávok vakcín. Z nich bolo 422 miliónov dávok rozdelených pomocou nástroja COVAX (1,1 milióna dávok prostredníctvom mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany) a 80,2 milióna dávok na bilaterálnom základe (38 miliónov prostredníctvom mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany).

EÚ vyčlenila ďalších 300 miliónov EUR na urýchlenie zavádzania a využívania vakcín vo viacerých krajinách, väčšinou v Afrike, a ďalších 100 miliónov EUR na posilnenie systémov zdravotnej starostlivosti a zlepšenie prístupu k diagnostike a liečbe. V záujme posilnenia globálnej kapacity v oblasti zdravia EÚ pomohla vytvoriť nový medzinárodný fond pre predchádzanie pandémiám, pripravenosť a reakciu na ne a prispeje naň sumou 427 miliónov EUR.



Vakcíny prichádzajú do Sierra Leone, február 2022.



V roku 2022 pokračovalo vykonávanie iniciatívy Tímu Európa v oblasti výroby vakcín, liekov a zdravotníckych technológií v Afrike a prístupu k nim. Zároveň bola oznámená iniciatíva na podporu podobného úsilia v Latinskej Amerike a Karibiku. Vďaka tomu sa doplnia a ešte viac posilnia sociálne, hospodárske a vedecké väzby medzi EÚ a Latinskou Amerikou a Karibikom.

EÚ tiež predložila stratégiu na posilnenie partnerstva medzi svojimi členskými štátmi a Radou pre spoluprácu v Perzskom zálive v kľúčových oblastiach politiky, ako sú energetika, zelená transformácia a zmena klímy, obchodná a hospodárska diverzifikácia, regionálna stabilita a globálna bezpečnosť, humanitárne a rozvojové výzvy a užšie medziľudské kontakty. V oblasti spoločných priorít EÚ pokračuje aj v posilnenej spolupráci s arabskými darcami.



Pôrodná asistentka kontroluje podvýživu u dojčiat v utečeneckom tábore Kousséri, Baga Sola (Čad) máj 2022. Tábor bol postavený vďaka humanitárnej pomoci EÚ po tom, ako ľudia v Nigérii utiekli pred násilnosťami skupiny Boko Haram.



Utečenecký tábor Kousséri, Baga Sola (Čad) máj 2022.

Humanitárna pomoc a civilná ochrana

Za posledných 30 rokov EÚ pomohla zmierniť utrpenie miliónov najzraniteľnejších ľudí vo viac ako 110 krajinách. V roku 2022 Komisia zmobilizovala humanitárnu pomoc vo výške 2,2 miliardy EUR, aby pomohla riešiť najnaliehavejšie potreby dotknutého obyvateľstva na celom svete. Každé siedme euro z rozpočtu EÚ na humanitárnu pomoc je vyčlenené na tzv. zabudnuté núdzové situácie, ako je napríklad hladomor v regióne Sahel.

Komisia pokračovala aj v poskytovaní humanitárnej finančnej podpory pre 4 milióny utečencov v Turecku, z ktorých väčšina utiekla pred vojnou v Sýrii. K humanitárnej pomoci vo výške 325 miliónov EUR, ktorá už bola ohlásená koncom roka 2021 na program núdzovej záchranej sociálnej siete v Turecku, pribudlo ďalších 50 miliónov EUR, čím sa celková humanitárna finančná pomoc EÚ poskytnutá Turecku od roku 2012 približuje k sume 3,4 miliardy EUR.



EÚ predsedala šiestej bruselskej konferencii na tému „Podpora budúcnosti Sýrie a okolitého regiónu“, ktorá sa konala 9. a 10. mája 2022 a ktorej sa zúčastnilo 55 krajín a 22 medzinárodných organizácií. Konferencia, ktorá je hlavným darcovským podujatím pre Sýriu a daný región, zmobilizovala pomoc Sýrčanom v krajine aj v susedných krajinách formou prisľúbených finančných prostriedkov v celkovej výške viac ako 6,4 miliardy EUR.

V roku 2022 bol vytvorený nový nástroj, európska kapacita humanitárnej reakcie, ktorý má vyplniť medzery, a to najmä v logistike, v humanitárnej reakcii na náhle prírodné nebezpečenstvá a katastrofy spôsobené ľudskou činnosťou.



This bakery in Syria got destroyed by the war



VIDEO Pomoc pri obnove prevádzky pekárne po vojne, Aleppo (Sýria) marec 2022.



Operácie humanitárnej pomoci financované z prostriedkov EÚ sa týkajú rôznych odvetví vrátane potravinovej bezpečnosti, zdravotnej starostlivosti, poskytovania prístrešia a vzdelávania v núdzových situáciách, ale aj služieb ochrany vrátane služieb proti rodovo motivovanému násiliu. Pomoc sa poskytuje na základe štyroch základných humanitárnych zásad: ľudskosť, neutralita, nestrannosť a nezávislosť.

EÚ je naďalej pevne odhodlaná podporovať dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva, aby mohla plniť svoje ciele v oblasti humanitárnej pomoci a zlepšovať bezpečnosť svojich humanitárnych partnerov, no porušovanie medzinárodného humanitárneho práva zostáva výzvou na celom svete.



© UNICEF, 2022

EÚ ako dôležitý darca humanitárnej pomoci v Jemene

Po siedmich rokoch vojny Jemen naďalej čelí jednej z najhorších humanitárnych kríz na svete. Milióny Jemenčanov sú vysídlené, chudobné a podvyživené. Okrem toho nemá viac ako polovica obyvateľstva zaistené potraviny. Humanitárna pomoc EÚ pomáha Jemenčanom formou potravinovej pomoci, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, vody a prístreškov. Pomáha tiež zlepšovať služby na zabezpečenie hygieny v oblastiach s vysokou potravinovou neistotou a podvýživou, v oblastiach postihnutých konfliktom a pre vysídlené obyvateľstvo.

↑
Jemen, október 2022.
Znevýhodnené jemenské deti niekedy predčasne ukončia školskú dochádzku z dôvodu súvisiacich nákladov, ktoré sú často pre ich rodičov príliš vysoké. UNICEF vďaka finančným prostriedkom EÚ poskytuje deťom v núdzi školské potreby, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní.

Príklady humanitárnej pomoci pridelenej v roku 2022



Africký roh

→ 633 miliónov EUR (Tím Európa)

na boj proti extrémnej potravinovej neistote spôsobenej bezprecedentným suchom, ochorením COVID-19 a vojenskou agresiou Ruska voči Ukrajine.



Afganistan a daný región

→ Vyše 115 miliónov EUR

na podporu humanitárnych organizácií. (Plus dodatočné finančné prostriedky v reakcii na ničivé zemetrasenie s magnitúdou 5,9, ktoré zasiahlo východný Afganistan v júni 2022.)



Oblasť Sahel a región Čadského jazera

→ 954 miliónov EUR (EÚ a jej členské štáty)

na boj proti naliehavej a zhoršujúcej sa potravinovej neistote v celej Afrike.



Jemen

→ 170 miliónov EUR

pre osoby postihnuté konfliktom.

Od začiatku vojny v roku 2015 prispela EÚ viac ako 1,2 miliardy EUR v reakcii na krízu vrátane 862 miliónov EUR na humanitárnu pomoc a 407 miliónov EUR na rozvojovú pomoc.



Sýria a daný región

→ 6,4 miliardy EUR

celkový prísľub prijatý na konferencii o Sýrii v roku 2022.

EÚ a jej členské štáty prisľúbili 4,8 miliardy EUR. Sú hlavnými darcami humanitárnej pomoci a pomoci na zvýšenie odolnosti v tomto regióne, pričom od roku 2011 bolo vyčlenených 27,4 miliardy EUR.



Mjanmarsko/Barma

→ 27 miliónov EUR

na riešenie okamžitých potrieb najzraniteľnejších osôb vrátane vysídlených a konfliktom postihnutých komunít.



Humanitárna pomoc EÚ vo vzdialených regiónoch (Afganistan), október 2022.

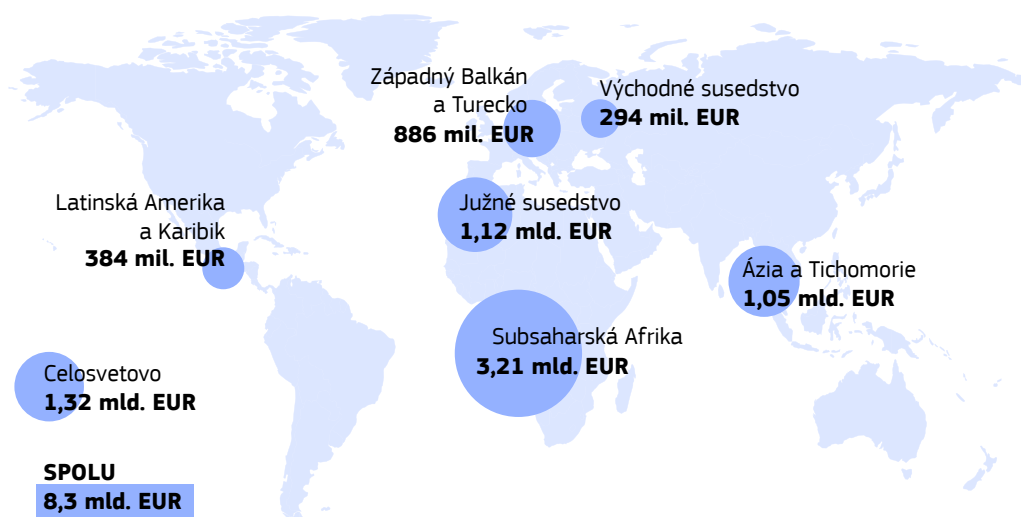
Potravinová bezpečnosť

Blokáda ukrajinského vývozu a ničenie polí na pestovanie plodín priniesli značné riziká pre prístupnosť aj cenovú dostupnosť potravín v susedstve EÚ, v severnej Afrike a na Blízkom východe, ale aj v Ázii, subsaharskej Afrike a Latinskej Amerike. Týkalo sa to najmä pšenice, ktorá je základnou potravinou.

Na základe prístupu „Tím Európa“ EÚ spojila zdroje a odborné znalosti so svojimi členskými štátmi a s finančnými inštitúciami s cieľom riešiť celosvetovú potravinovú krízu. Plne pritom uznala potrebu viacstrannej spolupráce s medzinárodnými partnermi.

V rámci reakcie Tímu Európa na globálnu potravinovú neistotu EÚ zmobilizovala ďalších 600 miliónov EUR na podporu zasiahnutých afrických, karibských a tichomorských krajín a 225 miliónov EUR pre severnú Afriku a Blízky východ. Odhadovaná celková podpora EÚ zameraná na globálnu potravinovú bezpečnosť a potravinové systémy tak do roku 2024 dosiahne viac ako 8,3 miliardy EUR.

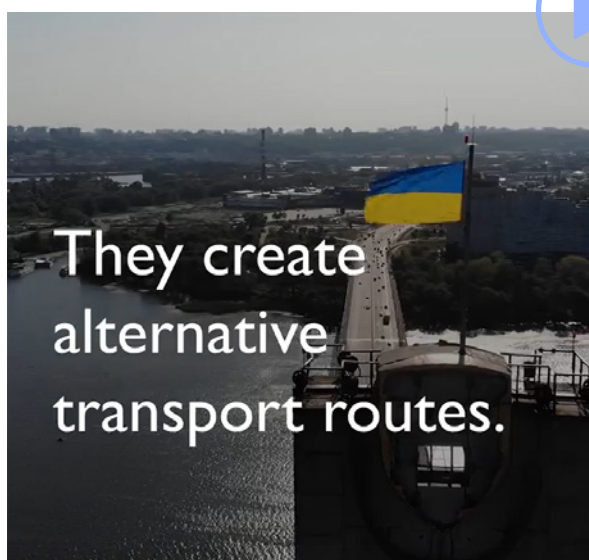
Príspevok EÚ ku globálnej bezpečnosti na celom svete



EÚ pracovala na zvyšovaní svojej potravinárskej výroby, uľahčovaní obchodu s potravinami a krmivami z Ukrajiny a na posilňovaní miestnej výroby potravín. Na žiadosť ukrajinských poľnohospodárskych orgánov sa prístup na trhy EÚ zachoval a flexibilne uľahčil, a to v prípade dovozu na ukrajinské trhy aj v prípade vývozu z nich. Koridory solidarity medzi EÚ a Ukrajinou vytvorili nové logistické trasy na prepojenie Ukrajiny s globálnymi obchodnými partnermi (pozri kapitolu 1).

EÚ takisto v snahe uľahčiť bezpečný tranzit obilnín a súvisiacich potravín a hnojív z ukrajinských čiernomorských prístavov do ďalších distribučných prístavov podporila úsilie OSN v rámci Čiernomorskej iniciatívy pre obilniny.

Podľa informácií získaných od ukrajinského ministerstva poľnohospodárstva sa vďaka týmto iniciatívam od mája do decembra 2022 vyviezlo z Ukrajiny približne 29 miliónov ton poľnohospodárskych produktov. V decembri sa na udržanie a rozšírenie koridorov solidarity medzi EÚ a Ukrajinou zmobilizovala ďalšia 1 miliarda EUR.



↑
VIDEO Koridory solidarity medzi EÚ a Ukrajinou.

Obchod a technológie

Nové nástroje

Na riešenie problému iných svetových mocností, ktoré využívajú obchod ako zbraň, zaviedla EÚ niekoľko nových nástrojov. V roku 2022 nadobudol účinnosť nástroj medzinárodného obstarávania, ktorý poskytuje EÚ väčší pákový efekt na to, aby zabezpečila spoločnostiam v EÚ prístup na trhy verejného obstarávania mimo EÚ.

V Európskom parlamente a Rade Európskej únie sa dosiahol pokrok pri schvaľovaní nástroja proti nátlaku, ktorý pomôže EÚ bojovať proti

hospodárskemu nátlaku, keď sa tretia krajina snaží vyvíjať tlak na EÚ alebo jej členské štáty, aby prijímali politické rozhodnutia. EÚ bude môcť vďaka tomuto nástroju ukladať protiopatrenia vo forme obchodných, investičných alebo iných obmedzení.

Okrem toho cieľom nového oznámenia o sile obchodných partnerstiev je zvýšiť prínos obchodných dohôd EÚ k podpore udržateľného rozvoja a ochrane klímy, životného prostredia a pracovných práv na celom svete. Nový prístup zahŕňa využívanie obchodných sankcií za porušovanie základných ustanovení v oblasti klímy a práce.

Dohody

V júni EÚ a Nový Zéland ukončili rokovania o obchodnej dohode, ktorá obsahuje tie najambicióznejšie záväzky v oblasti udržateľnosti, aké boli kedy v rámci akejkoľvek obchodnej dohody EÚ stanovené. Táto dohoda otvorí nové príležitosti pre európskych poľnohospodárov, podniky a pracovníkov.

V roku 2022 sa takisto pokračovalo v rokovaníach o obchodných dohodách s Austráliou a Indiou. Po technickej a právnej stránke sa pracovalo aj na obchodnej dohode medzi EÚ a Mercosur. Dosiahla sa politická dohoda o uzavretí rokovaní o obchodnej dohode s Čile.

V roku 2022 EÚ podpísala s desiatimi krajinami združenia ASEAN svoju prvú komplexnú dohodu o leteckej doprave medzi dvomi blokmi, ktorá sa týka viac než 1,1 miliardy obyvateľov EÚ a krajín ASEAN. Dohoda otvorí trhy, zlepší priame prepojenie a prinesie hospodárske výhody a nové príležitosti vďaka vytvoreniu jednotného súboru pravidiel pre všetky letecké služby medzi EÚ a krajinami združenia ASEAN. Prospech z nej budú mať spotrebitelia, letecké spoločnosti aj letiská. Dohoda vychádza zo spoločných prísnych noriem v oblastiach, ako sú životné prostredie, pracovné záležitosti a spravodlivá hospodárska súťaž, ako aj z noriem v oblasti bezpečnosti a bezpečnostnej ochrany letectva.



↑ VIDEO EÚ a Nový Zéland podpísali dohodu o voľnom obchode, jún 2022.

Komplexná dohoda o leteckej doprave medzi združením ASEAN a EÚ



Nahrádza viac ako 140 dvojstranných dohôd o leteckých službách s členskými štátmi Združenia národov juhovýchodnej Ázie.

Oceány a rybárstvo

Nová dohoda Svetovej obchodnej organizácie na ukončenie škodlivých dotácií na rybolov je kľúčovým krokom k zabezpečeniu toho, aby bola hlavným cieľom rybolovných dotácií na celom svete udržateľnosť, a aby tak prispievali k ochrane oceánov. Dohodou sa zakazujú dotácie, ktoré prispievajú k nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, ako aj k neregulovanému rybolovu na šírom mori. Zakázané sú aj dotácie na nadmerne lovené populácie, pri ktorých nie sú zavedené opatrenia na riadenie rybárstva s cieľom obnoviť túto populáciu na zdravý úroveň.

Okrem toho sa v spoločnom oznámení o programe EÚ pre medzinárodnú správu oceánov navrhli opatrenia, ktoré majú zaistiť bezpečné, chránené, čisté, zdravé a udržateľne spravované oceány. V súlade s uvedeným programom prijala EÚ 52 dobrovoľných záväzkov v hodnote až 7 miliárd EUR, čo je konkrétnym príkladom úlohy EÚ ako globálneho lídra v ochrane svetových oceánov. Program bude zohrávať dôležitú úlohu pri realizácii modrého rozmeru Európskej zelenej dohody. Zohľadňujú sa v ňom kľúčové trendy, ako je zhoršujúci sa vplyv zmeny klímy, nebezpečný pokles biodiverzity a zmenené geopolitické podmienky.



© World Trade Organization



↑
VIDEO Výsledky 12. zasadnutia Konferencie ministrov Svetovej obchodnej organizácie: Dohoda o rybolovných dotáciách, jún 2022.



EÚ sa zaviazala posilňovať rámec medzinárodnej správy oceánov na celosvetovej i regionálnej úrovni a dosiahnuť, aby sa do roku 2030 stala udržateľnosť oceánov skutočnosťou. Dosiahnuť to chce vďaka koordinovanému a komplementárnemu prístupu k spoločným výzvam a kumulatívnym účinkom.

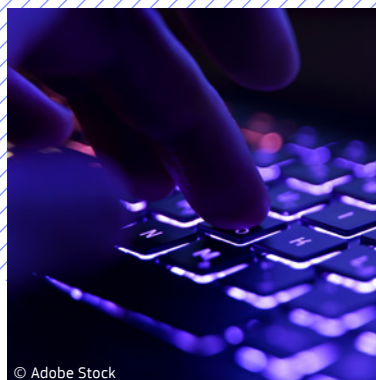
Vzhľadom na rastúcu konkurenciu v medzinárodných vodách a výzvy, ktorým čelí mnohostranná spolupráca, sa EÚ bude zároveň naďalej snažiť o to, aby sa oceán stal bezpečným a chráneným priestorom.

EÚ aktualizáciou svojej politiky potvrdila svoj aktívny záväzok urýchliť vykonávanie Agendy 2030 a cieľa OSN v oblasti udržateľného rozvoja č. 14.

Digitálne partnerstvá

Na ministerskom zasadnutí Rady pre obchod a technológie v roku 2022 EÚ a Spojené štáty opätovne potvrdili svoju podporu otvoreného, globálneho, interoperabilného, spoľahlivého a bezpečného internetu, ako je zakotvené vo Vyhlásení o budúcnosti internetu a v Európskom vyhlásení o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí. Obe strany rokovali aj o vykonávaní spoločných zásad týkajúcich sa umelej inteligencie a dohodli sa na vypracovaní spoločného plánu zameraného na nástroje na hodnotenie a meranie dôveryhodnej umelej inteligencie a riadenia rizík.

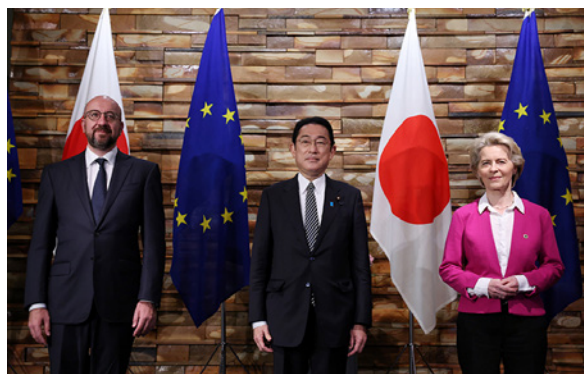
V roku 2022 EÚ zriadila aj Radu pre obchod a technológie s Indiou a nadviazala digitálne partnerstvá s Japonskom, so Singapurou a s Južnou Kóreou.



Výkonná podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za Európu pripravenú na digitálny vek a európska komisárka zodpovedná za hospodársku súťaž Margrethe Vestager a výkonný podpredseda Európskej komisie zodpovedný za „hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí“ a európsky komisár pre obchod Valdis Dombrovskis (druhý sprava) na zasadnutí Rady EÚ – USA pre obchod a technológie, Paríž (Francúzsko) 15. mája 2022.



Zľava doprava: Predseda Európskej rady Charles Michel, japonský predseda vlády Fumio Kishida a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen na 28. samite EÚ – Japonsko v Tokiu (Japonsko) máj 2022.





9. Inštitucionálny vývoj

Úvod

V roku 2022 Európsky parlament, Rada Európskej únie a Európska komisia úzko spolupracovali v snahe nielen reagovať na núdzové situácie, ale aj zlepšiť tvorbu právnych predpisov EÚ a dosiahnuť ešte lepšie výsledky pre svojich občanov. Vzhľadom na príležitosti a výzvy, ktoré nás čakajú na ceste

k udržateľnej obnove, je naďalej kľúčové konať čo najefektívnejšie a mať pritom na pamäti budúcnosť EÚ. Dosiahnuť lepšie výsledky pre občanov EÚ vďaka zlepšeniu únijných pravidiel je spoločným cieľom a zodpovednosťou všetkých inštitúcií a členských štátov EÚ.



Zľava doprava: Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen, predsedníčka Európskeho parlamentu Roberta Metsola, predseda Európskej rady Charles Michel a vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredseda Európskej komisie pre silnejšiu Európu vo svete Josep Borrell pred rozpravou v Európskom parlamente, Štrasburg (Francúzsko) 16. februára 2022.

Hlavné iniciatívy v roku 2022

Počas roka dosiahli inštitúcie pokrok vo viacerých významných iniciatívach. Rada Európskej únie prijala Strategický kompas – ambiciózny akčný plán na posilnenie bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ do roku 2030 a na uľahčenie dosiahnutia dohody medzi vedúcimi predstaviteľmi EÚ o posilnení európskej obrannej priemyselnej základne (pozri kapitolu 8).

Pokiaľ ide o zelenú agendu a udržateľný a inkluzívny rast, Parlament a Rada dosiahli dohodu o revízii systému EÚ na obchodovanie s emisiami, o vytvorení Sociálno-klimatického fondu a o vykonávaní nového mechanizmu kompenzácie uhlíka na hraniciach. Zároveň uzavreli predbežnú dohodu, ktorej cieľom je znížiť riziko odlesňovania, a dosiahli politickú dohodu o podávaní správ o udržateľnosti podnikov (pozri kapitolu 3).

Pokiaľ ide o kľúčové digitálne súbory, politická dohoda medzi Parlamentom a Radou umožnila finalizáciu aktu o digitálnych službách a aktu o digitálnych trhoch, ako aj prijatie nových právnych predpisov o univerzálnych nábíjačkách (pozri kapitolu 4).

Parlament a Rada takisto dosiahli politickú dohodu o smernici o zastúpení žien vo vrcholových orgánoch, o opatreniach na zabezpečenie transparentnosti odmeňovania a o smernici o primeraných minimálnych mzdách (pozri kapitolu 7).

Rada usmerňovala rokovania o vonkajších vzťahoch EÚ (pozri kapitolu 8) a usporiadala samit EÚ –

Africká únia a samit EÚ – západný Balkán. Okrem toho začala prístupové rokovania so Severným Macedónskom a s Albánskom (pozri kapitolu 8). Parlament a Rada sa tiež dohodli na kľúčových právnych predpisoch o zahraničných subvenciách narúšajúcich hospodársku súťaž a o nástroji medzinárodného obstarávania.

Predsedsníctvo Rady Európskej únie rotuje medzi členskými štátmi EÚ každých šesť mesiacov. V roku 2022 Parlament, rotujúce francúzske a české predsedsníctvo Rady a v roku 2023 úradujúce švédske a španielske predsedsníctvo spojili sily v snahe dosiahnuť pokrok v medziinštitucionálnych rokovaniach o spoločnom európskom azylovom systéme aj o Pakte o migrácii a azyle, pričom podpísali spoločný plán (pozri kapitolu 5).

Európsky hospodársky a sociálny výbor a Európsky výbor regiónov poskytli Parlamentu, Rade a Komisii dôležité a relevantné príspevky, a to aj k pracovnému programu Komisie na rok 2023, a aktívne prispeli k záverečným odporúčaniam Konferencie o budúcnosti Európy.

Európsky hospodársky a sociálny výbor zdôraznil hospodársky, sociálny a environmentálny vplyv vojenskej agresie na Ukrajinu a Európsky výbor regiónov prijal Marseillský manifest – výzvu európskym lídrom, aby vypočuli hlasy miliónov politikov zvolených na regionálnej a miestnej úrovni v celej EÚ, ktorí sú odhodlaní priblížiť Európu jej občanom.



Predsedsníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen a predseda Európskej rady Charles Michel prichádzajú na zasadnutie Európskej rady o energetike a ekonomike, Brusel (Belgicko), 20. októbra 2022. Hlavnými iniciatívami, o ktorých sa rokovalo, boli spoločný nákup plynu zo strany EÚ a obmedzenie prípadov nadmerných cien plynu a elektriny.



David Sassoli, predseda Európskeho parlamentu od 3. júla 2019 do 11. januára 2022.



Nová predsedníčka Parlamentu

Začiatkom roka 2022 nás zasiahla smrť bývalého predsedu Európskeho parlamentu Davida-Mariu Sassoliho. Predseda Sassoli ostane v pamäti ako skutočný európsky líder a zástanca demokracie. Počas viac ako desaťročnej služby v Parlamente neustále bránil EÚ a jej hodnoty, no zároveň bol presvedčený, že Európa sa musí snažiť dosiahnuť viac: byť jednotnejšia, bližšie k svojim občanom a vernejšia svojim hodnotám.

V rámci volebného procesu v polovici funkčného obdobia bola 18. januára 2022 zvolená za novú predsedníčku Roberta Metsola. Získala pritom absolútnu väčšinu, t. j. 458 zo 690 odovzdaných hlasov.

Parlament zriadil tri nové parlamentné výbory s týmto zameraním: zahraničné zasahovanie vrátane dezinformácií, poučenia z pandémie COVID-19 a vyšetrovanie s cieľom preskúmať používanie špiónážneho softvéru Pegasus.

Predseda Komisie Ursula von der Leyen sa pravidelne zúčastňovala na diskusiách, najmä pokiaľ šlo o prípravu zasadnutí Európskej rady alebo nadväzujúce kroky, ako aj na diskusiách týkajúcich sa Ukrajiny. Dňa 14. septembra 2022 predniesla každoročný prejav o stave Únie, v ktorom uviedla politické priority na rok 2023 a na druhú polovicu funkčného obdobia Komisie.



Voľba predsedu Európskeho parlamentu: príhovor Roberty Metsolovej, novozvolenej predsedníčky, Štrasburg (Francúzsko) 18. januára 2022.

Dôraz na občanov

Konferencia o budúcnosti Európy

Aktivity spojené s celoročnou Konferenciou o budúcnosti Európy, vďaka ktorej Európania získali príležitosť vyjadriť sa k tomu, čo očakávajú od EÚ, sa skončili v roku 2022. Išlo o najväčšiu a najrozsiahlejšiu konzultáciu svojho druhu, do ktorej sa zapojilo päť miliónov individuálnych návštevníkov viacjazyčnej digitálnej platformy a viac ako 720 000 ľudí, ktorí sa zúčastnili na viac ako 6 600 živých podujatiach vrátane národných panelových diskusií občanov a európskych panelových diskusií občanov.

Uskutočnili sa štyri európske panelové diskusie občanov, pričom do každej bolo zapojených 200 náhodne vybraných občanov zo všetkých 27 členských štátov. Po starostlivom zvážení boli zahrnutí takí jednotlivci, ktorí odrážajú rozmanitosť EÚ z hľadiska zemepisného pôvodu, pohlavia, veku, sociálno-ekonomického zázemia a úrovne vzdelania. Osobitná pozornosť sa venovala zabezpečeniu

toho, aby tretinu každého panelu tvorili mladí ľudia (vo veku 16 – 25 rokov). Účastníci diskutovali o svojich odporúčaniach na plenárnych zasadnutiach konferencie, na ktorých sa členovia občianskej spoločnosti, zvolení zástupcovia zo všetkých úrovní správy vecí verejných a ďalšie zainteresované strany stretli, aby na základe konsenzu schválili 49 návrhov konferencie, ktoré boli následne predložené inštitúciám EÚ.

Záverečná správa, ktorá obsahuje všetky návrhy a podrobne sa v nej uvádza 326 opatrení, bola 9. mája 2022 počas slávnostného ukončenia konferencie pri príležitosti Dňa Európy predložená predsedníčke Parlamentu, predsedovi Rady a predsedníčke Komisie. Výsledky sú štruktúrované podľa deviatich tém konferencie – od zmeny klímy a zdravia až po európsku demokraciu a digitálnu transformáciu.



Mladá mamička rozpráva o budúcnosti Európy. Na jednej ruke drží bábätko, ktoré sa jej narodilo počas konferencie, Štrasburg (Francúzsko) 30. apríla 2022.



Občania hlasujú počas Konferencie o budúcnosti Európy – panel 3 s názvom Zmena klímy, životné prostredie/zdravie, Natolin, Varšava (Poľsko) 9. januára 2022.





Záverečný ceremoniál Konferencie o budúcnosti Európy: predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen (šiesta zľava), predsedníčka Európskeho parlamentu Roberta Metsola (siedma sprava), francúzsky prezident Emmanuel Macron (piaty sprava) a podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za demokraciu a demografiu Dubravka Šuica (druhá zľava) držia záverečnú správu s návrhmi reformy EÚ, Štrasburg (Francúzsko) 9. mája 2022.

Komisia 17. júna predložila oznámenie o Konferencii o budúcnosti Európy, v ktorom posúdila návrhy a naznačila ďalší postup. Predsedníčka Komisie Ursula von der Leyen vo svojom prejave o stave Únie potvrdila, že panelové diskusie občanov sa stanú pravidelným prvkom tvorby politik Komisie, a načrtla nové návrhy vyplývajúce zo záverov konferencie. Na návrhy konferencie priamo či nepriamo nadväzuje viac ako 80 % nových iniciatív uvedených v pracovnom programe Komisie na rok 2023. Parlament, Rada a Komisia zorganizovali 2. decembra 2022 podujatie zamerané na spätnú väzbu, ktorej cieľom bolo vysvetliť občanom, aké následné kroky inštitúcie podnikajú v súvislosti s návrhmi konferencie.

V decembri Komisia usporiadala prvú európsku panelovú diskusiu občanov o znižovaní množstva potravinového odpadu. V súlade s návrhmi vyplývajúcimi z Konferencie o budúcnosti Európy je zníženie množstva odpadu, najmä potravinového, predmetom legislatívneho návrhu zahrnutého do pracovného programu Komisie na rok 2023.

Na portáli Vyjadrite svoj názor, ktorý je novým online interaktívnym nástrojom Komisie, budú podľa vzoru konferencie zhrnuté všetky informácie

o mechanizmoch Komisie na podporu angažovanosti občanov. Táto nová online platforma prepojí kľúčové prvky viacjazyčnej digitálnej platformy konferencie a vytvorí základ nového systému demokratickej angažovanosti a inovácií.

Plnohodnotnú úlohu na konferencii zohrávali aj poradné výbory. Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal 27. apríla 2021 uznesenie o konferencii s názvom Nový príbeh pre Európu a zorganizoval po celej Európe 75 podujatí, pričom len na 45 z nich sa zúčastnilo viac ako 7 600 účastníkov. Výsledky týchto konzultácií sa uvádzajú v dokumente s názvom Vizia organizovanej občianskej spoločnosti pre budúcnosť Európy. Podrobne sa v ňom opisujú odporúčania a nápady, ktoré sa pretavili do 326 konečných návrhov prijatých na konferencii.

Európsky výbor regiónov zorganizoval na miestnej i cezhraničnej úrovni viac ako 120 dialógov s občanmi. Nápady a odporúčania z nich boli nahraté na platformu. Skupina Výboru regiónov na vysokej úrovni pre európsku demokraciu prijala svoju záverečnú správu o demokracii v EÚ ako súčasť príspevku miestnych a regionálnych orgánov ku konferencii.

Európska iniciatíva občanov

Na rok 2022 zároveň pripadlo 10. výročie európskej iniciatívy občanov (EIO). Komisia oslavovala tento dôležitý míľnik v priebehu celého roka spolu s medziinštitucionálnymi partnermi, organizátormi iniciatív a mienkotvorcami. Hlavným cieľom na daný rok bolo priblížiť informácie o EIO občanom, a to prostredníctvom podujatí a propagačných akcií spojených s Dňom Európy alebo každoročným Dňom európskej iniciatívy občanov, ktorého oslavy prebiehali 2. júna na pôde Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru.

V roku 2022 bola Komisii predložená na preskúmanie siedma úspešná iniciatíva „Zachráňme včely a poľnohospodárov! Za poľnohospodárstvo šetrné

voči včelám pre zdravé životné prostredie“. Viac ako milión podpisov bolo zozbieraných aj v každej z týchto dvoch ďalších iniciatív: „Zastavte odstraňovanie plutiev – zastavte obchod“ a „Za kozmetické výrobky netestované na zvieratách – Prisľúbnite Európu bez testovania na zvieratách“. Komisia odpovie na tieto tri iniciatívy v roku 2023.

V roku 2022 Komisia zároveň zaregistrovala desať nových iniciatív, v ktorých vyzvala na prijatie opatrení na úrovni EÚ v rôznych oblastiach, ako je napríklad šport, vzdelávanie, odevný priemysel, zelená energia, ochrana zvierat, politika rozvoja vidieka a prostredie bez tabaku.



Práca v čase kríz

V roku 2022 inštitúcie EÚ opäť preukázali veľkú odolnosť pri riešení nepredvídaných núdzových situácií. Len čo sa rozbehla obnova po pandémie COVID-19, Rusko začalo nevyprovokovanú a neodôvodnenú agresiu voči Ukrajine. Inštitúcie EÚ neúnavne pracovali na tom, aby podporili ukrajinský ľud v jeho boji za slobodu a aby pomohli občanom a podnikom v členských štátoch pri riešení dôsledkov vojny.

V Parlamente sa 1. marca 2022 konala mimoriadna plenárna schôdza, na ktorej sa poslancom naživo z Kyjeva prihovoral ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskij. Zdôraznil, že Ukrajinci „bojujú za svoje práva, slobody a životy, ako aj za to, aby mohli byť rovnocennými členmi Európy“. Na diskusii sa zúčastnili aj predseda Európskej rady Charles Michel,

predsedníčka Komisie Ursula von der Leyen a vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Josep Borrell. Parlament vyjadril Ukrajine neochvejnú podporu a vyzval na prijatie sankcií proti Rusku a na vyvinutie nového úsilia udeliť Ukrajine štatút kandidátskej krajiny na členstvo v EÚ.

Následne na plenárnych zasadnutiach usporadúval pravidelné diskusie zamerané na Ukrajinu a prijal 16 uznesení. Predseda Verchovej rady Ukrajiny (ukrajinského parlamentu) Ruslan Stefančuk sa osobne zúčastnil na plenárnom zasadnutí v júni 2022. Medzitým sa ukrajinskí ministri a vysokopostavení úradníci často zúčastňovali na rôznych schôdzach parlamentných výborov a diskutovali s poslancami Parlamentu o najnovšom vývoji v teréne.



Pocta ukrajinskému ľudu

Parlament udelil Sacharovovu cenu za slobodu myslenia za rok 2022 na slávnostnom ceremoniáli 14. decembra odvážnym obyvateľom Ukrajiny.

Sacharovova cena za slobodu myslenia, ktorá pozostáva z osvedčenia a ceny vo výške 50 000 EUR, je každoročným ocenením jednotlivcov a organizácií, ktoré obhajujú ľudské práva a základné slobody.



Zľava doprava: Vedúci Ukrajinskej misie pri EÚ Vsevolod Čencov, zástupca ukrajinskej Štátnej záchranej služby Stanislav Kulykivskij, starosta ukrajinského Melitopolu Ivan Fedorov, zakladateľka evakuačného lekárskeho tímu „Tajrini anjeli“ Julia Paevska, nositeľka Nobelovej ceny za mier a vedúca Centra pre občianske slobody Olexandra Matvijčuk, hovorca hnutia občianskeho odporu Žltá stuha Jaroslav Božko a riaditeľ oddelenia pre prevenciu núdzových situácií Štátnej záchranej služby Olexandr Čekryhin sa fotia s predsedníčkou Európskeho parlamentu Robertou Metsolovou (tretia sprava) po prevzatí Sacharovovej ceny za rok 2022, Štrasburg (Francúzsko) 14. decembra 2022.

Funkciu rotujúceho predsedníctva Rady Európskej únie zastávali Francúzsko a Česko. Rada sa snažila zabezpečiť silnú a jednotnú reakciu na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine a z nej vyplývajúcu potravinovú a energetickú krízu. Pod vedením Európskej rady dohliadala na zavádzanie bezprecedentných opatrení a poskytovanie veľkých súm pomoci Ukrajine.

Komisia počas celého roka podnikala rozsiahle kroky na podporu Ukrajiny vo všetkých oblastiach a v roku 2022 prijala v reakcii na inváziu viac ako 200 opatrení. Cieľom značného počtu týchto rozhodnutí je zabezpečiť, aby EÚ poskytovala Ukrajine potrebnú humanitárnu pomoc a finančnú podporu a pomáhala členským štátom pri prijímaní Ukrajincov utekajúcich pred vojnou a pri riešení hospodárskych dôsledkov ruskej agresie voči Ukrajine (pozri kapitolu 1). Zároveň predložila niekoľko návrhov na revíziu svojej energetickej politiky v snahe znížiť závislosť EÚ od ruských fosílnych palív (pozri kapitolu 2).

Nevyprovokovaná a neodôvodnená agresia Ruska voči Ukrajine a jej ľudu je priamou hrozbou pre hodnoty EÚ a svetový poriadok založený na pravidlách. Vo výročnej správe o právnom štáte za rok 2022 sa kládol osobitný dôraz na význam dodržiavania demokratických hodnôt, ľudských práv a zásady právneho štátu. Správa po prvý raz obsahovala konkrétne odporúčania adresované každému členskému štátu s cieľom pomôcť určiť oblasti, kde sú potrebné zlepšenia, a podporiť potrebné reformy.

Komisia pokračovala vo vykonávaní svojej úlohy strážkyne zmlúv a v snahe presadzovať právo EÚ prijala 1 410 rozhodnutí o postupoch v prípade nesplnenia povinnosti. Dodržiavanie zásad právneho štátu je kľúčové aj pre správne finančné riadenie rozpočtu Únie a účinné využívanie finančných prostriedkov, ktoré sú v rámci neho k dispozícii. V decembri 2022 prijala Rada v súlade s nariadením o podmienkach opatrenia na ochranu rozpočtu pred porušeniami zásady právneho štátu v Maďarsku.

Komisia a Európsky dvor audítorov pokračovali v konštruktívnej spolupráci ako inštitúcie EÚ s výkonnou, respektíve audítorské právomocou. Členovia na svojom výročnom zasadnutí v júli diskutovali o tom, ako rozpočet EÚ prispieva k dosahovaniu politických priorít Únie, prináša konkrétne výsledky pre občanov a zvyšuje hodnotu opatrení, ktoré prijímajú členské štáty.

Komisia pri riešení kríz naďalej pracovala na zabezpečení transparentného a efektívneho rozhodovania prostredníctvom svojho programu lepšej právnej regulácie. To znamená, že jej návrhy vychádzajú zo spoľahlivých dôkazov, opierajú sa o rozsiahle konzultácie realizované na portáli Vyjadrite svoj názor a posudzuje ich nezávislý orgán dohľadu – výbor pre kontrolu regulácie. Komisný rámec pre lepšiu právnu reguláciu zaradila Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj vo svojej správe o EÚ týkajúcej sa merania regulačnej výkonnosti na prvé miesto.

V roku 2022 začala Komisia naplno uplatňovať zásadu rovnováhy záťaže, ktorá zabezpečuje, aby sa akákoľvek novozavedená záťaž vykompenzovala odstránením rovnakej záťaže v tej istej oblasti politiky. Tento prístup sa zameriava na vplyv, ktorý majú náklady vyplývajúce z návrhov Komisie na občanov a podniky, pričom dopĺňa Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti (REFIT) Komisie. V rámci programu REFIT sa Komisia systematicky snaží identifikovať a odstraňovať byrokráciu a zbytočné náklady a zároveň dosahovať ciele príslušnej politiky vždy, keď sa revidujú a vyhodnocujú právne predpisy EÚ. Expertná skupina na vysokej úrovni – platforma Fit for Future – podporila túto prácu prijatím desiatich stanovísk a poskytla odporúčania k tomu, ako zjednodušiť a zefektívniť právne predpisy EÚ. Komisia sa tiež snažila zabezpečiť, aby lepšia právna regulácia riešila a podporovala ciele v oblasti udržateľnosti a digitálnu transformáciu.

Strategický výhľad

EÚ sa snaží zabezpečiť, aby boli jej politiky odolné proti budúcim zmenám, a to vďaka čoraz intenzívnejšiemu začleňovaniu strategického výhľadu do tvorby politík. Strategický výhľad predvída trendy, riziká a vznikajúce problémy a ich možné dôsledky a príležitosti s cieľom získať informácie, ktoré by boli užitočné z hľadiska strategického plánovania, tvorby politík a pripravenosti. Zároveň poskytuje podklady pre navrhovanie nových iniciatív EÚ a preskúmavanie existujúcich politík v súlade so súborom nástrojov pre lepšiu právnu reguláciu. Strategický výhľad v konečnom dôsledku pomôže EÚ lepšie reagovať na bezprecedentné a veľmi zložité situácie v čoraz neistejších časoch.

V roku 2022 sa medziinštitucionálna spolupráca v oblasti strategického výhľadu uskutočňovaná v rámci Európskeho systému strategických a politických analýz zameriavala na geopolitiku. Začal sa pilotný projekt Európskeho systému strategických a politických analýz týkajúci sa mapovania situácie s cieľom identifikovať signály zmien, ktoré by v budúcnosti mohli mať na EÚ významný vplyv.

Správa Komisie o strategickom výhľade z roku 2022 bola zameraná na vzájomné pôsobenie medzi zelenou a digitálnou transformáciou v novom, rýchlo sa vyvíjajúcom geopolitickom kontexte. Komisia takisto pokračovala v analýze kľúčových megatrendov, ktoré majú vplyv na budúcnosť, ako sú napríklad migrácia, zmena klímy, digitalizácia a nerovnosti. Ďalej sa rozvíjala spolupráca s členskými štátmi, a to prostredníctvom celoúnijnej siete pre strategický výhľad, do ktorej sú zapojení ministri zodpovední za budúcnosť.



**Úspešné riadenie
súbežnej zelenej
a digitálnej
transformácie je
základným kameňom
na dosiahnutie
udržateľnej,
spravodlivej
a konkurencieschopnej
budúcnosti.**



← Podpredseda Európskej komisie zodpovedný za medziinštitucionálne vzťahy a strategický výhľad Maroš Šefčovič na globálnej konferencii o uskladení energie v Bruseli (Belgicko) 11. októbra 2022.

Obráťte sa na EÚ

Osobne

V rámci celej EÚ existujú stovky centier Europe Direct. Adresu centra najbližšieho k vám nájdete online (europa.eu/european-union/contact/meet-us_sk).

Telefonicky alebo písomne

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Túto službu môžete kontaktovať:

- prostredníctvom bezplatného telefónneho čísla: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori môžu tieto hovory spoplatňovať),
- prostredníctvom štandardného telefónneho čísla: +32 22999696,
- prostredníctvom formulára na: europa.eu/european-union/contact/write-us_sk.

Vyhľadávanie informácií o EÚ

Online

Informácie o Európskej únii sú dostupné vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie na webovej stránke Európa (european-union.europa.eu).

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ si môžete pozrieť alebo objednať na webovej stránke op.europa.eu/sk/publications. Ak chcete získať viac výtlačkov bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo vaše miestne dokumentačné centrum (europa.eu/european-union/contact/meet-us_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1951 vo všetkých úradných jazykoch nájdete na webovej stránke EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Otvorené údaje EÚ

Portál data.europa.eu poskytuje prístup k otvoreným súborom údajov – datasetom z inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ. Dáta možno stiahnuť a opätovne bezplatne použiť na komerčné aj nekomerčné účely. Portál poskytuje prístup aj k mnohým súborom údajov – datasetom z európskych krajín.



Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie